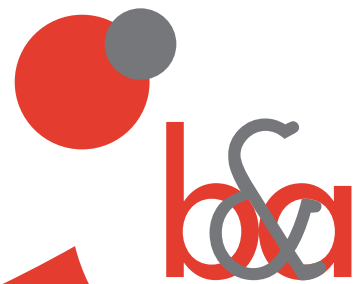

Onder EMBARGO tot
1 februari 2022

REKENKAMER || ZWIJNDRECHT

De staat van Zwijndrecht

Colofon

Projectnummer: 260

Auteurs: Sabine Bernard
Rosa Duijvendak
Yorick van den Berg

B&A B.V.
Bezuidenhoutseweg 161
Postbus 829
2501 CV Den Haag

t 070 - 3029500
f 070 - 3029501

e-mail: info@bagroep.nl
http: www.bagroep.nl

Den Haag, januari 2022

© Copyright B&A B.V. 2022.

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Op alle opdrachten en werkzaamheden zijn de Algemene voorwaarden van B&A B.V. van toepassing, gedeponeerd bij de Kamer van Koophandel Haaglanden onder dossiernummer: KvK Haaglanden 27177844. De Algemene voorwaarden treft u als bijlage aan en kunt u tevens inzien op onze website, www.bagroep.nl.

B&A is gevestigd in Den Haag, Amsterdam en Rotterdam.

20-1-2022 19:50:00

Inhoudsopgave

Bestuurlijke Nota Staat van Zwijndrecht	5
1	
Aanleiding en doelstelling onderzoek	5
Onderzoeksvragen	5
Aanpak onderzoek op hoofdlijnen	5
Conclusies	6
Aanbevelingen gemeentelijk niveau	8
Aandachtspunten per wijk	10
Reactie van het college	14
Nawoord Rekenkamer	19
1. Inleiding	21
1.1 Aanleiding	21
1.2 Vraagstelling	21
1.3 Afbakening van het onderzoek	21
1.4 Leeswijzer	24
2. Bevindingen Staat van Zwijndrecht	27
2.1 Inleiding	27
2.2 Toelichting op de gehanteerde gegevens	28
2.3 Invalshoek bevolkingsopbouw	29
2.4 Invalshoek sociaaleconomisch en welzijn	30
2.5 Invalshoek leefomgeving	33
2.6 Clustering van factoren in de wijken van Zwijndrecht	35
2.7 Wijkprofielen	36
3. Bevindingen gemeentelijk beleid	45
3.1 Inleiding	45
3.2 Het gemeentelijk beleid in de wijken	47
3.3 Beleid gericht op sociaaleconomische versterking	47
3.3.1 Beleidsdoelen sinds 2014	47
3.3.2 Maatregelen sinds 2014	50
3.3.3 Effecten sinds 2014 inclusief verklaringen vanuit de interviews	51
3.4 Beleid gericht op versterking van welzijn en welbevinden	53
3.4.1 Beleidsdoelen sinds 2014	53
3.4.2 Maatregelen sinds 2014	56
3.4.3 Effecten sinds 2014 inclusief verklaringen vanuit de interviews	57
3.5 Beleid gericht op versterking van de kwaliteit van de directe leefomgeving	60
3.5.1 Beleidsdoelen sinds 2014	60
3.5.2 Maatregelen sinds 2014	61
3.5.3 Effecten sinds 2014 inclusief verklaringen vanuit de interviews	62
3.6 Beleid buurtaanpak	64
3.6.1 Beleidsdoelen sinds 2014	64
3.6.2 Maatregelen sinds 2014	65
3.6.3 Effecten sinds 2014 inclusief verklaringen vanuit de interviews	66

3.7	Strategische keuzes die raken aan de invalshoeken	69
3.7.1	Strategische keuzes	69
4.	Bevindingen inzichten en handelingsperspectief	71
4.1	Inleiding	71
4.2	Wat werkt in de aanpak van wijken op sociaaleconomisch, welzijns- en leefomgevingsgebied?	72
4.3	Wat weten we over effectief zorg- en participatiebeleid?	73
4.4	Leefbaarheid en veiligheid	78
4.5	Wijk- en buurtgericht werken	82
4.6	Datagedreven werken	85
	Bijlage 1: Onderzoeksverantwoording	89
	Bijlage 2: Gebruikte data alle wijken	93

Bestuurlijke nota Staat van Zwijndrecht

Aanleiding en doelstelling onderzoek

Met dit onderzoek heeft de Rekenkamer de ontwikkelingen in beeld gebracht in zeven wijken van Zwijndrecht in de periode 2014-2020 vanuit drie invalshoeken, te weten de sociaaleconomische, de welzijnsinvalshoek en leefbaarheid en veiligheid. De Rekenkamer wil met dit onderzoek laten zien wat de feitelijke ontwikkelingen zijn, wat verklaringen voor verschillen zijn, wat dat zegt over de effectiviteit van het gemeentelijk beleid en wat dat betekent voor de toekomst. Niet vanuit een enkel inhoudelijk facet, maar geïntegreerd beschouwd vanuit het perspectief van de wijken: wat heeft een wijk nodig?

Gekozen is om alle Zwijndrechtse wijken te betrekken in het onderzoek en niet alleen de tien buurten waar de buurtaanpak van de gemeente Zwijndrecht zich op richt. Deze tien buurten bevinden zich in drie van de zeven wijken. Dit op nadrukkelijk verzoek van de gemeenteraad.

Dit onderzoek kijkt naar het verleden (feitelijk beeld), het heden (het actuele beleid en de actuele uitvoeringspraktijk) en naar de toekomst: welk handelingsperspectief biedt dit aan de nieuwe gemeenteraad van Zwijndrecht, zoals die in maart 2022 gekozen gaat worden. Daarmee kan dit onderzoek ook input vormen voor het nieuwe uitvoeringsprogramma van de gemeenteraad.

Onderzoeksvragen

De volgende onderzoeksvragen zijn in dit onderzoek beantwoord:

1. Hoe ontwikkelen de wijken zich door de tijd heen (2014 – 2020) langs de drie invalshoeken?
2. Welke verklaringen kunnen er worden gegeven voor de wijze waarop de wijken zich ontwikkelen?
3. Wat heeft het gemeentelijk beleid bijgedragen aan de ontwikkeling in de wijken?
4. Welke aanpak hanteert de gemeente voor de wijken?
5. Waar moet je op sturen om tot een versterking van de wijken te komen?
6. Wat kan Zwijndrecht leren van andere gemeenten en onderzoeken waar het gaat om de wijkaanpak?
7. Wat kan Zwijndrecht leren van andere gemeenten waar het gaat om het slim gebruik maken van beschikbare data om te kunnen sturen op de ontwikkeling van wijken?

Aanpak onderzoek op hoofdlijnen

De onderzoeks aanpak heeft bestaan uit de volgende stappen:

- a. Een keuze voor meetpunten voor de drie invalshoeken (sociaaleconomisch, welzijn, zorg en welbevinden en leefbaarheid en veiligheid) waarvoor gegevens op wijkniveau beschikbaar zijn. Deze gegevens zijn verzameld. De gegevens zijn uitgewerkt in wijkbeschrijvingen. Vervolgens zijn de gegevens van alle wijken geplaatst in een zogenaamd kwadrantenstelsel. Dit kent twee assen: (1) de ontwikkeling van de wijk op de meetpunten in de tijd (gaat het in de tijd beter, hetzelfde of slechter?) en (2) hoe de wijk zich op deze meetpunten verhoudt tot het Zwijndrechts gemiddelde (scoort de wijk beter, hetzelfde of slechter dan het Zwijndrechts gemiddelde?). De bevindingen uit de cijfers zijn in de wijkbeschrijvingen verrijkt met de belevingen over de wijk van professionals en bewoners. De bevindingen uit deze analyse zijn opgenomen in hoofdstuk 2 van de nota van bevindingen. *Dit geeft antwoord op de onderzoeksvragen 1 en 2.*
- b. Een analyse van het Zwijndrechts beleid op de drie invalshoeken en de buurtaanpak. Hierbij is nagegaan welke doelen de gemeente wil bereiken en welke resultaten dat heeft opgeleverd. De analyse is uitgevoerd op basis van documentenanalyse en interviews met vertegenwoordigers van de gemeente, professionals actief in de wijk en wijkbewoners. De bevindingen zijn opgenomen in hoofdstuk 3 van de nota van bevindingen. *Dit geeft antwoord op de onderzoeksvragen 3 en 4.*
- c. Een analyse van aanpakken op de drie invalshoeken op basis van uitgevoerde onderzoeken en praktijken uit andere gemeenten. Dit om na te gaan wat Zwijndrecht kan leren van andere gemeenten en onderzoeken. De bevindingen hiervan zijn opgenomen in hoofdstuk 4 van de nota van bevindingen. *Dit geeft antwoord op de onderzoeksvragen 5, 6 en 7.*

Conclusies

De conclusies bevatten tevens de samenvattende antwoorden op de onderzoeksvragen 1 tot en met 4. De antwoorden op de onderzoeksvragen 5, 6 en 7 zijn betrokken bij de aanbevelingen.

Conclusie 1: Wijken in Zwijndrecht ontwikkelen zich verschillend (onderzoeksvraag 1).

Uit het onderzoek blijkt dat de wijk Kort Ambacht op de meeste gehanteerde meetpunten slechter scoort dan het Zwijndrechts gemiddelde. Bovendien verslechteren de scores op de meeste meetpunten in de periode 2014-2020. In de wijken Noord en Nederhoven is sprake van een slechtere score op de meeste meetpunten ten opzichte van het Zwijndrechts gemiddelde. De scores verbeteren wel in de periode 2014-2020. Daarmee is de trend positief. Walburg scoort op de meeste meetpunten op het Zwijndrechts gemiddelde en laat in de periode 2014-2020 ook op meerdere meetpunten verbeterde scores zien. Voor Centrum en Heer Oudelands Ambacht geldt dat op de meeste meetpunten sprake is van een betere score dan het Zwijndrechts gemiddelde. In de periode 2014-2020 zijn de scores ook verbeterd. In Heerjansdam is sprake van een betere score op de meeste meetpunten dan gemiddeld. Maar de scores op meerdere meetpunten verslechteren in de periode 2014-2020.

Conclusie 2: Informatiepositie van de gemeente op wijk- en buurniveau staat nog in de kinderschoenen.

De gemeente Zwijndrecht beschikt over relatief weinig gegevens op wijkniveau op de onderzochte invalshoeken. Een tweede constatering uit het onderzoek naar de beschikbare data op de drie invalshoeken is dat er meer gegevens op het niveau van Zwijndrecht beschikbaar zijn, dan op het niveau van wijken. Uit de interviews blijkt dat binnen de gemeentelijke organisatie aan het investeren in acties en maatregelen meer belang wordt gehecht, dan aan het monitoren of de inzet ook leidt tot de beoogde resultaten. De beoordeling of de inzet of maatregelen effectief is, is nu veelal gebaseerd op de eigen waarneming en die van partners van de gemeente. Dat leidt er mede toe dat sprake is van het continueren van (aanvullende) inzet, zonder dat duidelijk is of deze inzet nog steeds nodig is. Een periodiek instrument om de ontwikkelingen in de wijken op verschillende domeinen te monitoren ontbreekt. Het recent in ontwikkeling zijnde dashboard sociaal domein met gegevens op wijk- en buurniveau is daar wel een aanzet toe. In dit dashboard kunnen tot op buurniveau gegevens worden verzameld. De huidige gegevensset is echter nog beperkt te noemen. De ambitie van de gemeente is om deze gegevensset uit te breiden en het dashboard te verbreden naar meerdere beleidsdomeinen en -thema's.

Belangrijk aandachtspunt daarbij is dat dit nu uitsluitend kan op basis van de gegevens die de gemeente en partners zelf in eigen registraties vastleggen (denk aan meldingen, betalingsachterstanden, verstrekte voorzieningen) en de gegevens die door het CBS worden vastgelegd. Belevingscijfers op wijkniveau (of verder gedetailleerd naar buurniveau) van bewoners ontbreken voor een belangrijk deel in de gemeente Zwijndrecht. Noch de veiligheidsmonitor noch de gezondheidsmonitor (kunnen) worden gebruikt om deze gegevens op wijkniveau vast te leggen. Andere gemeenten doen zelf ook ervaringsonderzoek onder bewoners, bijvoorbeeld naar ervaren zelfredzaamheid en welbevinden, het oordeel over de ontwikkeling van de buurt, de veiligheidsbeleving, de mate waarin bewoners kunnen rondkomen van het inkomen et cetera. Deze gegevens worden dan minimaal op wijkniveau vastgelegd.

Conclusie 3: Sociaaleconomisch beleid van de gemeente Zwijndrecht gedeeltelijk effectief, maar voor een belangrijk deel niet te bepalen (onderzoeksvraag 2, 3 en 4)

Het sociaaleconomisch beleid gaat over de aanpak van werk, inkomen en participatie van de gemeente Zwijndrecht. Het percentage bewoners met bijstand is stabiel in de periode 2014-2020 en ook neemt de arbeidsparticipatie toe. Bij meer dan de helft van de door de gemeente zelf gehanteerde indicatoren en streefwaarden zijn geen meerjarige gegevens over de behaalde effecten beschikbaar. Deels laat zich dit

verklaren door in de tijd veranderende indicatoren, vaker nog door het ontbreken van gegevens op gemeentelijk en wijkniveau.

Uit de interviews blijken meerdere verklaringen voor de effecten. De relatief grote goedkopere sociale woningvoorraad in buurten verklaart mede waarom er relatief meer inwoners met een lager inkomen in bepaalde buurten of wijken wonen. Daarnaast vraagt de aanpak van armoede een langjarige aanpak, het snel behalen van resultaten is niet reëel. Een derde verklaring is dat een aantal voorzieningen tot voor kort uitsluitend als een haalfunctie (als bewoner moet je zelf op zoek naar hulp) was georganiseerd. Inmiddels wordt het verbeteren van de sociaaleconomische positie van de meest kwetsbare bewoners veel meer via een eropaf benadering gehanteerd. Hierdoor bereikt de gemeente meer bewoners. Het praten over en hulp zoeken bij armoede en schulden is bij bewoners in de meest kwetsbare buurten een taboe en ze zullen niet snel op eigen initiatief hulp zoeken. Dat maakt het voor een gemeente en partners lastig om kwetsbare bewoners te signaleren en te bereiken.

Conclusie 4: Effecten van het beleid op het vlak van welzijn, zorg en welbevinden van de gemeente Zwijndrecht niet te bepalen (onderzoeksvraag 2, 3 en 4).

De gemeente heeft weinig tot geen gegevens over behaalde effecten. De gemeente rapporteert vooral via input- en outputverantwoording (wat hebben we gedaan?). Het zicht op het effect, zowel gemeentebreed als op wijkniveau is daardoor zeer beperkt.

Uit de interviews komt een aantal duidingen naar voren. De gemeente en partners hebben zich vanaf 2014 teruggetrokken uit de wijken gevoed door de beleidsfilosofie in het sociaal domein dat de bewoner zelf de regie moet nemen, maar ook door landelijke ontwikkelingen in de rol van de woningcorporaties. Inmiddels is een beweging ingezet om weer de wijken in te trekken, dat gebeurt met name in de buurten van de buurtaanpak. De school is een belangrijke vindplek in het kader van vroegsignalering van kwetsbaarheid. Bij het basisonderwijs is sinds kort via Social Scouts een incidentgedreven verbinding tussen school en zorg- en ondersteuning in de wijk zoals welzijn en jeugd- en jongerenwerk. Het basisonderwijs kent wel een verbinding met de jeugdteams van de gemeente. Bij het voortgezet onderwijs is sprake van een meer structurele netwerksamenwerking om uitval te voorkomen. Bewoners geven aan dat in de gemeente veel voorzieningen zijn, maar dat niet iedereen voor wie ze bedoeld zijn, daar ook gebruik van maakt.

Conclusie 5: Effecten beleid van de gemeente Zwijndrecht op veiligheid is effectief, voor leefbaarheid is deze niet goed te bepalen en ervaringen met burgerparticipatie zijn overwegend negatief (onderzoeksvraag 2, 3 en 4).

Uit de gegevens blijkt dat de feitelijke en ervaren veiligheid in de meeste wijken verbetert. Incidenten kunnen daarbij zeer beeldbepalend zijn voor de cijfers in één jaar. De aanpak met wijkpreventieteams / JOP's, Pak Aan! wordt gewaardeerd en als effectief ervaren door bewoners en professionals.

De gemeente beschikt over weinig indicatoren en gegevens over de *door bewoners ervaren* kwaliteit van de openbare ruimte en de ontwikkeling daarin. Tot 2015 kende de gemeente wijkshouwen met bewoners. Sinds het derde kwartaal van 2019 voeren eigen medewerkers van de gemeente (soms met externen) ieder kwartaal een beleidsschouw uit volgens het plan Integraal Beheer Openbare Ruimte (IBOR-plan). Deze schouw geeft inzicht in het behaalde kwaliteitsniveau van de openbare ruimte per wijk. Bij deze schouwen zijn bewoners niet betrokken. De gemeente zet in de buurtaanpak buurten bewust eerst in op de aanpak van zwerfvuil, losliggende stoeptegels, opknappen openbaar groen omdat de ervaring heeft geleerd dat dit de eerste zaken zijn waarover bewoners beginnen als het gaat om de beleving van de straat, buurt of wijk. Over de effecten van het beleid en de maatregelen zijn door het ontbreken van indicatoren en gegevens weinig uitspraken te doen.

De gemeente worstelt volgens bewoners, partners en ook ambtelijk vertegenwoordigers met de vorm waarin de burgerparticipatie, die zich vaak concentreert rondom leefbaarheid en veiligheid, gegoten moet worden. De gemeente heeft bijvoorbeeld bezuinigd op het budget van de wijkplatforms. Dat leidt tot ongemak bij de rolinvulling door wijkplatforms (doen we het wel goed), maar ook wordt niet duidelijk hoe de gemeente het dan anders zou willen. Bewoners geven aan dat zij goede ervaringen hebben met Pak

Aan! maar dat het voor de andere inspraak- en participatiemomenten vaak niet duidelijk is wat met de inbreng van de bewoners gedaan is of wordt. Het beeld is tevens dat de gemeente bewoners pas in een vergevorderd stadium van planvorming betreft. Het gevolg daarvan is dat er nog weinig ruimte voor inbreng is. Veel van de gesproken bewoners waarschuwen dat een goede omgang met actieve bewoners belangrijk is om ervoor te zorgen dat er actieve bewoners blijven en bijkomen. Het animo om te participeren in de buurt of wijk neemt volgens de in dit onderzoek bevroegde bewoners af.

Conclusie 6: Effecten buurtaanpak van de gemeente Zwijndrecht zijn tot op heden weinig hoopgevend (onderzoeksvraag 2, 3 en 4).

De gemeente richt zich met een integrale aanpak op tien buurten in drie wijken. Voor de andere wijken en buurten geldt dat daar geen specifieke wijkaanpak voor is. De gemeente meet zelf via een eigen monitor de effecten van de buurtaanpak. Uit de eigen monitor blijkt dat de buurten van de buurtaanpak tussen 2019 en 2020 een verslechtering laten zien op de meeste gehanteerde meetpunten. De meetpunten zijn voor een belangrijk deel gebaseerd op de ervaringen en inschattingen van de professionals in de wijk. Voor elke buurt is een analyse gemaakt van de vraagstukken en uitdagingen en deze zijn voorzien van te bereiken doelen en te plegen inzet. Bewoners en professionals onderkennen de noodzaak om in de geselecteerde buurten tot deze aanpak te komen. De verklaringen voor de effecten uit de interviews met professionals en bewoners zijn divers. De buurten komen van ver, het gaat niet zomaar anders of beter. Bewoners hebben bovendien wisselend positieve en negatieve ervaringen met de buurtaanpak. Dat komt bijvoorbeeld tot uiting in het feit dat in de ene buurt bewoners ervaren dat de gemeente en professionals in de buurt snel handelen en doorpakken, terwijl in andere buurten die niet zo wordt ervaren. Actieve buurtbewoners ervaren dat er een (te) groot beroep op hen wordt gedaan door de gemeente en professionals.

Een risico is dat wordt benoemd door professionals en bewoners actief in andere wijken dan waar de buurtaanpak zich op richt, is dat deze wijken onderbelicht blijven. Meerdere professionals geven aan dat zij signalen over zorgwekkende ontwikkelingen in andere buurten dan die van de buurtaanpak niet goed kwijt kunnen.

Aanbevelingen gemeentelijk niveau

Gestart is met een drietal aanbevelingen op gemeentelijk niveau. Hierin zijn de antwoorden op de onderzoeksvragen 5, 6 en 7 betrokken. In de daaropvolgende paragraaf is per wijk aangegeven welke inhoudelijke aandachtspunten uit het onderzoek blijken.

Aanbeveling 1: Waak bij het sociaaleconomisch en zorgbeleid voor een te hoog ambitieniveau en stel realistische doelen en voorzie die van meetbare indicatoren en streefwaarden.

Uit onderzoeken naar de versterking van wijken op het vlak van zorg en participatie blijkt dat inkomensondersteuning zorgt voor de noodzakelijke rust om stappen naar inkomensvergroting via werk te maken. Scholing, taalbeheersing en werk boven uitkering vergroten de kans op toeleiding naar werk. Een wijk- of buurtspecifieke benadering van sociale en economische participatie kan effectief zijn mits dit wordt vergezeld van langjarige financiële en professionele ondersteuning. Realisme over de redzaamheid en zorgzame samenleving is volgens het Sociaal Cultureel Planbureau gewenst: de langdurige ondersteuning van structureel kwetsbare bewoners is nodig en onvermijdelijk. Voor het gezondheidsbeleid geldt de aanbeveling om de inzet op het vlak van gezondheidsbevordering te concentreren op buurten en wijken met een groot aandeel risicogroepen.

Veel van bovengenoemde elementen zijn onderdeel van het Zwijndrechts beleid en maatregelen. Waak echter voor een te hoog ambitieniveau: veel sociale problematiek vraagt een lange adem en structurele inzet. Het niet (snel) behalen van hoge ambities kan zorgen voor het weglekken van energie en inzet, zo blijkt uit de interviews met professionals en bewoners.

De gemeente Zwijndrecht heeft sinds 2019 ambitieuze doelen waar het gaat om de aanpak van armoede. Echter het ontbreekt nog een goede gegevensinfrastructuur om te kunnen bepalen of de aanpak ook

daadwerkelijk effectief is. Voor de raad geldt dat het aannemen van dergelijke ambitieuze doelen ook vergezeld moet gaan van een investering in de gegevensstructuur die nodig is om te kunnen volgen of het beleid ook vruchten afwerpt.

Aanbeveling 2: Zorg dat bewoners de voorzieningen vinden en dat de professionals de bewoners vinden

Het is van belang rekening te houden met de toegankelijkheid van voorzieningen: veel bewoners komen de ondersteuning zelf 'halen'. Dit geldt niet voor de meest kwetsbare bewoners, voor hen dient de ondersteuning ook als een 'brengfunctie' te worden ingericht. Investeer daarom in het bereiken van de meest kwetsbare bewoners op logische vindplekken zoals school, maar ook de lokale gemeenschappen, (sport)verenigingen of winkels waar deze bewoners vaak komen. De uitvoering van deze aanbeveling is krachtiger in combinatie met de volgende aanbeveling.

Aanbeveling 3: Richt burgerparticipatie volgens de volgende uitgangspunten in: ken je bewoners, ga een relatie aan met de bewoners en gebruik de bewoners om samen aanpakken te bedenken

Burgerparticipatie is meer dan alleen een inspraaktraject, een wijkshow met bewoners, een wijkplatform of een subsidieregeling waar je bewonersinitiatieven uit betaalt. Het hebben van cijfers over een wijk op allerlei inhoudelijke onderwerpen, bijvoorbeeld over de feitelijke kwaliteit van de openbare ruimte en de meldingen via FIXI daarover, is belangrijk. Minstens zo belangrijk is dat de gemeente en de partners van de gemeente structureel in gesprek zijn met bewoners, dat ze zich in de leefwereld van de bewoners begeven. Dat vraagt dat de gemeente en de partners een relatie aangaan met de bewoners. Dat zorgt ervoor dat de wederzijdse verwachtingen blijven sporen, oplossingen voor vraagstukken worden gevonden. Het kan ook bijdragen aan het realiseren van aanbeveling 2. Waak voor overspannen verwachtingen: bewoners zijn niet altijd in staat om zelf alle door de gemeente of partners bedachte verantwoordelijkheden te nemen.

Aanbeveling 4: Organiseer een signaleringsfunctie voor alle wijken in Zwijndrecht.

Bij buurten en wijken met een concentratie van kwetsbaarheid is een gecombineerde aanpak van zorg, participatie, leefbaarheid, veiligheid en bewonersinitiatief noodzakelijk. Succesfactoren binnen zo'n integrale aanpak liggen dominant op het bevorderen van sociale stijging, bestrijding van kansarmoede en meer woningdifferentiatie. De buurtaanpak van de gemeente Zwijndrecht is een voorbeeld van een integrale aanpak in de meest kwetsbare buurten.

In zowel de interviews, maar ook uit onderzoek blijkt dat het hebben van een signaleringsfunctie voor wijken en buurten zonder concentratie van kwetsbaarheid van belang is. Het gaat om een functie waarmee vroegtijdig op basis van data en duiding zorgwekkende signalen kunnen worden opgepikt. Is bijvoorbeeld sprake van een negatieve ontwikkeling op het vlak van eenzaamheid, leefbaarheid, buurtbeleving of andere onderwerpen? Daarbij is het van belang dat er een aanspreekpunt en netwerk van bewoners en professionals is waar signalen snel kunnen worden gemeld en opgepakt. Dit wordt, zo blijkt uit de interviews, nu gemist waardoor signalen mogelijk te lang blijven liggen. Deze signaleringsfunctie dient te worden ondersteund met data die minimaal op wijkniveau worden verzameld. Hierover meer bij de volgende aanbeveling.

Aanbeveling 5: Investeer datagedreven werken dat moet leiden tot het gebruik van (1) meerjarige effectindicatoren, (2) het verzamelen van aanvullende ervaringsgegevens van bewoners op wijkniveau en (3) het doorontwikkelen van het datagedreven werken.

Ad 1: De gemeente Zwijndrecht hanteert in de periode 2014-2020 meerdere in de tijd verschillende indicatoren op de onderzochte beleidsterreinen. Deels laat zich dat vermoedelijk verklaren door andere ambities, maar grotendeels lijkt het te maken te hebben met het niet beschikbaar zijn van gegevens. Uit de interviews komt naar voren dat het belang van het verzamelen van gegevens en het monitoren daarop

sinds kort meer dan voorheen wordt onderschreven. Het 'vastzetten' van indicatoren die inzicht bieden op het effect van het beleid voor een lange periode maakt het mogelijk om ook meerjarig de effecten voor de wijken te kunnen volgen.

Ad 2: De gemeente Zwijndrecht leunt nu sterk op eigen registraties en die van partners. Belevingsgegevens van bewoners op wijk- en buurtniveau ontbreken voor een belangrijk deel. Concreet gaat het om gegevens op wijkniveau over ervaren gezondheid en welbevinden, het oordeel over de leefbaarheid in de buurt, het oordeel over de ontwikkeling in de buurt (is die positief, neutraal of negatief), het oordeel over voorzieningen, maar ook of bewoners naar eigen oordeel kunnen rondkomen van hun inkomen. Het zijn gegevens die door veel gemeenten via bewoners- en buurtenquêtes twee jaarlijks op buurt- en wijkniveau worden uitgevraagd.

Ad 3: Datagedreven werken vraagt ten eerste dat het belang ervan is onderschreven door beslissers in de gemeente. Ten tweede dient datagedreven sturing een algemene ambitie te zijn die breed in de organisatie wordt toegepast en ontwikkeld. Ten derde moet het leiden tot een verankering in de wijze van werken, het aannamebeleid, het HR-instrumentarium en de wijze van sturing. Zonder gegevensverzameling (door de gemeente en partners) komt datagedreven werken niet van de grond. Duiding van data is minstens zo belangrijk als het beschikken over gegevens. Data vormen een vertrekpunt van een gesprek en voorkomen moet worden dat daar zonder toetsing oplossingen aan worden verbonden en uitgevoerd.

Aandachtspunten per wijk

Uit het onderzoek op wijkniveau is een aantal inhoudelijke aandachtspunten naar voren gekomen. De Rekenkamer heeft, zonder in de verantwoordelijkheid van de raad en het college te willen treden, aangegeven aan welke punten in deze wijken aandacht gegeven zou kunnen worden. Daarbij is tevens aangegeven welke suggesties voor een aanpak daarvan mogelijk zijn. Die zijn gebaseerd op suggesties die door respondenten in het onderzoek zijn gedaan of hetgeen uit andere onderzoeken en aanpakken (zie ook mede hoofdstuk 4 in de nota van bevindingen) blijkt. Of en zo ja welke aandachtspunten worden overgenomen met welke acties is aan de raad en het college. Het gaat de Rekenkamer er primair om aan te geven hoe aan aanbeveling 1 en 2 vorm en inhoud op wijkniveau kan worden gegeven.

Algemene aanbeveling voor elke wijk

- Elke wijk dient een overlegstructuur te hebben met een signaleringsfunctie, zodat partners en bewoners de mogelijkheid hebben signalen over de wijk te rapporteren. Idealiter wordt aangesloten bij de bestaande overlegstructuur of netwerk in de wijk. Bijvoorbeeld het netwerk binnen de buurtaanpak. Het is van belang om binnen een (wijk)overleg een wijkmanager aan te stellen die als spilfunctie tussen de wijk en gemeente functioneert en signalen kan opschalen naar de gemeente.

Wijk 01: Walburg

Invalshoek	Korte beschrijving aandachtspunten
Sociaaleconomisch	In Walburg zijn op wijkniveau geen sociaaleconomische aandachtspunten.
Welzijn	In Walburg wonen veel ouderen. Dit gaat gepaard met veel fysieke- en mentale klachten, zoals eenzaamheidsgevoelens.
Leefomgeving	Veel actieve bewoners zijn ouder geworden en worden minder actief in de wijk. De aanwas van jonge nieuwe vrijwilligers die iets voor de wijk of buurt willen betekenen blijft uit.

Aanbevelingen Walburg:

- Om te zorgen dat meer ouderen de weg vinden naar de voorliggende voorzieningen, is het van belang meer samen te werken met de vertrouwde netwerkpartners van senioren. Belangrijke partners zijn de huisartsen. Huisartsen zien veel ouderen met psychosociale klachten op het spreekuur. Vaak kent dit geen medische oorzaak, maar zijn eenzaamheidsgevoelens de boosdoener. Onderzoek wijst

uit dat sociale contacten en deelname aan activiteiten een directe invloed hebben op het welzijn. Een welzijnscoach of maatschappelijk werker kan hier in intermedieëren, zodat uiteindelijk het welbevinden van senioren wordt vergroot en eenzaamheidsgevoelens afnemen.

- Om het aantal actieve buurtbewoners te stimuleren en te verhogen, kan het helpen om een goed vrijwilligersbeleid te ontwikkelen gebaseerd op de 5 B's: Binnenhalen, Begeleiden, Belonen, Behouden, Beëindigen. Bovendien kan hierin gekeken worden naar alternatieve groepen als stagiaires, werkzoekenden en statushouders. Kijk ook naar andere wijken in Zwijndrecht waar het activeren van bewoners goed loopt en leer daarvan, bijvoorbeeld in Heerjansdam.

Wijk 02: Centrum

Invalshoek	Korte beschrijving aandachtspunten
Sociaaleconomisch	In een aantal complexen met goedkopere sociale huurwoningen zijn signalen van toenemende kwetsbaarheid.
Welzijn	In Centrum zijn gemeentelijke voorzieningen waar vooral jongeren met een rugzakje komen.
Leefomgeving	Door de aanwezigheid van gemeentelijke jongerenvoorzieningen vinden vaker incidenten plaats waar jongeren bij betrokken zijn.

Aanbevelingen Centrum:

- Samenwerking met (basis)onderwijs versterken en inzetten op het vroegtijdig signaleren van problematiek. Centrum heeft een gemeentelijke functie voor jongeren en kan zo op de juiste jongeren inspelen en hen toekomstperspectief bieden. De gemeente Zwijndrecht zet hier al een Social Scout voor in. Het wordt aangeraden een dergelijke functie te verduurzamen.
- Om bepaalde complexen waar meerdere signalen zijn van toenemende kwetsbaarheid in beeld te krijgen, is het van belang om gezamenlijk en outreachend op deze complexen in te spelen. Door met meerder netwerkpartners zichtbaar te zijn in het complex en in de wijk is de stap naar hulp en ondersteuning laagdrempelig.

Wijk 03: Noord

Invalshoek	Korte beschrijving aandachtspunten
Sociaaleconomisch	Veel bewoners kampen met een sociaaleconomische achterstand, dit is ook geconcentreerd in een aantal buurten in Noord.
Welzijn	Bewoners hebben vaak een achterstand op digitale en taalvaardigheden. Nieuwkomers, kwetsbare bewoners en verwarde personen in Noord kennen de weg niet vaak.
Leefomgeving	Bewoners voelen zich veilig in de wijk, maar zien wel het aantal incidenten en 'ongure' taferelen toenemen.

Aanbevelingen Noord:

- Aanbod op het verbeteren van digitale- en taalvaardigheden beter kenbaar maken. Professionals dienen hiervoor zichtbaarder aanwezig te zijn in de wijk en te zorgen voor een warme toeleiding naar dergelijke activiteiten. De ervaring leert om dit aanbod te organiseren op laagdrempelige plekken in de wijk waar bewoners vaak komen.
- Om vertrouwen te winnen, problematiek beter te signaleren en achter de voordeur te komen, moeten professionals zichtbaarder in de wijk aanwezig zijn en actief bewoners opzoeken (presentiebenadering). Vooral zichtbaar zijn op belangrijke vindplekken zoals scholen.
- Samenwerking met (basis)onderwijs versterken en inzetten op het vroegtijdig signaleren van problematiek. Zorgen dat risicojeugd (en hun gezin) in beeld is (*zie ook Kort Ambacht*).

Wijk 04: Heer Oudelands Ambacht

Invalshoek	Korte beschrijving aandachtspunten
Sociaaleconomisch	In Heer Oudelands Ambacht zijn op wijkniveau geen sociaaleconomische aandachtspunten
Welzijn	Het voorzieningengebruik is enigszins toegenomen, maar zit nog steeds onder het Zwijndrechts gemiddelde.
Leefomgeving	Het aantal overlastmeldingen jeugd is afgenomen, maar ligt nog steeds boven het Zwijndrechts gemiddelde.

Aanbevelingen Heer Oudelands Ambacht:

- Overlastmeldingen jeugd beter in kaart krijgen. Door te kijken wat de belangrijke vindplekken zijn en waar meldingen vandaan komen.

Wijk 05: Kort Ambacht

Invalshoek	Korte beschrijving aandachtspunten
Sociaaleconomisch	De sociaaleconomische situatie van de meeste bewoners (op wijkniveau) heeft zich de afgelopen jaren positief ontwikkeld. Toch geven bewoners en professionals aan dat er schaamte en taboe heerst onder bewoners met betrekking tot armoede en werkloosheid. Ook trekken de bewoners die een goede baan krijgen of in een betere sociaaleconomische positie vaak weg uit de wijk.
Welzijn	Bewoners zien vaak bij medebewoners taalbarrières of -achterstanden. Ook constateren zij eenzaamheid bij oudere, alleenstaande autochtone Nederlandse bewoners, waar de familie weinig langs komt. Veel problematiek speelt 'achter de voordeur'.
Leefomgeving	Feitelijk weinig verandering in de veiligheidscijfers, maar wel veel onveilige gevoelens bij bewoners. De recente kofferbakmoord heeft daar een rol in gespeeld.

Aanbevelingen Kort Ambacht:

- Om taboe en schaamte te doorbreken over thema's als armoede en werkloosheid, dient ingezet te worden op het versterken van de 'brenghoek' in de wijk. De regie is nu veel belegd bij de bewoners zelf ('haalhoek') met als gevolg dat veel problematiek in de wijk onderbelicht blijft. Hier ligt een belangrijke rol voor professionals, door het geven van voorlichtingen en het inzetten van ambassadeurs, ervaringsdeskundigen en sleutelfiguren in de wijk.
- Om vertrouwen te winnen, problematiek beter te signaleren en achter de voordeur te komen, moeten professionals zichtbaarder in de wijk aanwezig zijn en actief bewoners opzoeken (presentiebenadering). Vooral zichtbaar zijn op belangrijke vindplekken
- Samenwerking met (basis)onderwijs versterken en inzetten op het vroegtijdig signaleren van problematiek. Bij veel inwoners in Kort Ambacht heerst onzekerheid en weinig zelfvertrouwen. Het is daarom belangrijk om al jong toekomstperspectief te bieden aan jeugdigen. Bovendien is het onderwijs een belangrijke vindplek om risicojeugd en hun gezin (vroegtijdig) te signaleren. De gemeente Zwijndrecht zet hier al een Social Scout voor in. Het wordt aangeraden een dergelijke functie te verduurzamen.

Wijk 06: Nederhoven

Invalshoek	Korte beschrijving aandachtspunten
Sociaaleconomisch	Het percentage huishoudens onder het sociaal minimum en inwoners met een bijstandsuitkering ligt boven het Zwijndrechts gemiddelde. Bewoners geven aan dat relatief veel inwoners in Nederhoven worstelen met het rondkomen van hun inkomen en weinig toekomstperspectief ervaren.
Welzijn	Het voorzieningengebruik is gestegen en ligt boven het Zwijndrechts gemiddelde. Bewoners geven aan dat het lastig is om bewoners te activeren, omdat veel al moeite hebben hun dagelijks leven goed vorm te geven.
Leefomgeving	Overlastcijfers kennen een stijging, maar zijn vergelijkbaar met het Zwijndrechts gemiddelde. Inzoomend op jeugd is het aantal overlastmeldingen sterk afgenomen. Volgens bewoners speelt de wijkpreventiegroep hier een belangrijke rol in. Zij hebben goed contact met de politie en schakelen deze ook in als bewoners met bepaalde hulpvragen.

Aanbevelingen Nederhoven:

- Aandacht voor huishoudens met een lager inkomen. Om te zorgen dat huishoudens met lage inkomens op tijd de weg vinden naar de voorliggende voorzieningen, dus voordat er financiële problemen ontstaan, is het van belang om op laagdrempelige plekken in de wijk dat mogelijk te maken, zoals op scholen of in buurtkamers.
- De wijkpreventiegroep intensiveren. Dit lijkt goed te werken en aan te sluiten bij de problematiek in Nederhoven.

Wijk 07: Heerjansdam

Invalshoek	Korte beschrijving aandachtspunten
Sociaaleconomisch	In Heerjansdam zijn op wijkniveau geen sociaaleconomische aandachtspunten.
Welzijn	In Heerjansdam zijn op wijkniveau geen aandachtspunten op welzijn en gezondheid.
Leefomgeving	In Heerjansdam is meer ervaren overlast. Er zijn hangplekken waar jongeren vanuit andere wijken en omliggende gemeenten naartoe trekken.

Aanbevelingen Heerjansdam:

- Om overlast tegen te gaan wordt aangeraden om met netwerkpartners zoals jongerenwerk, handhaving, politie, wijkteams, scholen en andere partijen hier gezamenlijk in op te trekken. Zeker als het gaat om jongeren vanuit andere wijken en omliggende gemeenten.

Reactie van het college

Rekenkamer Zwijndrecht
T.a.v. Heer H. Verdellen
Postbus 15
3330AA ZWIJNDRECHT

Onderwerp	Van/behandeld door	Datum
Bestuurlijke reactie nota 'De staat van Zwijndrecht'	Afdeling Concerncontrol	22 december 2021
Uw kenmerk/schrijven	Ons nummer	Verzenddatum
	2021-0174586	

Geachte voorzitter, geachte heer Verdellen,

Wij hebben met belangstelling kennisgenomen van de nota 'De staat van Zwijndrecht'. In overeenstemming met de planning ontvangt u hierbij de bestuurlijke reactie van het college van burgemeester en wethouders.

Voor wij overgaan tot de inhoudelijke reactie willen we u en via u de betrokken onderzoekers hartelijk danken. Het rekenkamerrapport geeft het college aanvullende inzichten in de ontwikkeling van zeven wijken in de periode 2014 – 2020. Deze inzichten betrekken wij graag bij de verdere ontwikkeling en uitvoering van het gemeentelijk beleid.

Met uw onderzoek richt u zich op het effect van ons beleid op buurten en wijken in Zwijndrecht. Ons beleid is echter maar deels op buurt- of wijkniveau ingericht. Dat betekent iets voor de wijze waarop we kijken naar de conclusies en aanbevelingen uit uw onderzoek. Met het raadsprogramma 'Krachtig Zwijndrecht' is een aanpak gekozen die veel meer gericht is op de fundamentele, onderliggende problematiek in Zwijndrecht die ook in de wijken en buurten doorwerkt. Dit is de integrale aanpak rondom de vier grote samenhangende thema's uit het raadsprogramma (Wonen, Armoedebestrijding, Welzijn en Zorg en Leefbaarheid en Veiligheid). Behalve sturing op deze vier thema's wordt de aanpak gedifferentieerd naar buurt, wijk en complexniveau. Kortom er wordt een vertaling gemaakt van het bredere beleid naar wat er op wijk-, buurt- en complexniveau nodig is. Wij zijn ervan overtuigd dat deze integrale aanpak uiteindelijk het verschil gaat maken voor inwoners zoals beschreven in de door de rekenkamer gehanteerde matrix; de sociale economische situatie van onze inwoners, het welzijn en de leefbaarheid en veiligheid van de wijken.

Wij proberen daarom de conclusies en aanbevelingen die u presenteert op wijkniveau te vertalen naar ons gemeente brede beleid en aanpak.

Historie van het 'Wijk- en burgergericht werken' en Raadsprogramma 2018 – 2022

De wijze waarop het wijk- en buurtgericht werken als instrument is opgepakt en ingezet is in de periode waarop het onderzoek zich richt (2014- 2020), en ook in de jaren daarvoor, een aantal keer gewijzigd.

Naar aanleiding van een rekenkameronderzoek in 2007 is een wijkbureau ingericht om het wijkgericht werken te realiseren. Per wijk- of buurt werd een wijkvisie, een wijkprogramma en activiteitenkalender opgesteld. Op basis van de wijkvisies is in de periode 2008 - 2013 geïnvesteerd om de leefbaarheid en veiligheid in de wijken te vergroten.

Bestuurlijke nota Staat van Zwijndrecht

In 2014 is besloten niet meer specifiek wijkgericht te gaan werken, maar is gekozen voor een aanpak op basis van actuele thema's die relevant waren voor alle wijken en buurten. Behalve voor de wijken Kort Ambacht en Noord. Daar hadden de investeringen nog niet geleid tot een positievere beleving van de veiligheid en leefbaarheid van bewoners. Vanaf 2015 is met het project KAN (Kort Ambacht en Noord) de buurtgerichte aanpak voortgezet. Ondanks de buurtgerichte aanpak konden de meer structurele problemen in deze wijken niet opgelost worden. Dit wordt ook bevestigd met het huidige rekenkamer onderzoek. Van het project KAN is geleerd dat een wijkaanpak niet altijd effectief is en dat kleinschaligheid voordelen kan hebben. Daarom is vanaf 2018 een buurtaanpak gestart, toegespitst op in eerste instantie negen en sinds 2019 tien meest kwetsbare buurten en complexen in Zwijndrecht.

Met het raadsprogramma 'Krachtig Zwijndrecht' is een aanpak gekozen die veel meer gericht is op de fundamentele, onderliggende problematiek in Zwijndrecht die ook in de wijken en buurten doorwerkt. Dit is de integrale aanpak rondom de vier grote samenhangende thema's uit het raadsprogramma (Wonen, Armoedebestrijding, Welzijn en Zorg en Leefbaarheid en Veiligheid). Behalve sturing op deze vier thema's wordt de aanpak gedifferentieerd naar buurt, wijk en complexniveau. Kortom er wordt een vertaling gemaakt van het bredere beleid naar wat er op wijk-, buurt- en complexniveau nodig is.

In de resultaten van dit onderzoek zien wij een bevestiging van de keuzes in het raadsprogramma en het belang van een integrale aanpak op de verschillende beleidsterreinen en de ontwikkeling van data gestuurd werken. Hiermee kunnen we van Zwijndrecht een stad maken waarin het prettig wonen en werken is. We zien de bevindingen en aanbevelingen als een steun in de rug voor de ingezette koers.

Conclusies en aanbevelingen

Hieronder geven we onze reactie op de conclusies, aanbevelingen en aandachtspunten per wijk zoals vermeld in het rapport.

Conclusie 1: Wijken in Zwijndrecht ontwikkelen zich verschillend

Het kwadrantenmodel geeft een goed inzicht in de ontwikkeling van de wijken voor de onderzochte invalshoeken. De uitkomst bevestigt ons beeld over de situatie in de onderzochte wijken. Door de verschillen tussen de wijken is er, binnen het gemeente brede beleid, ook een verschil in aanpak in de verschillende wijken.

Specifieke delen van de wijk Noord zijn betrokken in de aanpak die momenteel wordt gedaan vanuit de woningbouwopgave DiZtrikt. Voor de wijk Noord is een masterplan ontwikkeld inspelend op de lange termijn ontwikkeling van de wijk. Een eerste concrete uitwerking daarvan is de intentieovereenkomst gesloten met de woningcorporatie voor de aanpak van de Planetenbuurt.

Conclusie 2: Informatiepositie van de gemeente op wijk- en buurtniveau staat nog in de kinderschoenen.

Zoals de rekenkamer aangeeft beschikt de gemeente over veel gegevens. Gegevens die we beter willen duiden waardoor de gegevens steeds meer als sturingsinformatie beschikbaar komt. Door de recente ontwikkeling van het Dashboard Jeugd (sinds 2019) en het Dashboard Sociaal Domein (sinds 2020), ontwikkeld met het Smart data center, ontstaat nu meer en meer de mogelijkheid om te sturen op basis van data. Zowel toegespitst op gemeente breed beleid als op specifieke wijken en buurten.

Tot die tijd heeft gemeente Zwijndrecht gewerkt met minder harde data, de methodiek van tellen – vertellen en gesprekken met professionals. Deze methodiek is niet gekozen omdat de gemeente voornamelijk waarde hechtte aan het 'onderbuik gevoel', maar de data was in die tijd minder beschikbaar en in ontwikkeling. Uiteraard blijft ook voor de toekomst niet alleen data van belang maar ook de duiding daarvan door professionals, zoals de rekenkamer dat in haar rapport aangeeft.

Conclusie 3: Sociaaleconomisch beleid van de gemeente Zwijndrecht gedeeltelijk effectief, maar voor een belangrijk deel niet te bepalen.

Wij delen met de rekenkamer de conclusie dat we nog meer willen weten over de behaalde effecten van het Sociaaleconomisch beleid. Met het raadsprogramma 'Krachtig Zwijndrecht' is dat ook onderkent en is geïnvesteerd in de ontwikkeling van het dashboard 'Sociaal Domein'.

We zijn ervan overtuigd dat het data gericht werken de gemeente in staat zal stellen de effectiviteit van het gemeentelijk beleid beter te volgen en te beoordelen. In toenemende mate zal het beleid en beleidsbijstellingen gebaseerd worden op actuele data aangevuld met de duiding daarvan door professionals.

Conclusie 4: Effecten van het beleid op het vlak van welzijn, zorg en welbevinden van de gemeente Zwijndrecht niet te bepalen.

De conclusie dat we weinig tot geen gegevens hebben over de behaalde effecten op het vlak van welzijn, zorg en welbevinden onderschrijven we niet. We hebben als lokale overheid een monopolypositie als het gaat om de producten voor inwoners op het gebied van welzijn en zorg. Na de terugtrekkende beweging die in 2014 is ingezet, is een tegengestelde beweging ingezet in de afgelopen jaren omdat we vinden dat we als overheid naast mensen moeten staan en de zorg en ondersteuning die zij nodig hebben dichtbij georganiseerd moet zijn. Daarom is een proces in gang gezet om de inhoudelijke en financiële kaderstelling (integrale afweging) in het sociaal domein weer naar Zwijndrecht te halen. Kortom de taken die we op afstand hadden georganiseerd bij verbonden partijen worden nu weer lokaal dichtbij georganiseerd. Daarmee is onze rolname ten opzichte van enige jaren geleden veranderd.

Met onze lokale uitvoeringpartners zijn subsidieafspraken gemaakt. In hun jaarlijkse verantwoording geven zij aan de hand van het principe "tellen en vertellen" inzicht in de behaalde resultaten. Hoe inwoners de zorg en ondersteuning die zij ontvangen ervaren maakt onderdeel uit van cliëntvervalsingsonderzoeken / klanttevredenheidsonderzoeken die worden uitgevoerd door de partners.

Conclusie 5: Effecten beleid van de gemeente Zwijndrecht op veiligheid is effectief, voor leefbaarheid is deze niet goed te bepalen en ervaringen met burgerparticipatie zijn overwegend negatief.

Het rekenkameronderzoek bevestigt dat de feitelijke en ervaren veiligheid in de meeste wijken verbeterd. Wij zien dit als een steun in de rug voor het ingezette beleid. Daarbij realiseren we ons dat, zoals de rekenkamer aangeeft, enkele incidenten grote invloed kunnen hebben.

Wij herkennen de uitdagingen die er bestaan voor burgerparticipatie. Het jaar 2021 heeft dan ook in teken gestaan van verschillende moties over burgerparticipatie, communicatie en bereikbaarheid. De bevindingen bevestigen de noodzaak om de vorm waarin burgerparticipatie echt tot haar recht komt, met een duidelijke rolinvulling voor gemeente, wijkplatforms, burgers en andere belanghebbenden goed uit te werken. De moties die door de raad hierover zijn ingediend zijn dan ook omarmd en deze opdracht wordt ook opgepakt. Een nieuw plan is hiervoor in de maak.

Conclusie 6: Effecten buurtaanpak van de gemeente Zwijndrecht zijn tot op heden weinig hoopgevend.

Wij herkennen dat de integrale aanpak op de tien buurten en drie wijken, om een lange adem vraagt. Maar we zijn ook ons bewust dat een buurtaanpak 'sec', met maatregelen specifiek gericht op buurten, niet het gewenste effect zullen resulteren. Zo'n aanpak is te smal. Met alleen de huidige set van activiteiten in de buurtaanpak kan de gewenste verandering niet gerealiseerd worden.

Vooraf het integraal samenhangende beleid volgend uit raadsprogramma; het armoedebeleid, gekoppeld aan het economisch actieprogramma, de woningbouwopgaven en de herstructurering volgens het programma DiZtrikt om te komen tot een evenwichtige bevolkingssamenstelling, kunnen het gewenste effect hebben. Slechts op die wijze kunnen de fundamentele problemen die onder de wijkproblematiek ten grondslag liggen aangepakt worden. Fundamentele problemen die zich per wijk in meerdere of

mindere mate presenteren. Wij hebben er alle vertrouwen in dat deze aanpak, gebaseerd op het raadsprogramma, het gewenste effecten gaat realiseren.

Wij delen de conclusie dat de effecten van de buurtaanpak daarom weinig hoopgevend is dan ook niet. De onderliggende fundamentele problemen uiten zich verschillend in de wijken. De buurtaanpak is dan ook bedoel om de wijken te 'stutten en te 'steunen' 'in de leefbaarheid en veiligheid, ofwel schoon en heel en veilig. Door middel van de buurtaanpak verzachten we de effecten van de onderliggende problemen die slechts met de integrale aanpak kan worden opgelost.

Dit laat onverlet dat in wijken en buurten de individuele aandacht en zorg voor burgers een even grote inzet blijven vragen. Wij bevelen van harte aan om in de komende raadsperiode de aanpak gericht op buurten, op basis van Smart data en de duiding daarvan door professionals te blijven combineren met de beleidsingrepen gericht op de onderliggende en overstijgende problematiek zoals geschetst in het huidige raadsprogramma.

Aanbeveling 1: Waak bij het sociaaleconomisch en zorgbeleid voor een te hoog ambitieniveau en stel realistische doelen en voorzie die van meetbare indicatoren en streefwaarden.

De rekenkamer constateert dat het ingezette beleid voor inkomensondersteuning, de toeleiding naar werk, de langdurige ondersteuning van structureel kwetsbare bewoners en het gezondheidsbeleid onderdeel zijn van het Zwijndrechts beleid en maatregelen.

Het college ziet hierin ook een bevestiging dat beleidsmatig de goede keuzes zijn gemaakt.

De aanbeveling om te waken voor een te hoog ambitieniveau omdat veel sociale problematiek een lange adem en structurele inzet vraagt herkennen wij. Wij onderschrijven de noodzaak voor deze lange adem en langdurige inzet. De betrokken vraagstukken zijn niet simpel op te lossen. Tegelijkertijd vinden we een hoog ambitieniveau noodzakelijk gezien de urgentie van de problematiek. Echter zoals de rekenkamer aangeeft daarbij wakend dat de realisatie daarvan volharding vraagt in de tijd. De recente ontwikkelingen met het data gestuurd werken moeten de gemeente helpen om te kunnen volgen of en in welke mate de beoogde resultaten worden gerealiseerd.

Aanbeveling 2: Zorg dat bewoners de voorzieningen vinden en dat de professionals de bewoners vinden.

Ruim twee jaar terug in de tijd hadden we de aanbeveling die u doet over de "brengh functie" van voorzieningen begrepen en onderschreven. Echter er zijn met de introductie van het transformatieplan sociaal domein grote stappen gezet in de bereikbaarheid en toegankelijkheid van onze voorzieningen op het gebied van welzijn en zorg. Het Vivera Sociaal Wijkteam houdt spreekuren in de wijken, op scholen en in wijkgebouwen en is daardoor laagdrempelig benaderbaar. Vanuit de gedachte dat inwoners één overheid kennen en niet drie of vier hebben we bovendien ook de toegang tot voorzieningen die door bijvoorbeeld de Sociale Dienst Drechtsteden en de Stichting Jeugdteams regionaal uitvoert naar Zwijndrecht gehaald. Dat betekent dat de Wmo Consulenten en consulenten op het gebied van Jeugd en Participatie lokaal werken en aangesloten zijn bij ons wijkteam waar het de complexe casuïstiek betreft. We hebben naast de Sociaal Scout ook een vaste schakel georganiseerd voor alle voortgezet onderwijs scholen en zijn inmiddels bezig deze ook te realiseren voor alle locaties voor basisonderwijs en kinderopvang. Tot slot wordt – ondersteund door een motie van de gemeenteraad – gewerkt aan de één loketfunctie in het gemeentehuis waar het halen van een paspoort net zo normaal is als het halen van zorg.

Aanbeveling 3: Richt burgerparticipatie volgens de volgende uitgangspunten in: ken je bewoners, ga een relatie aan met de bewoners en gebruik de bewoners om samen aanpakken te bedenken.

We onderschrijven het belang van het structurele gesprek en het aangaan van een relatie met bewoners. Dat zien we als een belangrijke rol van de gemeente en we zijn daarom ook continue bezig de werkwijzen te optimaliseren. Daarin zijn we tot op heden wisselend succesvol geweest. De motie van de raad over de participatiewijzer inclusief de participatieladder is door het college dan ook omarmd. Wij verwachten vanaf 2022 in overeenstemming met de oproep in de motie te kunnen werken.

Bestuurlijke nota Staat van Zwijndrecht

Aanbeveling 4: Organiseer een signaleringsfunctie voor alle wijken in Zwijndrecht.

De aanbeveling van de rekenkamer, dat een gecombineerde aanpak van zorg, participatie, leefbaarheid, veiligheid en bewonersinitiatief noodzakelijk is, onderschrijft de integrale aanpak die op basis van het raadsprogramma 'Krachtig Zwijndrecht' is gekozen. Dit is ook een van de belangrijkste pijlers van het programma.

We onderkennen het belang van signalen van inwoners. Zij moeten voldoende mogelijkheden hebben om deze signalen af te geven. En de gemeente moet deze ook kunnen oppakken. Om deze reden hebben we het Sociaal wijkteam Vivera ook opdracht gegeven om laagdrempelig spreekuren in de wijk te realiseren. En in de wijk- en buurthuizen houden de wijkwethouders hun wijkspreekuur. Het welzijnswerk (Diverz) heeft inlooppunten in wijken gerealiseerd en is met het opbouw-, sociaal cultureel en jongerenwerk aanwezig in de wijken. Daar waar we kunnen bevorderen we laagdrempelig en eenvoudig de signaleringsrol.

Ook door de data vanuit de ontwikkelde dashboards goed te volgen kunnen signalen eerder opgepikt worden waarna bewoners actief benaderd kunnen worden. Hiermee kan de gemeente proactief werken en organiseren dat inwoners signalen kunnen afgeven.

Aanbeveling 5: Investeer data gedreven werken dat moet leiden tot het gebruik van (1) meerjarige effectindicatoren, (2) het verzamelen van aanvullende ervaringsgegevens van bewoners op wijkniveau en (3) het doorontwikkelen van het data gedreven werken.

Wij onderschrijven de aanbevelingen van de rekenkamer over het belang van meerjarige effectindicatoren om de meerjarige effecten te kunnen volgen, de noodzaak om belevingsgegevens te betrekken van bewoners. Het datagericht werken kan alleen succesvol worden toegepast als het structureel onderdeel wordt van beleidsontwikkeling, evaluatie en bijstelling. De stappen om het datagericht werken hierin te incorporeren worden inmiddels genomen.

Aandachtspunten per wijk.

Het overzicht van aandachtspunten per wijk geeft verschillende mogelijkheden om in te spelen op specifieke situaties in wijken en buurten. Ook deze inzichten betrekken wij graag bij de verdere ontwikkeling en uitvoering van het gemeentelijk beleid.

Met vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders

De secretaris

De burgemeester

Nawoord Rekenkamer

Wij willen hierbij het college hartelijk danken voor hun uitgebreide bestuurlijke reactie. Ook willen wij alle medewerkers van de organisatie en alle externen die hebben bijgedragen aan dit onderzoek hartelijk bedanken.

De Rekenkamer Zwijndrecht is verheugd dat het college zich in grote lijnen herkent in de conclusies en de meeste aanbevelingen onderschrijft. Op een aantal punten uit de bestuurlijke reactie wil de Rekenkamer nader ingaan.

De bestuurlijke reactie bevat een weergave van de historie van het 'Wijk- en buurtgericht werken'. Daarin geeft het college aan waarom in 2014 is besloten niet meer specifiek wijkgericht te gaan werken, maar te kiezen voor een aanpak op basis van actuele thema's die relevant waren voor alle wijken en buurten. Daarnaast is vanaf 2018 een buurtaanpak gekozen omdat een wijkaanpak niet altijd effectief is. Ook is met het raadsprogramma een integrale op vier thema's gerichte aanpak gekozen die veel meer gericht is op de fundamentele onderliggende problematiek in Zwijndrecht. Tot slot wordt deze integrale aanpak gedifferentieerd naar buurt-, wijk- en complexniveau. Dat vraagt dat op tenminste wijkniveau gegevens beschikbaar zijn waarmee ook een onderbouwing ontstaat voor de door het college voorgestane gedifferentieerde aanpak op buurt-, wijk- en complexniveau. Die gegevens, zo blijkt uit het onderzoek, ontbreken nog in belangrijke mate. Dat maakt het lastiger om de gewenste, maar bij respondenten in het onderzoek nog niet altijd herkende, integrale aanpak effectief vorm te geven en na te gaan of de aanpak ook daadwerkelijk vruchten afwerpt.

Het college geeft aan zich niet te herkennen in conclusie 4 (effecten beleid welzijn, zorg en welbevinden zijn niet te bepalen). De Rekenkamer onderkent in de bevindingen dat de gemeente de door het college genoemde tegengestelde beweging (i.p.v. terugtrekken uit de wijken) heeft ingezet. Echter ten tijde van het onderzoek zijn geen gegevens boven tafel gekomen die zicht bieden op de behaalde maatschappelijke effecten.

Het college herkent zich niet in conclusie 6 (effecten buurtaanpak nog weinig hoopgevend). De Rekenkamer constateert op basis van de beschikbare gegevens dat de aanpak tot nu toe, ook op basis van de eigen evaluaties en metingen van de gemeente, niet hebben geleid tot een structurele verbetering van de uitgangspositie van deze buurten en de bewoners daarvan. Dat betekent dat de aanpak tot nu toe niet de gewenste effecten heeft opgeleverd. De Rekenkamer constateert, net als het college, dat dit ook een kwestie van lange adem is, mede gebaseerd op ervaringen elders in het land.

Het college lijkt aanbeveling 2 (zorg dat bewoners de voorzieningen vinden en de professionals de bewoners) niet onderschrijven. De Rekenkamer constateert in de bevindingen dat de door het college genoemde ontwikkelingen in het verbeteren van de bereikbaarheid en toegankelijkheid inderdaad zijn ingezet. Echter uit het onderzoek blijkt dat ondanks deze ontwikkelingen, veel bewoners en professionals actief in de buurten en wijken dit vraagstuk nog steeds als een grote en urgente opgave noemen. Dit ondanks het feit dat hierop al enige jaren op wordt geïnvesteerd.

Wij benadrukken nogmaals dat het bij de conclusies en aanbevelingen gaat om de handelingsperspectieven per wijk, dat was ook één van de belangrijkste doelstellingen van dit onderzoek. Uit de bestuurlijk reactie leiden wij af dat we daarin zijn geslaagd.

1

INLEIDING

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

Met dit onderzoek wil de Rekenkamer de ontwikkelingen in beeld brengen in de 7 wijken van Zwijndrecht in de periode 2014-2020 vanuit drie invalshoeken: sociaaleconomisch, welzijn en leefomgeving. De Rekenkamer wil laten zien wat de feitelijke ontwikkelingen zijn, wat verklaringen voor verschillen zijn, wat dat zegt over de effectiviteit van het gemeentelijk beleid en wat dat betekent voor de toekomst. Niet vanuit een enkel inhoudelijk facet, maar geïntegreerd beschouwd vanuit het perspectief van de wijken: wat heeft een wijk nodig?

Gekozen is om alle Zwijndrechtse wijken te betrekken in het onderzoek en niet alleen de tien buurten waar de buurtaanpak van de gemeente Zwijndrecht zich op richt. Deze tien buurten bevinden zich in drie van de zeven wijken. Dit op nadrukkelijk verzoek van de gemeenteraad.

Met dit onderzoek wil de Rekenkamer kijken naar het verleden (feitelijk beeld), het heden (het actuele beleid en de actuele uitvoeringspraktijk) maar zeker ook naar de toekomst: welk handelingsperspectief biedt dit aan de nieuwe gemeenteraad van Zwijndrecht, zoals die in maart 2022 gekozen gaat worden. Daarmee kan dit onderzoek ook input vormen voor het nieuwe uitvoeringsprogramma van de gemeenteraad.

1.2 Vraagstelling

In onderstaand schema zijn de doelen van het onderzoek, zoals ook verwoord in de aanleiding, vertaald naar onderzoeksvragen.

Doel onderzoek	Onderzoeksvraag
De feitelijke ontwikkeling van de wijken in de periode 2014 – 2020.	1. Hoe ontwikkelen de wijken zich door de tijd heen (2014 – 2020) langs de drie invalshoeken?
De verklaringen voor die ontwikkelingen.	2. Welke verklaringen kunnen er worden gegeven voor de wijze waarop de wijken zich ontwikkelen?
De effectiviteit van gemeentelijk beleid.	3. Wat heeft het gemeentelijk beleid bijgedragen aan de ontwikkeling in de wijken? 4. Welke aanpak hanteert de gemeente voor de wijken?
Duidelijkheid wat is nodig in de toekomst.	5. Waar moet je op sturen om tot een versterking van de wijken te komen? 6. Wat kan Zwijndrecht leren van andere gemeenten en onderzoeken waar het gaat om de wijkaanpak? 7. Wat kan Zwijndrecht leren van andere gemeenten waar het gaat om het slim gebruik maken van beschikbare data om te kunnen sturen op de ontwikkeling van wijken?

1.3 Afbakening van het onderzoek

Er zijn vele manieren om een feitelijk beeld te schetsen hoe het in een wijk gaat, maar voorkomen moet worden dat een 'wijkprofiel' wordt opgesteld met ongerichte gegevens over de sociaaleconomische status van inwoners, hun welzijn en welbevinden en de leefbaarheid. De Rekenkamer heeft een bewuste keuze

gemaakt in de te verzamelen gegevens. Een keuze die ook direct vertaald kan worden naar de effectiviteit van beleidsinzet en concrete maatregelen en het handelingsperspectief.

Over de wijkenaanpak gericht op de verbetering van de sociaaleconomische situatie, het welzijn en de leefbaarheid is al veel bekend uit onderzoek. Onderstaand is aangegeven op grond waarvan een afbakening heeft plaatsgevonden.

Waarom gaat het met de ene wijk beter dan met de andere wijk?

Het verschil tussen sterke en zwakke wijken is het resultaat van (verschillen in) voorkeuren van individuele huishoudens en (het gebrek aan) keuzemogelijkheden en hulpbronnen. Verschillen in mogelijkheden om deze voorkeuren te realiseren, bepalen de 'set aan keuzemogelijkheden' voor huishoudens. Het inkomen, een goede gezondheid, de opleiding en de sociale contacten verschillen per huishouden. Hiermee zijn ook de keuzemogelijkheden, kansen en hulpbronnen voor individuele huishoudens ongelijk verdeeld. Mede hierdoor ontstaan verschillen tussen krachtige en kwetsbare wijken.

Kwetsbare wijken kennen een bovengemiddelde concentratie van sociale problemen op diverse gebieden (zoals werkloosheid of gezondheid). Daarvoor ligt ook een verklarende relatie in de samenstelling van de woningvoorraad in een wijk. Relatief veel goedkopere (sociale)huurwoningen in een wijk leiden logischerwijs ook tot meer bewoners met een smallere portemonnee. Een stapeling van kwetsbaarheden gaat verder dan alleen het sociaaleconomisch en welzijnsgebied. In deze wijken is vaak ook sprake van kwetsbaarheid waar het gaat om de leefbaarheid, veiligheid en betrokkenheid bij- en inzet voor de buurt (burgerparticipatie). Ook kunnen negatieve buurteffecten ("imago-effecten") ontstaan als bepaalde wijken bekend staan als concentratiegebieden van sociaaleconomische en andere kwetsbaarheden. Buurteffecten bestaan bij een (causaal) verband tussen kenmerken van de buurt en individuele uitkomsten (bijvoorbeeld op het gebied van inkomen of de kans op werk), gecontroleerd voor andere individuele kenmerken. Deze buurteffecten kunnen via verschillende mechanismes ontstaan. Bijvoorbeeld omdat in een bepaalde buurt een norm is ontstaan waardoor werkloosheid of zelfs crimineel gedrag 'normaal' is. Maar buurteffecten kunnen bijvoorbeeld ook het gevolg zijn van stigmatisering als bepaalde vooroordelen ontstaan over mensen die wonen in specifieke buurten.

Wat weten we over een effectieve wijkaanpak?

Een effectieve wijkaanpak, zo blijkt uit vele evaluaties van wijkaanpakken en wijkenbeleid¹, zet in op:

1. **Het vergroten van de hulpbronnen van inwoners.** Dit kan worden gerealiseerd door het *vergroten* van de sociale en financiële zelfredzaamheid en veerkracht van bewoners door in te zetten op opleiding, inkomen, gezondheid en eerlijke kansen. Hierbij gaat het nadrukkelijk om het verbeteren van de individuele uitgangspositie van de bewoners.
2. **Het verbeteren van de kwaliteit van de directe leefomgeving** ofwel inzet op leefbaarheid en veiligheid. Hierbij gaat het om het verbeteren van de kwaliteit van de openbare ruimte, voldoende voorzieningen in de wijk, inzetten op schoon, heel en veilig en het terugdringen van overlast en onveiligheid. Een belangrijk onderdeel daarbij is de inzet op het vergroten van de sociale binding en initiatieven van bewoners (burgerparticipatie). Bij burgerparticipatie is een belangrijke verklarende factor voor succes de mate waarin de gemeente en de professionals aansluiting weten te vinden bij de leefwereld van de bewoners. Het redeneren vanuit 'systeemwereld' van de gemeente en de professionals kan leiden tot onbegrip en ineffectiviteit van de wijkaanpak.

¹ O.a. Platform 31. (2018). *Naar een wendbare wijkaanpak: Het waarom en hoe van lokaal gestuurde wijkvernieuwing*; RIGO Research en Advies. (2018). *Veerkracht in het corporatiebezit: Kwetsbare bewoners en leefbaarheid*; Visitatiecommissie wijkaanpak. (2011). *Toekomst van de wijkaanpak deel 1: Eindrapportage*.

Het streven naar een meer evenwichtige woningvoorraad per buurt is een instrument dat ondersteunend kan werken om de concentratie van kwetsbaarheid te verminderen. Echter het leidt niet tot een structurele verbetering van de uitgangspositie van individuele bewoners.²

Tot welke feitenverzameling voor het onderzoek leiden deze inzichten?

Wat betreft de ontwikkelingen in de wijken

De Rekenkamer richt zich in dit onderzoek op de periode 2014-2020 op de volgende drie hoofdgroepen van variabelen of invalshoeken:

1. Sociaaleconomische variabelen zoals inkomen, opleiding, rondkomen van inkomen (relateert aan in beeld brengen van hulpbronnen inwoners)
2. Welzijnsvariabelen zoals sociale participatie, welbevinden, ervaren gezondheid (relateert eveneens aan in beeld brengen van hulpbronnen inwoners)
3. Leefomgevingsvariabelen zoals de score op de Leefbaarometer, verloedering, oordeel over buurtvoorzieningen, ervaren onveiligheid (relateert aan de kwaliteit van de directe leefomgeving).

De manier waarop dit is geoperationaliseerd, wordt toegelicht in hoofdstuk 2. Naast deze invalshoeken richt het onderzoek zich op de buurtaanpak in de gemeente Zwijndrecht. De buurtaanpak omvat de drie invalshoeken, maar dan integraal voor tien buurten.

Wat betreft de effectiviteit van het gemeentelijk beleid

De focus van het onderzoek naar het gemeentelijk beleid ligt op het beleid van de gemeente dat in het hart zit van de bovengenoemde invalshoeken. *Ten eerste* gaat het dan over het beleid gericht op het versterken van de inkomenspositie (waaronder de aanpak van armoede en schulden), de kansen van inwoners van Zwijndrecht op de arbeidsmarkt (invalshoek 1). *Ten tweede* gaat het dan om het beleid dat zich richt op het verbeteren van de sociale participatie, het welbevinden en de gezondheid van de inwoners van de zeven wijken. Denk daarbij aan het Wmo-beleid of breder het beleid in het sociaal domein en het gezondheidsbeleid. *Ten derde* gaat het om het beleid dat zich richt op het verbeteren van de kwaliteit van de directe leefomgeving zoals het beheer van de openbare ruimte, het in standhouden van buurtvoorzieningen en het beleid rondom schoon, heel en veilig. *Ten vierde* (en tot slot) richt het zich op de buurtaanpak van de gemeente Zwijndrecht omdat hierin voor een tiental buurten extra wordt ingezet op de buurten in een drietal wijken in Zwijndrecht.

De gemeente Zwijndrecht zet ook in op andere beleidsterreinen die van invloed zijn op de wijken. Bijvoorbeeld in het woonbeleid. Deze beleidsinzet wordt in dit onderzoek niet geanalyseerd op effectiviteit, maar wordt wel in een aparte paragraaf benoemd. Niet alleen Zwijndrecht beschouwt dit als een substantieel onderdeel van het beleid, dat niet los gezien wordt van de sociaaleconomische, welzijns- en leefomgevingsontwikkeling in wijken. Dit wordt ook landelijk onderschreven door meerdere experts en kenniscentra

Ook landelijk beleid, landelijke ontwikkelingen en de rol van partners binnen de gemeente spelen een belangrijke rol in de wijken. Beleid op het gebied van wonen, de zorg, maar ook het sociaaleconomische beleid zoals dat door de overheid wordt gevoerd is van invloed. Zo constateert het SCP in haar recente publicatie over de aanpak van armoede dat de rol en invloed van de gemeente in het aanpakken van armoede beperkter is omdat gemeenten geen grote herverdelingsmaatregelen kunnen inzetten. Dit betekent dat de gemeente niet aan alle knoppen kan draaien en daarmee niet de enige is die invloed heeft op de ontwikkelingen in de wijken. De effectiviteit van het gemeentelijk beleid wordt dus mede beïnvloed door landelijk beleid en verschillende landelijke ontwikkelingen zoals economische ontwikkelingen en de vergrijzing.

² Planbureau voor de Leefomgeving. (2010). *Nieuwbouw, verhuizingen en segregatie: Effecten van nieuwbouw op de bevolkingssamenstelling van stadswijken*.

Wat betreft het handelingsperspectief naar de toekomst

In dit deel van het onderzoek wordt nagegaan op basis van onderzoeken naar beleidspraktijken elders wat bekend is over een effectieve aanpak van wijken gericht op de invalshoeken die eerder zijn beschreven. Het betreft een beschrijving van de kennis hierover afgezet tegen de beleidspraktijk in Zwijndrecht. Dit opdat inzichtelijk wordt wat mogelijke handelingsperspectieven voor de raad kunnen zijn.

1.4 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 bevat de bevindingen over de feitelijke ontwikkelingen in de zeven wijken van Zwijndrecht. Hier wordt onderzoeksvraag 1 en gedeeltelijk onderzoeksvraag 2 beantwoord. Hoofdstuk 3 bevat de bevindingen over de gemeentelijke beleidsinzet en geeft daarmee antwoord op onderzoeksvragen 2, 3 en 4. Hoofdstuk 4 betreft de bevindingen over bekende effectieve wijkaanpakken afgezet tegen de beleidspraktijk in Zwijndrecht. Dit hoofdstuk beantwoordt onderzoeksvragen 5, 6 en 7. De conclusies en aanbeveling bevinden zich in de bestuurlijke nota. In de bijlagen treft u de onderzoekverantwoording (bijlage 1) en de gebruikte data van alle wijken (bijlage 2).

2

STAAT VAN DE STAD ZWIJNDRECHT

2. Bevindingen Staat van Zwijndrecht

2.1 Inleiding

Dit hoofdstuk beschrijft de staat van de wijken in Zwijndrecht. De volgende onderzoeksvragen worden in dit hoofdstuk beantwoord:

1. Hoe ontwikkelen de wijken zich door de tijd heen (2014 – 2020) langs de drie invalshoeken?
2. Welke verklaringen kunnen er worden gegeven voor de wijze waarop de wijken zich ontwikkelen?

Onderzoeksvraag 2 wordt gedeeltelijk al beantwoord in dit hoofdstuk. De ervaringen, meningen en mogelijke verklaringen volgens respondenten (bewoners en professionals) over het cijfermatig beeld zijn toegevoegd aan de feitelijke gegevens.

Gestart is met de samenvattende bevindingen in antwoord op de onderzoeksvragen. De navolgende paragrafen bevatten de onderbouwing.

Samenvattende bevindingen

De sociaaleconomische situatie in Zwijndrecht is positief verbeterd. Het welzijn ontwikkelt enigszins negatief, zowel op het gebied van gezondheid/welbevinden als op voorzieningengebruik. Cijfers over de leefomgeving blijven door de jaren heen over het algemeen gelijk. Uit de analyse per invalshoek blijkt dat relatief veel wijken steeds in dezelfde kwadranten terechtkomen. De buurten in de wijken van de buurtaanpak – en dan met name Korte Ambacht en Noord – bevinden zich overwegend in het rode of oranje, kwadrant. In deze wijken is meer sprake van een clustering van problemen, dan in de andere wijken van Zwijndrecht.

De wijk Kort Ambacht ontwikkelt zich in de periode 2014-2020 op de meeste gehanteerde meetpunten in negatieve zin. Bovendien scoort de wijk Kort Ambacht op de meeste meetpunten ook negatief ten opzichte van het Zwijndrechts gemiddelde. Bewoners en professionals herkennen deze ontwikkeling, met name in Kort Ambacht Zuid. De scores worden dominant verklaard vanuit een relatieve oververtegenwoordiging van kwetsbare bewoners en de woningvoorraad die voornamelijk bestaat uit goedkope huur- en koopwoningen.

De wijk Noord laat in de periode 2014-2020 een licht verbeterende score op de meeste meetpunten zien. Wel geldt dat de wijk Noord op de meeste meetpunten negatief scoort ten opzichte van het Zwijndrechts gemiddelde. Relatief veel bewoners kampen met een sociaaleconomische achterstand, dit is ook geconcentreerd in een aantal buurten. Volgens respondenten weten niet alle bewoners waar zij terecht kunnen, deels door taalachterstanden deels doordat niet alle voorzieningen laagdrempelig genoeg zijn.

Nederhoven ontwikkelt zich in de tijd op de meeste meetpunten positief. De scores op de meetpunten liggen wel onder het Zwijndrechts gemiddelde. Bewoners geven aan dat in de wijk veel mensen zijn die lastiger rondkomen. Deze bewoners hebben al moeite om het dagelijkse leven goed vorm te geven en dan is het lastig om ook actief te zijn in de wijk. Volgens respondenten pakt de wijkpreventieaanpak goed uit als het gaat om het verbeteren van de veiligheid. In een veilige en opgeruimde wijk voelen mensen zich prettiger en zijn mensen trotser op de wijk.

Walburg is een wijk die op de meeste meetpunten op het Zwijndrechts gemiddelde uitkomt. De ontwikkeling in de tijd is licht positief, de scores verbeteren. Bewoners en professionals herkennen de uitkomsten en zoeken verklaringen in de samenstelling van de woningvoorraad (meer koopwoningen). Een toegenomen gebruik van voorzieningen wordt verklaard door de groeiende groep senioren in de wijk.

Centrum en Heer Oudelands Ambacht zijn wijken die het op de meeste meetpunten beter doen dan het Zwijndrechts gemiddelde, bovendien is de ontwikkeling in de tijd ook positief: de uitkomsten worden beter in de periode 2014-2020. Bewoners en professionals geven voor Centrum aan dat in een aantal complexen met sociale huurwoningen sprake is van een toenemende kwetsbaarheid. In een aantal complexen met goedkopere sociale huurwoningen zijn signalen van toenemende kwetsbaarheid. Bewoners en professionals geven aan dat er veel (vaak duurdere) koopwoningen in Heer Oudelands Ambacht zijn, er veel tweeverdieners zijn en bewoners ook naar elkaar omkijken.

Heerjansdam is een wijk die positief scoort op de meeste meetpunten ten opzichte van het Zwijndrechts gemiddelde. Op meerdere meetpunten is sprake van een lichte achteruitgang van de scores in de periode 2014-2020.

2.2 Toelichting op de gehanteerde gegevens

De vragen worden beantwoord aan de hand van:

1. Een korte beschrijving van Zwijndrecht als geheel qua kenmerken en de ontwikkeling in de tijd op de invalshoeken bevolkingsopbouw, sociaaleconomische positie, welzijn en gezondheidssituatie en kwaliteit van de directe leefomgeving. Dit direct gevolgd door een analyse van de verschillen tussen wijken van Zwijndrecht per invalshoek (paragraaf 2.2 t/m 2.4)
2. Een afsluitende analyse van de verschillen tussen en ontwikkeling tussen de wijken in Zwijndrecht op alle gekozen invalshoeken. Dit om wijken op alle gekozen variabelen in hun geheel met elkaar te vergelijken (paragraaf 2.5).
3. Een feitelijke beschrijving van de ontwikkelingen per wijk, aangevuld met een toetsing en waar mogelijk duiding van de feiten vanuit de interviews met bewoners, professionals en de gemeente (paragraaf 2.6).

Beschrijving van de dataset

De gemeente Zwijndrecht kent in totaal 7 wijken (www.wijkenzwijndrecht.nl). In de analyses hanteren wij deze onderstaande indeling:

- Wijk 01: Walburg
- Wijk 02: Centrum
- Wijk 03: Noord
- Wijk 04: Heer Oudelands Ambacht
- Wijk 05: Kort Ambacht
- Wijk 06: Nederhoven
- Wijk 07: Heerjansdam

Het CBS hanteert een uitgebreidere indeling³.

De gebruikte gegevens zijn afkomstig uit verschillende bronnen: het CBS (*kerncijfers wijken en buurten en geregistreerde misdrijven*), Politie (*Geregistreerde overlast; soort overlast, wijk en buurt*), de Leefbaarometer (*Ministerie Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties*), het dashboard buurten en wijken dat de gemeente zelf heeft ontwikkeld met OCD/ Smart Data Centre. Alleen gegevens die meerjarig voor alle zeven wijken beschikbaar zijn, zijn opgenomen in de dataverzameling. Voor een aantal buurten (binnen een drietal wijken) is in het kader van de buurtaanpak op een lager aggregatieniveau sprake van gegevensverzameling. Die gegevensverzameling is niet meegenomen in het overzicht omdat deze

³ Het CBS hanteert een uitgebreidere indeling naar 9 wijken: Wijk 01 Walburg, Wijk 02 Centrum, Wijk 03 Noord, Wijk 04 Heer Oudelands Ambacht, Wijk 05 Kort Ambacht, Wijk 06 Nederhoven, Wijk 07 Verspreide bebouwing, Wijk 08 Bebouwde kom Heerjansdam, Wijk 09 Landelijk gebied Heerjansdam

gegevens niet beschikbaar zijn voor andere wijken of niet tot op wijkniveau te aggregeren zijn. Een constatering is dat er meer gegevens op het niveau van Zwijndrecht beschikbaar zijn, dan op het niveau van wijken. Dat heeft ertoe geleid dat voor de opgestelde figuur voor de ontwikkeling en positionering van de wijken op de invalshoeken sociaaleconomisch en welzijn, zorg en welbevinden zijn samengenomen. De gemeente Zwijndrecht is met het Smart Data Centre bezig om scherper te kunnen meten en duiden. Hierbij is al ingezet op data met het Dashboard Sociaal Domein. De verwachting vanuit de gemeente is dat zij hier in de komende jaren in toenemende mate profijt van hebben.

Alle gegevens die zijn gebruikt in het onderzoek zijn terug te vinden in de bijlage 2, waarin de achterliggende gegevens voor geheel Zwijndrecht en op wijkniveau zijn opgenomen.

2.3 Invalshoek bevolkingsopbouw

De volgende variabelen zijn gebruikt:

- Aantal inwoners (*cijfers 2014 tot 2020*)
- Aantal inwoners naar geslacht (*cijfers 2014 tot 2020*)
- Percentage bevolking 0 tot 15 jaar (*cijfers 2014 tot 2020*)
- Percentage bevolking 15 tot 25 jaar (*cijfers 2014 tot 2020*)
- Percentage bevolking 25 tot 45 jaar (*cijfers 2014 tot 2020*)
- Percentage bevolking 45 tot 65 jaar (*cijfers 2014 tot 2020*)
- Percentage bevolking 65 jaar of ouder (*cijfers 2014 tot 2020*)
- Percentage Nederlandse achtergrond (*cijfers 2014 tot 2020*)
- Percentage 1e + 2e generatie, Westerse achtergrond (*cijfers 2014 tot 2020*)
- Percentage 1e + 2e generatie, Niet-westerse achtergrond (*cijfers 2014 tot 2020*)
- Aantal huishoudens totaal (*cijfers 2014 tot 2020*)
- Percentage eenpersoonshuishoudens (*cijfers 2014 tot 2020*)
- Percentage huishoudens zonder kinderen (*cijfers 2014 tot 2020*)
- Percentage huishoudens met kinderen (*cijfers 2014 tot 2020*)
- Gemiddelde huishoudensgrootte (*cijfers 2014 tot 2020*)

Zwijndrecht

Het aantal inwoners in de gemeente Zwijndrecht blijft over de jaren heen nagenoeg stabiel. In vergelijking met het Nederlands gemiddelde wonen in Zwijndrecht relatief veel senioren en dit aandeel is tussen 2014 (21%) en 2020 (23%) nog verder toegenomen. Kijkend naar de migratieachtergrond van inwoners is het aandeel met een Nederlandse achtergrond gedaald (van 81% naar 77%) en het aandeel met een niet-westerse achtergrond gestegen (van 4% naar 6%). De cijfers 2020 wijken daarmee niet bijzonder af van het Nederlandse gemiddelde. Over de jaren heen is de trend in huishoudenssamenstelling stabiel. In de gemeente Zwijndrecht wonen relatief veel huishoudens met kinderen (35% t.o.v. 33% Nederlands gemiddelde) en huishoudens zonder kinderen (31% t.o.v. 29% Nederlands gemiddelde). Eenpersoonshuishoudens komen in 2020 relatief minder voor (34% t.o.v. 39% Nederlands gemiddelde).

Ontwikkelingen in de wijken 2014-2020

Kijkend naar de wijken is het aantal inwoners in Centrum (+7%) en Noord (+2%) gestegen en in de wijk Heer Oudelands Ambacht (-4%) gedaald. In Heerjansdam (+2%), Centrum (+3%) en Heer Oudelands Ambacht (+6%) is het aandeel senioren verder gestegen. Verder is een daling te zien van 25-45-jarigen in de wijken Centrum (-2%) en Kort Ambacht (-2%). Ook is een daling te constateren in de leeftijdsgroepen 15-25-jarigen (-3%) en 45-65-jarigen (-2%) in de wijk Heer Oudelands Ambacht. Eenzelfde daling voor laatstgenoemde leeftijdsgroep is zichtbaar in Walburg (-2%). De stijging van het aandeel inwoners met een niet-westerse migratieachtergrond is vooral te zien in Noord (+4%), Kort Ambacht (4%), Centrum (+2%) en Nederhoven (+2%). Noord scoort daarmee ook ver boven het Zwijndrechts gemiddelde. In deze wijk wonen ook relatief weinig inwoners met een Nederlandse migratieachtergrond (63% t.o.v. 77%

Zwijndrechts gemiddelde) en dit is ten opzichte van 2014 nog verder afgenomen (-5%). Eenzelfde trend (daling van 71% naar 66%) is zichtbaar bij Kort Ambacht. De eenpersoonshuishoudens concentreren zich voornamelijk in Walburg (39%), Korte Ambacht (38%), Centrum (37%) en Noord (37%). De huishoudens met- en zonder kinderen bevinden zich vooral in Heer Oudelands Ambacht (met kinderen 42%, zonder kinderen 38%) en Heerjansdam (met kinderen 42%, zonder kinderen 34%). Het aantal huishoudens met kinderen is gedaald (-6%) in Heer Oudelands Ambacht en gestegen (+2%) in Heerjansdam. Het aandeel huishoudens zonder kinderen stijgt daarentegen in Heer Oudelands Ambacht (+4%) en daalt in Heerjansdam (-3%). In deze twee wijken is ook de gemiddelde huishoudensgrootte groter dan het Zwijndrechts gemiddelde.

2.4 Invalshoek sociaaleconomisch en welzijn

Ontwikkeling van Zwijndrecht op invalshoek sociaaleconomisch

Tussen 2014 en 2018 is een economische verbetering te zien in Zwijndrecht. Het gemiddelde inkomen per inwoner in Zwijndrecht is gestegen van gemiddeld €22.900 in 2014 naar €25.100 in 2018. Dat betekent een stijging van 10%. Het aandeel huishoudens onder of rond het sociaal minimum (van 6,9% naar 6,6%) en het aandeel bijstandsuitkeringen (van 2,3% naar 2,6%) is redelijk stabiel over de jaren heen. Het aandeel bewoners met betalingsachterstanden (schulden) is ook stabiel (van 0,9% naar 0,7%). In 2019 zijn minder bewoners met een lager opleidingsniveau (35%) dan in 2013 (33%).

De volgende variabelen zijn gebruikt op het sociaaleconomisch vlak:

- Gemiddeld inkomen per inwoner (*cijfers 2014 tot 2018*)
- Percentage huishoudens onder of rond sociaal minimum (*cijfers 2014 tot 2018*)
- Percentage personen met een bijstandsuitkering (*cijfers 2014 tot 2020*)
- Percentage personen met betalingsachterstand (schulden) (*alleen cijfers 2019 en 2020*)
- Percentage laag opleidingsniveau (*alleen cijfers van 2013 en 2019*)

Ontwikkeling van Zwijndrecht op invalshoek welzijn

Een aantal indicatoren zijn niet op wijkniveau te vinden maar wel voor Zwijndrecht, deze indicatoren worden dan ook hieronder beschreven. Het gaat om de volgende indicatoren uit de gezondheidsmonitor van de GGD (*cijfers 2012 en 2016*):

- Percentage ervaren gezondheid (goed/zeer goed)
- Percentage één of meer lichamelijke beperkingen
- Percentage mantelzorger
- Percentage overgewicht
- Percentage voldoet aan tenminste 1 bewegingsnorm

De volgende indicatoren zijn gebruikt op wijkniveau:

- Jongeren met jeugdzorg (*cijfers 2015 tot 2020*)
- Wmo-cliënten relatief (*cijfers 2019 en 2020*)
- Percentage van stapeling in huishoudens (gebruik van 2 of meer voorzieningen Wmo, Jeugdhulp en Participatie) (*cijfers 2018 tot 2020*)

De ervaren gezondheid (goed/zeer goed) is onder bewoners van Zwijndrecht afgenomen (van 77,8% naar 72,1%). Ook is deze lager dan het landelijk gemiddelde (72,1% tegenover 75,6% landelijk). Daarnaast is het percentage bewoners met één of meer lichamelijke beperkingen sterk toegenomen (van 10,6% naar 18,5%). Het percentage mantelzorgers is stabiel gebleven (van 14,1% naar 14,7%). Dit is ook vrijwel gelijk aan het landelijke gemiddelde (van 14,7% naar 14,2%). Het percentage bewoners met overgewicht ligt hoger dan het landelijk gemiddelde (53,2% tegenover 48,9% landelijk). Wel is dit licht afgenomen (van 55,6% naar 53,2%). Dit gaat ook samen met de stijging in het percentage van bewoners dat tenminste aan

1 bewegingsnorm voldoet (van 56,4% naar 60,9%). Dit percentage ligt onder het landelijke gemiddeld (60,9% tegenover 64,9% landelijk).

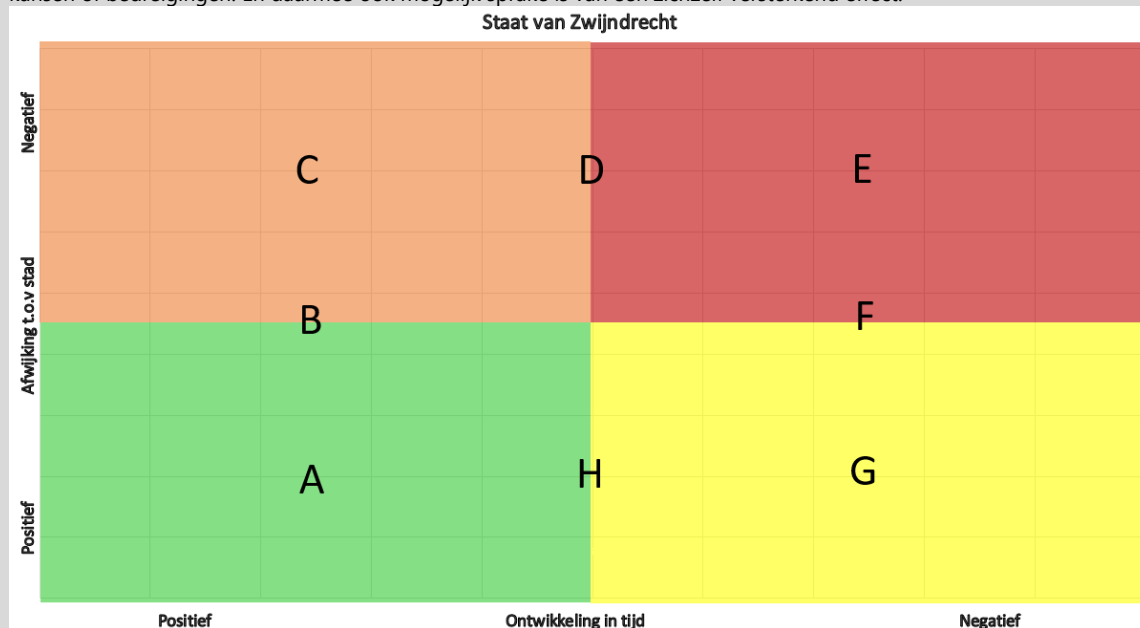
Verder kent de gemeente Zwijndrecht een lichte stijging in het percentage van jongeren met jeugdhulp (van 9% naar 10,4%). Dit is ook licht hoger dan het landelijke gemiddelde (10,4 tegenover 9,7% landelijk). Het percentage WMO cliënten is vrijwel stabiel gebleven (van 7,4% naar 7%). Dit is dan ook gelijk aan het landelijk gemiddelde van 7%. Opvallend is wel dat het percentage van huishoudens dat gebruik maakt 2 of meer voorzieningen toeneemt (van 13% naar 14,6%). Hiervan is geen landelijk gemiddelde bekend waartegen Zwijndrecht kan worden afgezet.

Ontwikkelingen in de wijken 2014-2020

Voordat de bevindingen worden gepresenteerd, is voor deze en de volgende invalshoeken de werkwijze van de analyse toegelicht. De indicatoren vanuit de invalshoek sociaaleconomisch worden samengenomen in het kwadrantenstelsel met de indicatoren uit de invalshoek welzijn.

Toelichting en leeswijzer gebruikte kwadrantenstelsel

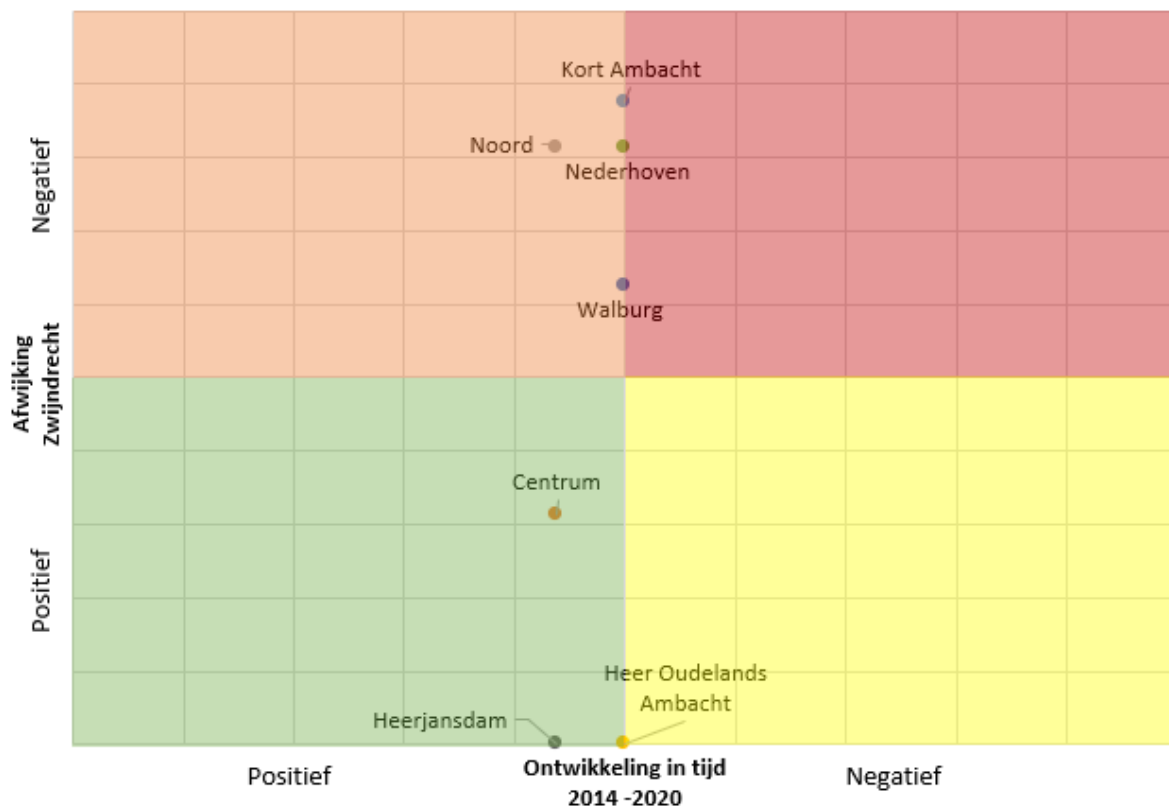
De bevindingen zijn gepresenteerd in een kwadrantenstelsel. In dit kwadrantenstelsel is het theoretisch zo dat als alle wijken zich rond het middelpunt van de vier kwadranten bevinden, er geen of nauwelijks sprake is van verschillen tussen wijken op wijkniveau. Alle wijken scoren dan immers gelijk op alle meetpunten en er zijn geen concentrerende verschillen tussen wijken. Dat betekent niet dat er geen sprake is van verschillen in de stad, er zijn immers nog steeds verschillen tussen arm en rijk, laag en hoog opgeleid en andere variabelen. Deze zijn dan alleen 'gelijk' verdeeld over de wijken. Dit kwadrantenstelsel geeft geen inzicht in de omvang van de verschillen tussen de wijken. Het kwadrantenstelsel geeft over een reeks van meetpunten weer of sprake is van een positieve of negatieve score ten opzichte van het stedelijk gemiddelde en of de score zich in de tijd positief, neutraal of negatief ontwikkelt. Wel is het aannemelijk dat als een wijk over de gehele breedte van de meetpunten het beter of slechter doet, er sprake is van een optelling (cumulatie) van kansen of bedreigingen. En daarmee ook mogelijk sprake is van een zichzelf versterkend effect.

In het kwadrantenstelsel is gekeken naar afwijkingen van het stedelijk gemiddelde en naar ontwikkelingen in de tijd voor de betreffende invalshoek. Daarbij geldt dat hoe hoger een buurt in de grafiek staat, op des te meer punten sprake is van een negatieve afwijking van het gemiddelde (**C, D, E**); en hoe lager in de grafiek, hoe meer meetpunten positiever zijn ten opzichte van het gemiddelde (**A, H, G**). Naarmate wijken dus meer naar de middellijn liggen, is daar overall een minder grote afwijking ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. En qua ontwikkelingen in de tijd, hoe meer naar links, op des te meer punten sprake is van een positieve ontwikkeling sinds 2014 (**A, B, C**). En hoe meer naar rechts, op des te meer punten sprake is van een negatieve ontwikkeling sinds 2014 (**G, F, E**). Naarmate wijken dus meer naar de middellijn liggen, is overall een minder grote ontwikkeling in de tijd te zien. Bijvoorbeeld **A** en **G** scoren beide positief ten opzichte van het

stedelijk gemiddelde, maar **A** heeft meer meetpunten met een positieve ontwikkeling dan een negatieve ontwikkeling. Voor **G** is dit omgekeerd; die heeft meer meetpunten met een negatieve ontwikkeling dan een positieve ontwikkeling. Wijken die scoren op de horizontale lijn (**B, F**) liggen ongeveer op het stedelijke gemiddelde. Daar waar punt **B** dan wel op meer meetpunten een positieve ontwikkeling heeft en punt **F** op meer meetpunten een negatieve ontwikkeling. Wijken die scoren op de verticale lijn (**H, D**) zijn door de tijd heen stabiel gebleven. **H** wijkt dan op meer positieve meetpunten af van het stedelijk gemiddelde en **D** heeft meer meetpunten die negatiever zijn dan het stedelijk gemiddelde. Voor de exacte scores van de wijken op de variabelen wordt verwezen naar bijlage 1, daarin zijn per wijk in tabelvorm gevolgd door een analyse alle gebruikte gegevens weergegeven.

Invalshoek sociaaleconomisch & welzijn

Bovenstaande figuur laat zien dat de ontwikkeling in vier van de 7 wijken stabiel is gebleven in de invalshoeken sociaaleconomische en welzijn. Dat geldt voor Heer Oudelands Ambacht, Walburg, Nederhoven en Kort Ambacht. Deze wijken staan niet binnen een kwadrant, maar vallen op de middellijn in de ontwikkeling in tijd. Dat betekent dat daar weinig verandering is in de meetindicatoren tussen 2014 en 2020. Wel zijn in deze verschillen te zien ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. Heer Oudelands Ambacht wijkt positief af van het gemiddelde in Zwijndrecht en doet het dus beter dan gemiddeld. Walburg, Nederhoven en Kort Ambacht wijken allen in oplopende vorm negatief af van het Zwijndrechts gemiddelde. Het gaat daar minder goed dan gemiddeld in Zwijndrecht.

Het groene kwadrant (bovengemiddeld goede scores en verdere verbetering in de tijd) bevat de twee wijken Centrum en Heerjansdam. Zij scoorden in 2014 al bovengemiddeld en hebben zich door de tijd heen nog verder positief ontwikkeld. In deze wijken is een bovengemiddelde verbetering van het inkomen te zien.

In het gele kwadrant staan wijken waar een lichte achteruitgang te bespeuren is. In Zwijndrecht vallen geen wijken in dit kwadrant van de invalshoek sociaaleconomisch en welzijn.

In het oranje kwadrant staan de wijken die slechter dan gemiddeld scoren op de sociaaleconomische- en welzijnsvariabelen, maar op enkele meetpunten (enigszins) een vooruitgang geven. In Zwijndrecht valt de wijk Noord in dit kwadrant.

In het rode kwadrant bevinden zich de wijken die sociaaleconomisch en op welzijnsgebied relatief slecht scoren én verder achteruit zijn gegaan sinds 2014. In Zwijndrecht vallen geen wijken in dit kwadrant.

2.5 Invalshoek leefomgeving

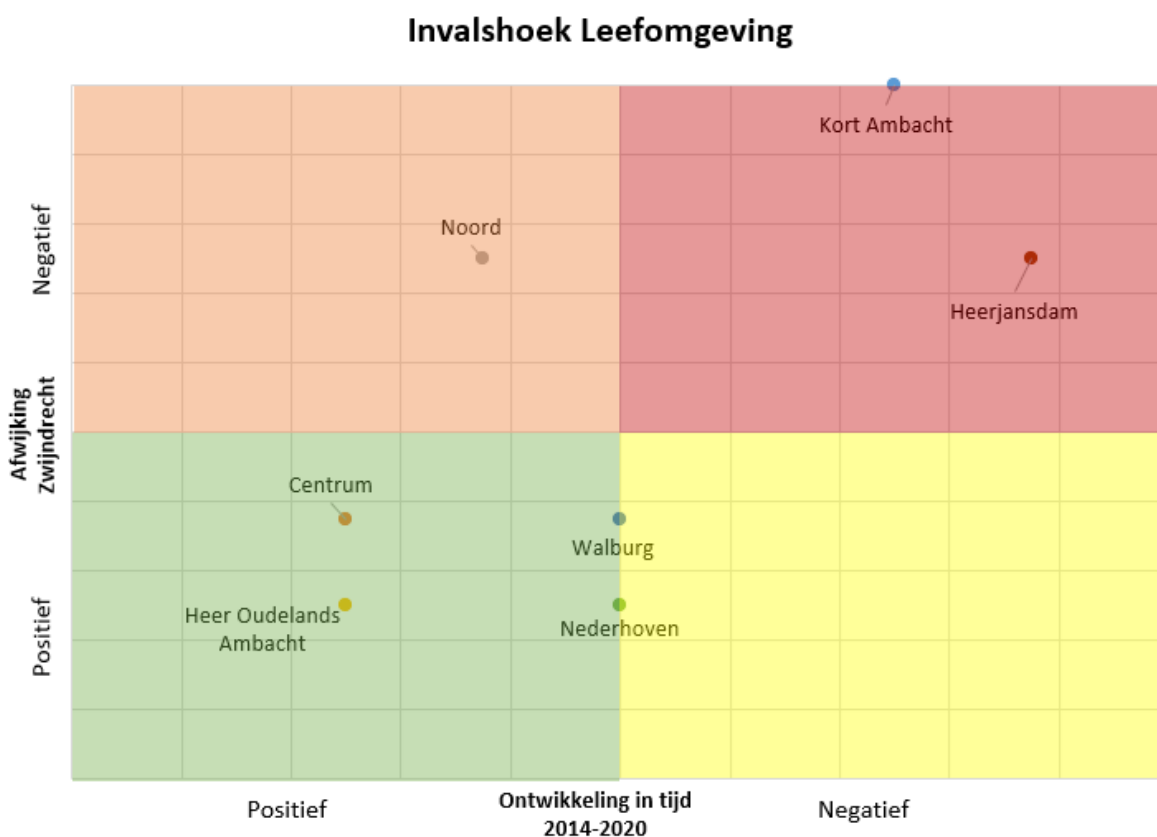
De volgende indicatoren⁴ zijn gebruikt:

- Leefbaarometer (1: Zeer onvoldoende; 9: Uitstekend) (*cijfers 2014, 2016 en 2018*)
- Percentage vermogen, vernieling en geweld (*cijfers 2016 tot 2018*)
- Percentage registraties overlast (*cijfers 2014 tot 2020*)
- Percentage melding overlast jeugd (*cijfers 2014 tot 2020*)

Zwijndrecht

De gemeente Zwijndrecht scoort over de jaren heen een stabiele 6 op de Leefbaarometer. De leefbaarheid scoort dus voldoende en laat geen afwijking zien. Cijfers over criminaliteit zijn stabiel en kennen een lichte daling (-0,8%). Het percentage registraties overlast is toegenomen met +1%, maar het percentage overlast door jeugd kent een daling (-6%).

⁴ Sinds kwartaal 3 van 2019 vindt ieder kwartaal een beleidsschouw plaats volgens het plan Integraal beheer openbare ruimte (IBOR-plan). Deze cijfers werden na het ambtelijk hoor en wederhoor aangeleverd, waardoor ze niet zijn meegenomen in het onderzoek. Deze schouw bestaat uit een beoordeling van 120 meetlocaties op diverse kwaliteitsbeelden voor de beheercategorieën Beplanting, Boom, Gras, Reiniging, Kunstwerken, Meubilair, Spelen en Water. De meetresultaten geven inzicht in het behaalde kwaliteitsniveau per wijk.

Bovenstaande figuur laat zien dat twee wijken zich positief ontwikkelen door de tijd heen op de invalshoek Leefomgeving. Deze twee wijken hebben ook beide een positieve afwijking ten opzichte van het gemiddelde in Zwijndrecht. In twee wijken, Kort Ambacht en Heerjansdam wordt negatief gescoord in de ontwikkeling in tijd en in de afwijking tot het gemiddelde in Zwijndrecht. Noord scoort ook negatief in de afwijking tot het gemiddelde in Zwijndrecht, maar scoort positief in de ontwikkeling in tijd. De wijken Walburg en Nederhoven hebben zich niet of nauwelijks anders ontwikkeld door de tijd op het gebied van leefomgeving en vallen daarom niet binnen een kwadrant. Wel scoren zij beiden ten opzichte van het gemiddelde van Zwijndrecht positief. Hier scoort bijvoorbeeld Nederhoven op de helft van de variabelen positief door de tijd heen en op de andere helft stabiel. Ten opzichte van het Zwijndrechts gemiddelde scoort Nederhoven één keer positief, één keer negatief en twee keer stabiel, waardoor deze op een ontwikkeling van 0 komt.

Het groene kwadrant (bovengemiddeld goede scores en verdere verbetering in de tijd) bevat de wijken Centrum en Heer Oudelands Ambacht, waar het ook in 2014 al bovengemiddeld goed ging op gebied van leerbaarheid en overlastmeldingen. Hier scoort bijvoorbeeld Heer Oudelands Ambacht op 3 van de 4 variabelen positief door de tijd heen en op 1 negatief. Op de helft van de variabelen scoort Heer Oudelands Ambacht positief ten opzichte van het Zwijndrechts gemiddelde.

In het gele kwadrant staan wijken waar een lichte achteruitgang te bespeuren is, al is die achteruitgang zeer relatief gezien de nog steeds bovengemiddeld goede scores van deze wijken op de leefbaarheid. In Zwijndrecht vallen geen wijken in dit kwadrant.

In het oranje kwadrant staan de wijken die slechter dan gemiddeld scoren op de leefbaarheid van de wijk, maar op enkele meetpunten (enigszins) een vooruitgang geven. Noord valt in dit kwadrant, daar is

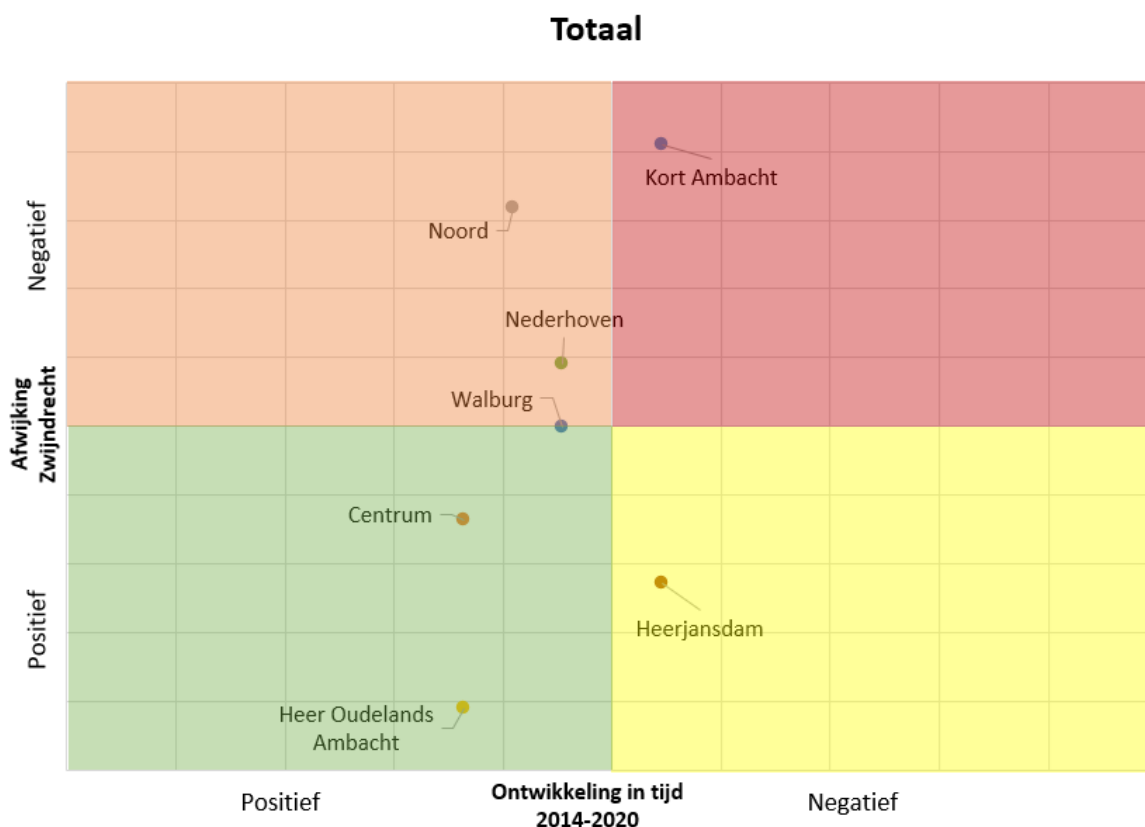
namelijk op de variabele Leefbarometer een vooruitgang te zien door de tijd, maar er is een negatieve afwijking ten opzichte van het Zwijndrechts gemiddelde.

In het rode kwadrant zitten de wijken die relatief slecht scoren qua leefbaarheid van de wijk én verder achteruit gegaan zijn sinds 2014, zoals Heerjansdam en Kort Ambacht. Hier scoort bijvoorbeeld Kort Ambacht op alle variabelen negatief door de tijd heen, en op de helft van de variabelen negatief ten opzichte van het Zwijndrechts gemiddelde.

2.6 Clustering van factoren in de wijken van Zwijndrecht

Uit de analyse per invalshoek blijkt dat relatief veel wijken steeds in dezelfde kwadranten terechtkomen. De buurten in de wijken van de buurtaanpak – en dan met name Korte Ambacht en Noord – bevinden zich overwegend in het rode of oranje, kwadrant. In deze wijken is meer sprake van een clustering van problemen, dan in de andere wijken van Zwijndrecht.

In onderstaande plot staan alle variabelen samen berekend voor alle wijken van Zwijndrecht. De demografische gegevens vallen buiten beschouwing. Alle totaalscores of eindoordelen per invalshoek zoals in de paragrafen hiervoor beschreven, tellen hierbij even zwaar. Gekozen is om een gelijke weging van de indicatoren te hanteren. Zo ontstaat per buurt een totaalscore op twee aspecten: de positie ten opzichte van het stedelijk gemiddelde op alle invalshoeken en de positie in de ontwikkeling van de scores in de tijd (positief, neutraal of negatief). Dat leidt tot de volgende plaatsing van de wijken in de kwadranten.

2.7 Wijkprofielen

In onderstaande tabel zijn opvallendheden per wijk uitgeschreven. Om duiding te geven aan de cijfers, zijn de ervaringen en meningen van respondenten (bewoners en professionals) over het cijfermatig beeld toegevoegd aan de feitelijke gegevens. In bijlage 2 is een uitgebreidere omschrijving per wijk te vinden.

Wijk	Demografische gegevens	Invalshoek sociaaleconomisch	Invalshoek welzijn	Invalshoek leefomgeving
01 Walburg	<p>Het aantal inwoners is tussen 2014 en 2020 overwegend stabiel gebleven. In deze wijk wonen relatief veel senioren (35% t.o.v. 23% Zwijndrechts gemiddelde) en relatief weinig 25-65-jarigen (41% t.o.v. 50% Zwijndrechts gemiddelde). Het aandeel inwoners met een Nederlandse migratieachtergrond is met 81% relatief hoog. In Walburg wonen relatief veel eenpersoonshuishoudens (39%). Dit aandeel is sinds 2014 met 2% gestegen.</p>	<p>Het gemiddelde inkomen in Walburg is sinds 2014 gestegen met 10% en ligt boven het Zwijndrechts gemiddelde (26.000 t.o.v. 25.100). Het percentage bijstandsuitkeringen in Walburg is sinds 2014 licht gestegen (van 1,9% naar 2,2%). Het percentage bijstandsuitkeringen ligt onder het Zwijndrechts gemiddelde (2,2% t.o.v. 2,6% gemeente breed).</p> <p><i>Perspectief bewoner & professionals</i> Bewoners en professionals herkennen zich in de cijfers van de sociaaleconomische situatie in Walburg. Er zijn ook veel koopwoningen in de wijk aanwezig. Bewoners en professionals geven aan dat de problematiek in Walburg minder heftig is dan in andere wijken.</p>	<p>Tussen 2018 en 2020 is een stijging te zien in het percentage huishoudens dat gebruik maakt van meer dan 2 voorzieningen (van 16% naar 17,3%). Ook ligt dit percentage boven het Zwijndrechts gemiddelde (17,3% t.o.v. 14,6%). Het percentage Wmo-cliënten blijft relatief stabiel tussen 2019-2020, maar wijkt sterk af van het Zwijndrechts gemiddelde af. (11,6% t.o.v. 7% gemeente breed).</p> <p><i>Perspectief bewoner & professionals</i> In Walburg wordt herkend dat er veel ouderen wonen. Dit gaat daarmee ook gepaard met meer bewoners die gebruik maken van Wmo-voorzieningen dan gemiddeld in Zwijndrecht. Volgens bewoners en professionals is er ook veel eenzaamheid in de wijk. Door het ouder worden van de bewoners is het ook lastig om actieve bewoners te werven om activiteiten op te zetten in de wijk.</p>	<p>Op de Leefbaarometer is de score van Walburg door de tijd veranderd van een 6 in 2014 naar een 7 in 2018. Het percentage van registraties overlast is lager dan het gemiddelde in Zwijndrecht (2,0% t.o.v. 3,4% gemeente breed). Het percentage overlastmeldingen jeugd neemt toe door de tijd heen (van 50% naar 65%) en is ook hoger dan het gemiddelde in Zwijndrecht (65% t.o.v. 38% gemeente breed).</p> <p><i>Perspectief bewoner & professionals</i> De kleine criminaliteit is verminderd in de wijk volgens bewoners. Het is een rustige wijk. Ook is er een JOP geplaatst op de dijk om overlast te verminderen in het park. Daarnaast voert een groep actieve bewoners wijkpreventie rondes uit. Die schakelen onder andere met de wijkagent wanneer bijvoorbeeld de autodiefstallen de kop op steken.</p>

Wijk	Demografische gegevens	Invalshoek sociaaleconomisch	Invalshoek welzijn	Invalshoek leefomgeving
02 Centrum	Het aantal inwoners is in Centrum gestegen met 7%. Dit zijn vooral senioren (+3%). Het aandeel 15-25-jarigen neemt af (-2%). Inwoners met een niet-westerse achtergrond is met 2% toegenomen. Toch wonen in Centrum nog relatief veel inwoners met een Nederlandse migratieachtergrond (80% t.o.v. 77% Zwijndrechts gemiddelde). In Centrum bestaat het merendeel uit eenpersoonshuishouden (37%).	Het gemiddelde inkomen in Centrum is sinds 2014 gestegen met 8% en ligt boven het Zwijndrechts gemiddelde (25.600 t.o.v. 25.100). Het percentage bijstandsuitkeringen in Centrum is sinds 2014 licht gestegen (van 2,1% naar 2,6%) en ligt gelijk aan het Zwijndrechts gemiddelde. <i>Perspectief bewoner & professionals</i> Centrum wordt door bewoners en professionals herkend als een mooie wijk met veel krachtige bewoners. De kwetsbaarheid in centrum is een stuk minder dan in Noord of Kort Ambacht. Volgens professionals is het aantal bewoners in armoede niet opvallend hoog in Centrum. In een aantal complexen met goedkopere sociale huurwoningen zijn signalen van toenemende kwetsbaarheid.	Tussen 2018 en 2020 is kleine stijging te zien in het percentage huishoudens dat gebruik maakt van meer dan 2 voorzieningen (van 11,1% naar 12%). Ook het aantal jeugdigen met jeugdzorg neemt ook toe in de wijk tussen 2015 en 2020 (van 7% naar 9%). Beide percentages wijken nauwelijks of licht (lager) af van het Zwijndrechts gemiddelde. <i>Perspectief bewoner & professionals</i> Er zijn in centrum voorzieningen waar vooral jongeren met een rugzakje binnen komen. Professionals maken zich zorgen om deze groep als gevolg van covid-19. Dit heeft onderliggende problemen verergerd. Kwetsbare bewoners zijn kwetsbaarder geworden of zijn uit beeld geraakt bij professionals.	Op de Leefbaarometer scoort Centrum een punt hoger dan het Zwijndrechts gemiddelde (7 t.o.v. 6 gemeente breed). Het percentage rondom vermogen, vernielingen en geweld is afgenomen in de tijd en wijkt weinig af ten opzichte van het gemiddelde in Zwijndrecht (4,4% t.o.v. 3,3% gemeente breed). Het percentage van registraties overlast is lager dan het gemiddelde in Zwijndrecht (2,2% t.o.v. 3,4% gemeente breed). Het percentage overlastmeldingen jeugd neemt toe door de tijd heen (van 43% naar 38%). Dit is hetzelfde als het gemiddelde in Zwijndrecht. <i>Perspectief bewoner & professionals</i> Volgens professionals komen veel jongeren naar de jongerenlocatie dat een stedelijke functie heeft. De criminaliteit is sterk toegenomen, vooral onder jongeren. Daar waar incidenten zijn, worden deze als ernstiger ervaren.
03 Noord	Het aantal inwoners is in Noord is gestegen met 2%. De verdeling naar leeftijdsgroepen is tussen 2014 en 2020 overwegend stabiel gebleven. Inwoners met een niet-westerse migratieachtergrond is met 4% toegenomen. Noord scoort met 29%	Het gemiddelde inkomen in Noord is sinds 2014 gestegen met 10%, maar ligt onder het Zwijndrechts gemiddelde (22.200 t.o.v. 25.100). Het percentage huishoudens onder het sociaal minimum ligt boven het Zwijndrechts gemiddelde (9,3% t.o.v.	Het aantal jeugdigen met jeugdzorg neemt ook toe in de wijk tussen 2015 en 2020 (van 7% naar 10%). Dit percentage ligt maar iets onder het Zwijndrechts gemiddelde (10% t.o.v. 10,4% gemeente breed). Het percentage Wmo-cliënten blijft relatief	Op de Leefbaarometer is Noord licht verbeterd van een 5 in 2014 naar een 6 in 2018. Noord scoort daarmee gelijk met het Zwijndrechts gemiddelde (6 t.o.v. 6 gemeente breed). Het percentage overlastmeldingen jeugd blijft gelijk door de tijd heen (van 50%

Wijk	Demografische gegevens	Invalshoek sociaaleconomisch	Invalshoek welzijn	Invalshoek leefomgeving
	<p>dan ook ver boven het Zwijndrechts gemiddelde van 15%. In deze wijk wonen ook relatief weinig inwoners met een Nederlandse migratieachtergrond (63% t.o.v. 77% Zwijndrechts gemiddelde) en dit is ten opzichte van 2014 nog verder afgenomen (-5%). In Noord bestaat het merendeel uit eenpersoonshuishoudens (37%).</p>	<p>6,6% gemeente breed) en kent geen verandering door de tijd. Het percentage bijstandsuitkeringen in Noord is sinds 2014 licht gestegen (van 3,8% naar 4,2%) en ligt een stuk hoger dan het Zwijndrechts gemiddelde (4,2% t.o.v. 2,6% gemeente breed).</p> <p><i>Perspectief bewoner & professionals</i> Relatief veel bewoners kampen met een sociaaleconomische achterstand, dit is ook geconcentreerd in een aantal buurten in Noord. Niet alle bewoners weten waar zij terecht kunnen, deels door taalachterstanden deels doordat niet alle voorzieningen laagdrempelig genoeg zijn. Bewoners en professionals geven ook aan dat er veel schaamte is rondom schulden en dat bewoners veel onderling en in de eigen kring proberen op te lossen.</p>	<p>stabiel tussen 2019-2020 en is een stuk lager dan het Zwijndrechts gemiddelde (5,3% t.o.v. 7% gemeente breed).</p> <p><i>Perspectief bewoner & professionals</i> Professionals geven aan dat bewoners vaak een achterstand hebben op digitale en taalvaardigheden. Nieuwkomers, kwetsbare bewoners en verwarde personen in Noord kennen de weg niet vaak. Ook worden veel bewoners nog onvoldoende bereikt en speelt er veel achter de voordeur. Bewoners geven aan dat mensen erg sociaal zijn en voor elkaar open staan. Culturen gaan goed met elkaar samen, maar de autochtone bewoners mengen want minder goed. De sociale controle in de wijk is zeker aanwezig, mensen spreken ook elkaars kinderen aan op gedrag.</p>	<p>naar 50%). Dit ligt hoger dan het gemiddelde in Zwijndrecht (50% t.o.v. 38% gemeente breed).</p> <p><i>Perspectief bewoner & professionals</i> De gesproken bewoners geven aan zich wel veilig te voelen, maar zien dat er steeds meer gekke dingen gebeuren. Zo is de indruk dat de ernst van de criminaliteit toe neemt, met bijvoorbeeld steekincidenten. Dit baart de bewoners wel zorgen. Wat bewoners en professionals ook aangeven is dat er veel afval naast containers wordt gezet.</p>
<p>04 Heer Oudelands Ambacht</p>	<p>Het aantal inwoners is in Heer Oudelands Ambacht met 4% gedaald. Dit betreft vooral de leeftijdsgroepen 15-25-jarigen (-3%) en 45-65-jarigen (-2%). Het aandeel senioren is met 6% relatief sterk gestegen. In Heer Oudelands Ambacht wonen relatief veel inwoners met een Nederlandse migratieachtergrond (85% t.o.v. 77%</p>	<p>Het gemiddelde inkomen in Heer Oudelands Ambacht is sinds 2014 gestegen met 11% en ligt boven het Zwijndrechts gemiddelde (29.000 t.o.v. 25.100). Het percentage huishoudens onder het sociaal minimum is afgenomen tussen 2014 – 2019 (van 2,7% naar 1,8%) en ligt onder het Zwijndrechts gemiddelde (1,8% t.o.v.</p>	<p>Tussen 2018 en 2020 is stijging te zien in het percentage huishoudens dat gebruik maakt van meer dan 2 voorzieningen (van 5,9% naar 8,3%). Dit percentage ligt onder het Zwijndrechts gemiddelde (8,3% t.o.v. 14,6%). Het aantal jeugdigen met jeugdzorg neemt ook toe in de wijk tussen 2015 en 2020 (van 5% naar 8%).</p>	<p>Heer Oudelands Ambacht scoort hoger op de Leefbaarometer dan het Zwijndrechts gemiddelde (7 t.o.v. 6 gemeente breed). Het percentage registraties van meldingen rondom vermogen, vernielingen en geweld is afgenomen in de tijd (van 2,5 naar 1,6). Het percentage van registraties overlast neemt af door de tijd heen</p>

Wijk	Demografische gegevens	Invalshoek sociaaleconomisch	Invalshoek welzijn	Invalshoek leefomgeving
	<p>Zwijndrechts gemiddelde), maar kent sinds 2014 wel een lichte afname van 2%. In deze wijk bevinden zich veel huishoudens met- (42%) en zonder (38%) kinderen, waarbij het aandeel met kinderen met 6% is gedaald en zonder kinderen met 4% is gestegen.</p>	<p>6,6% gemeente breed). Het percentage bijstandsuitkeringen ligt veel lager dan het Zwijndrechts gemiddelde (0,6% t.o.v. 2,6% gemeente breed).</p> <p><i>Perspectief bewoner & professionals</i> Bewoners en professionals geven aan dat er veel koopwoningen in de wijk zijn en dat het daarom ook niet gek is dat veel mensen zich in goede sociaaleconomische posities bevinden. Ook zijn de koopwoningen behoorlijk duur en zijn de meeste inwoners tweeverdieners.</p>	<p>Ook dit percentage ligt onder het Zwijndrechts gemiddelde (8% t.o.v. 10,4% gemeente breed). Het percentage Wmo-cliënten ligt stuk lager dan het Zwijndrechts gemiddelde (3% t.o.v. 7% gemeente breed).</p> <p><i>Perspectief bewoner & professionals</i> Veel bewoners geven aan dat het erg prettig wonen is in de buurt. Mensen zijn best op zichzelf, maar spreken elkaar aan wanneer nodig. Als, bewoners zich prettig voelen, zorgt dat er mede voor het prettig blijft in de wijk.</p>	<p>(van 2,1% naar 1,0%) en is lager dan het gemiddelde in Zwijndrecht (1,0% t.o.v. 3,4% gemeente breed). Het percentage overlastmeldingen jeugd neemt af door de tijd heen (van 84% naar 63%). Dit wijkt erg af van het gemiddelde in Zwijndrecht (63% t.o.v. 38% gemeente breed).</p> <p><i>Perspectief bewoner & professionals</i> Bewoners geven aan weinig overlast te ervaren. Bewoners die meer in de uithoeken wonen van de wijk geven aan dat zij geen overlast ervaren van jeugd. Een van de bewoners zegt dat een verklaring kan zijn dat de gemiddelde leeftijd wat hoger ligt in de wijk de laatste jaren waardoor bewoners nu meer last ervaren dan vroeger.</p>
<p>05 Kort Ambacht</p>	<p>Het aantal inwoners is tussen 2014 en 2020 overwegend stabiel gebleven. In deze wijk is een daling van 25-45-jarigen (-2%) en een stijging van 25-65-jarigen (+2%). In Kort Ambacht wonen relatief weinig senioren (17% t.o.v. 23% Zwijndrechts gemiddelde). Het aandeel inwoners met een niet-westerse migratieachtergrond is gestegen met 4% en het aandeel inwoners met een Nederlandse</p>	<p>Het gemiddelde inkomen in Kort Ambacht is sinds 2014 gestegen met 8%, maar ligt onder het Zwijndrechts gemiddelde (21.900 t.o.v. 25.100). Het percentage huishoudens onder het sociaal minimum ligt hoger dan Zwijndrechts gemiddelde (9% t.o.v. 6,6% gemeente breed). Het percentage bijstandsuitkeringen ligt hoger dan het Zwijndrechts</p>	<p>Tussen 2018 en 2020 is een stijging te zien in het percentage huishoudens dat gebruik maakt van meer dan 2 voorzieningen (van 14,9% naar 16,9%). Ook ligt dit percentage boven het Zwijndrechts gemiddelde (16,9% t.o.v. 14,6%). Het aantal jeugdigen met jeugdzorg neemt ook toe in de wijk tussen 2015 en 2020 (van 8% naar 10,7%).</p>	<p>Op de Leefbaarometer is door de tijd heen in Kort Ambacht weinig veranderd, wel scoort deze een punt lager (5 t.o.v. 6 gemeente breed). De percentages van registraties overlast (van 2,3% naar 3,8%) en de overlastmeldingen jeugd (van 38% naar 51%) nemen toe door de tijd heen. Ten opzichte van het gemiddelde in Zwijndrecht valt vooral het percentage meldingen overlast</p>

Wijk	Demografische gegevens	Invalshoek sociaaleconomisch	Invalshoek welzijn	Invalshoek leefomgeving
	<p>migratieachtergrond verder gedaald (-5%). In Kort Ambacht wonen relatief veel eenpersoonshuishoudens (38%).</p>	<p>gemiddelde (3,6% t.o.v. 2,6% gemeente breed).</p> <p><i>Perspectief bewoner & professionals</i> Bewoners zien er veel andere bewoners in de wijk met een lager inkomen of uitkering. De woningen zijn ook relatief goedkoop. Bewoners en professionals ervaren dat het aandeel bewoners met een laag inkomen of in armoede in de afgelopen jaren niet is afgenomen, eerder toegenomen. Zo is er onder bewoners schaamte rondom werkloosheid of armoede en vinden veel mensen vinden het vaak lastig om hulp te vragen. Ook geven bewoners en professionals geven aan dat de bewoners die een goede baan krijgen of in een betere sociaaleconomische positie komen vaak wegtrekken. Het imago van de wijk speelt daar in mee.</p>	<p><i>Perspectief bewoner & professionals</i> De huizen zijn relatief klein en goedkoop. De mensen die hier komen wonen hebben vaak moeite met het hoofd boven water te houden. Bewoners geven aan dat dit een negatieve impact heeft op het welzijn. Daarnaast zien zij ook dat er een taalbarrière of achterstand is bij veel bewoners en dat niet iedereen weet waar zij kunnen aankloppen voor hulp of ondersteuning. Er is veel eenzaamheid bij wat oudere alleenstaande autochtone Nederlandse bewoners waar de familie weinig langs komt. Ook geven bewoners en professionals aan dat er meer achter de voordeur vaak speelt dan bekend.</p>	<p>jeugd op (51% t.o.v. 38% gemeente breed).</p> <p><i>Perspectief bewoner & professionals</i> Bewoners krijgen signalen van burens dat zij zich onveilig voelen. De recente kofferbakmoord heeft daar een rol in gespeeld. De overlast van jeugd is ook toegenomen, volgens respondenten komen deze jongeren niet persé uit Kort Ambacht zelf en verplaatsen ze zich snel.</p>
<p>06 Nederhoven</p>	<p>Het aantal inwoners en de verdeling in leeftijdsgroepen is tussen 2014 en 2020 overwegend stabiel gebleven. Het aandeel inwoners met een niet-westerse migratieachtergrond is gestegen met 2%. Het aandeel inwoners met een Nederlandse migratieachtergrond is gedaald met 4%. In Nederhoven neemt het aandeel eenpersoonshuishoudens toe met 3%.</p>	<p>Het gemiddelde inkomen in Nederhoven is sinds 2014 gestegen met 6% en ligt licht onder het Zwijndrechts gemiddelde (24.100 t.o.v. 25.100). Het percentage huishoudens onder het sociaal minimum ligt boven het Zwijndrechts gemiddelde (7,7% t.o.v. 6,6% gemeente breed). Het percentage bijstandsuitkeringen ligt hoger dan het Zwijndrechts</p>	<p>Tussen 2018 en 2020 is stijging te zien in het percentage huishoudens dat gebruik maakt van meer dan 2 voorzieningen (van 15,6% naar 17,7%). Dit percentage ligt een stuk hoger dan het Zwijndrechts gemiddelde (17,7% t.o.v. 14,6%). Het aantal jeugdigen met jeugdzorg neemt ook toe in de wijk tussen 2015 en 2020 (van 7,6% naar 11,2%).</p>	<p>Het percentage van registraties overlast neemt toe door de tijd heen (van 2,1% naar 3,5%) en is vrijwel gelijk aan het gemiddelde in Zwijndrecht (3,5% t.o.v. 3,4% gemeente breed). Het percentage overlastmeldingen jeugd neemt af door de tijd heen (van 47% naar 17%). Dit ligt een stuk lager dan het gemiddelde in Zwijndrecht (17% t.o.v. 38% gemeente breed).</p>

Wijk	Demografische gegevens	Invalshoek sociaaleconomisch	Invalshoek welzijn	Invalshoek leefomgeving
		<p>gemiddelde (3,2% t.o.v. 2,6% gemeente breed).</p> <p><i>Perspectief bewoner & professionals</i> Bewoners geven aan te weten dat er veel mensen zijn in de wijk die lastiger kunnen rondkomen. Volgens een bewoner zie je dit aan de huishoudens zelf, veel mensen zitten hele dagen thuis. Een deel hiervan zal arbeidsongeschikt zijn, maar een groot deel is wel in staat om te werken. Een bewoner geen aan dat mensen een stukje toekomstperspectief kunnen gebruiken. Als bewoners een stap kunnen maken in het leven, in welke vorm dan ook, dan voelen ze zich beter thuis in de eigen wijk.</p>	<p><i>Perspectief bewoner & professionals</i> Vaak zijn dezelfde bewoners actief in de wijk en zij trekken dan ook de kar rondom activiteiten. Niet iedereen is makkelijk te activeren. Sommige bewoners hebben al moeite met het dagelijkse leven goed vorm te geven, en kunnen daarom niet ook actief zijn in de wijk. Bewoners geven aan dat het onduidelijk is wat er bij burens achter de voordeur allemaal speelt, veel spanningen zijn versterkt door de covid-19 maatregelen.</p>	<p><i>Perspectief bewoner & professionals</i> Bewoners geven aan een impact te hebben met de wijkpreventiegroep. Zij hebben goed contact met de politie en schakelen deze ook in als bewoners met bepaalde hulpvragen. In een opgeruimde wijk voelen mensen zich prettiger, zijn mensen trotser op de wijk. Door de buitenruimtes goed op orde te hebben krijg je een thuis/veilig gevoel in de wijk. Daarnaast herkennen de respondenten dat er weinig overlast is in de wijk door jongeren. Wel zijn er soms groepjes samen, maar er is geen sprake van overlast.</p>
07 Heerjansdam	<p>Het aantal inwoners is tussen 2014 en 2020 overwegend stabiel gebleven. Het aandeel senioren kent een kleine stijging (+2%) en 0-15-jarigen een daling (-2%). Heerjansdam kent het hoogste percentage aan inwoners met een Nederlandse migratieachtergrond (92%). In deze wijk bevinden zich veel huishoudens met- (42%) en zonder (34%) kinderen, waarbij het aandeel huishoudens met kinderen is gestegen met 2% en zonder kinderen is gedaald met 3%.</p>	<p>Het gemiddelde inkomen in Heerjansdam is sinds 2014 gestegen met 6% en ligt ruim boven het Zwijndrechts gemiddelde (32.350 t.o.v. 25.100). Het percentage huishoudens onder het sociaal minimum is afgenomen gebleven tussen 2014 – 2019 (van 6,1% naar 2,8%) en ligt ver onder het Zwijndrechts gemiddelde (2,8% t.o.v. 6,6% gemeente breed). Het percentage bijstandsuitkeringen ligt onder het gemiddelde in Zwijndrecht (0,6% t.o.v. 2,6% gemeente breed).</p>	<p>Tussen 2018 en 2020 is stijging te zien in het percentage huishoudens dat gebruik maakt van meer dan 2 voorzieningen (van 9,56% naar 11,8%). Dit percentage ligt een stuk lager dan het Zwijndrechts gemiddelde (11,8% t.o.v. 14,6%). Het aantal jeugdigen met jeugdzorg neemt ook toe in de wijk tussen 2015 en 2020 (van 6,3% naar 8%). Dit percentage ligt onder het Zwijndrechts gemiddelde (8% t.o.v. 10,4% gemeente breed).</p>	<p>Heerjansdam scoort hoger op de Leefbaarometer dan het Zwijndrechts gemiddelde (7,5 t.o.v. 6 gemeente breed). Het percentage rondom vermogen, vernielingen en geweld is toegenomen in de tijd (van 2,1% naar 4,2%) en ligt hoger dan het gemiddelde in Zwijndrecht (4,2% t.o.v. 3,3% gemeente breed). Het percentage van registraties overlast neemt toe door de tijd heen (van 0,7% naar 4,8%) en ligt ook hoger dan het gemiddelde in Zwijndrecht (4,8% t.o.v. 3,4%).</p>

Wijk	Demografische gegevens	Invalshoek sociaaleconomisch	Invalshoek welzijn	Invalshoek leefomgeving
		<p><i>Perspectief bewoner & professionals</i> Bewoners herkennen bovengenoemd beeld. In Heerjansdam zijn veel nieuwbouwhuizen bijgekomen, deze zijn relatief duur, dus hier zijn mensen met hogere inkomens gaan wonen. Wel geeft een van de bewoners aan dat er mogelijk wat verborgen armoede speelt in Heerjansdam. Dit is ook niet zichtbaar, want er zitten geen voorzieningen in Heerjansdam zoals een voedselbank, men kan daardoor relatief anoniem in de armoede zitten.</p>	<p><i>Perspectief bewoner & professionals</i> Bewoners geven aan de sociale samenhang als erg goed te ervaren. Zo zijn vrijwilligers makkelijk te vinden, bijvoorbeeld voor een woonvoorziening voor ouderen. Ook is er veel sociale controle. Bewoners regelen veel informeel en onderling. Een van de bewoners geeft aan dat dit een reden kan zijn dat men weinig bij de gemeente aanklopt voor hulp. De bewoners geven aan wel het idee te hebben dat er veel sprake is van mantelzorg in Heerjansdam, mensen zorgen in eerste instantie voor elkaar.</p>	<p>gemeente breed). Het percentage overlastmeldingen jeugd neemt toe door de tijd heen (van 38% naar 64%). Dit ligt een stuk lager dan het gemiddelde in Zwijndrecht (64% t.o.v. 38% gemeente breed).</p> <p><i>Perspectief bewoner & professionals</i> Een van de bewoners geeft aan dat volgens haar de jeugd van Heerjansdam het bovengemiddeld goed doet. Het beeld vanuit professionals is anders. In Heerjansdam is een paar hangplekken. Het vele groen en de ruimte in Heerjansdam lijkt een aanzuigende werking te hebben. Hier komen veel jongeren van buiten Heerjansdam op af, wat soms overlast veroorzaakt. Heerjansdam is daarmee een van de drie hotspots qua jeugdoverlast. Professionals maken zich zorgen om jeugd die dreigt te ontsporen of al ontspoord is. Bewoners lijken weinig te melden door schaamte en een andere norm: "Vroeger deden wij dit ook. Hoort er toch bij?" Of, "is niet mijn kind hoor!"</p>

3

**BEVINDINGEN GEMEENTELIJK
BELEID**

3. Bevindingen gemeentelijk beleid

3.1 Inleiding

Dit hoofdstuk beschrijft de effectiviteit van het gemeentelijk beleid op de gekozen invalshoeken voor de wijken in Zwijndrecht. De volgende onderzoeksvragen worden in dit hoofdstuk beantwoord:

2. Welke verklaringen kunnen er worden gegeven voor de wijze waarop de wijken zich ontwikkelen?
3. Wat heeft het gemeentelijk beleid bijgedragen aan de ontwikkeling in de wijken?
4. Welke aanpak hanteert de gemeente voor de wijken?

Gestart is met de samenvattende bevindingen als antwoord op de onderzoeksvragen. De navolgende paragrafen bevatten de onderbouwing.

Samenvattende bevindingen

Effecten, aanpak en duiding gemeentelijk beleid invalshoek sociaaleconomisch

- Vanaf 2017 kent de gemeente Zwijndrecht een geïntensiveerde aanpak armoede. Naast de programmabegrotingen zijn belangrijke beleidsdocumenten hierin het Deltaplan Armoede (2019-2022) en Transformatieplan "We zijn ervan en doen het samen" (2020-2021). Er wordt ingezet op vroegsignalering, ondersteuning en preventie, bijvoorbeeld door de komst van het "erop af team".
- Het percentage bewoners met bijstand is stabiel en ook neemt de arbeidsparticipatie toe.
- Bij meer dan de helft van de door de gemeente genoemde indicatoren en streefwaarden zijn geen meerjarige gegevens over de behaalde (maatschappelijke) effecten beschikbaar. Dat maakt het lastig uitspraken te doen over de bijdrage van het gemeentelijk beleid in de wijken.
- Verklaringen voor de resultaten worden gezocht in de woningvoorraad (relatief grote goedkopere sociale woningvoorraad in buurten verklaart mede waarom er relatief meer inwoners met een lager inkomen in buurten of wijken wonen. Daarnaast vraagt de aanpak van armoede een langjarige aanpak, het snel behalen van resultaten is niet reëel. Een derde verklaring is dat een aantal voorzieningen tot voor kort uitsluitend als een haalfunctie was georganiseerd. Inmiddels wordt het verbeteren van de sociaaleconomische positie van de meest kwetsbare bewoners veel meer via een eropaf benadering gehanteerd. Hierdoor bereikt de gemeente meer bewoners. Armoede en schulden zijn voor bewoners in de meest kwetsbare buurten een taboe en zij zoeken niet snel op eigen initiatief hulp.

Effecten, aanpak en duiding gemeentelijk beleid invalshoek welzijn

- Naast de programmabegrotingen zijn belangrijke beleidsdocumenten het Beleidsplan Wmo (2015 – 2017), lokaal uitvoeringsplan Wmo (2014), Nota gezondheidsbeleid (2019) en Transformatieplan "We zijn ervan en doen het samen" (2020-2021). Sinds 2018 komt het accent in de maatregelen steeds meer te liggen op preventie, verschuiving van maatwerkvoorzieningen naar algemene voorzieningen.
- Er zijn weinig tot geen gegevens over behaalde effecten, sprake is van veel input- en outputverantwoording (wat hebben we gedaan?). Het zicht op het effect, zowel gemeentebreed als op wijkniveau is daardoor zeer beperkt. De opgenomen indicatoren hebben vooral betrekking op het voorzieningengebruik. Er is feitelijk weinig bekend over het welzijn en welbevinden met bewoners.
- Uit de interviews komt een aantal duidingen naar voren. De gemeente en partners hebben zich vanaf 2014 teruggetrokken uit de wijken gevoed door de beleidsfilosofie in het sociaal domein dat de bewoner zelf de regie moet nemen, maar ook door landelijke ontwikkelingen in de rol van de woningcorporaties. Inmiddels is een beweging ingezet om weer de wijken in te trekken, dat

gebeurt met name in de buurten van de buurtaanpak. De school is een belangrijke vindplek in het kader van vroegsignalering van kwetsbaarheid van huishoudens. Bewoners geven aan dat er veel voorzieningen zijn, maar dat niet iedereen voor wie ze bedoeld zijn, daar ook gebruik van maakt. Bij het basisonderwijs is sinds kort via het pilotproject Sociaal Scout een verbinding tussen school en zorg en ondersteuning op het gebied van armoede (gerelateerde problematiek). Door het opbouwen van persoonlijk contact met de Sociaal Scout wordt beoogd dat ouders in een kwetsbare situatie vaker bereid zijn om over hun problemen te praten en stappen te zetten. De jeugdprofessionals van het sociaal wijkteam zijn aanwezig op de scholen. Zowel voor het basis- als het voortgezet onderwijs is vanuit gemeente Zwijndrecht en het Vivera sociaal wijkteam het initiatief gekomen om een Vaste Schakel per school in te richten (teams van vaste contactpersonen). Waarbij onderwijs, jeugd(gezondheid)professionals en jongerenwerk betrokken zijn. De uitvoering hiervan start in het schooljaar 2021/2022. Bij het voortgezet onderwijs is sprake van een meer structurele netwerksamenwerking om uitval te voorkomen.

Effecten, aanpak en duiding gemeentelijk beleid invalshoek leefomgeving

- Naast de programmabegrotingen kent de gemeente Zwijndrecht het Actieprogramma Veilig (2014-2018). Diverse maatregelen zijn ingezet, waaronder uitrol buurtpreventie over alle wijken.
- De feitelijke en ervaren veiligheid verbetert in de meeste wijken.
- Incidenten kunnen daarbij zeer beeldbepalend zijn. De aanpak met wijkpreventieteams / JOP's, Pak Aan! wordt gewaardeerd en als effectief ervaren door bewoners en professionals.
- Weinig indicatoren en gegevens beschikbaar over de kwaliteit van de openbare ruimte en de ontwikkeling daarin. Het betreffen vooral kwalitatieve doelen waarop wordt verantwoord door aan te geven welke acties zijn uitgevoerd in het kader van de doelen.
- Cijfers op het gebied van burgerparticipatie ontbreken, waardoor weinig bekend is over de (maatschappelijke) effecten en de bijdrage van het gemeentelijk beleid. De gemeente worstelt met de inzet en inrichting van de burgerparticipatie. Bewoners geven aan dat zij goede ervaringen hebben met Pak Aan! maar dat het voor de andere inspraak- en participatiemomenten vaak niet duidelijk is wat met de inbreng van de bewoners gedaan is of wordt. Daarnaast is een aantal bewoners ook kritisch over het moment waarop de gemeente hen betreft. Zij hebben het gevoel dat dit vaak te laat gebeurt als het plan al in een gevorderd stadium is. Het animo om te participeren in de buurt of wijk neemt daardoor af.

Effecten, aanpak en duiding inzet buurtaanpak

- De maatregelen in de buurtaanpak richten zich op het verbeteren van de buitenruimte en het verminderen van overlast, werkloosheid en armoede. Voor elke buurt is een analyse gemaakt van de vraagstukken en uitdagingen en deze zijn voorzien van te bereiken doelen en te plegen inzet. In de eerste jaren lag de nadruk vooral op het fysieke aspect. De focus verschuift nu naar het aanpakken van sociale problematiek.
- De buurten van de buurtaanpak laten tussen 2019 en 2020 een verslechtering zien op de meeste gehanteerde meetpunten. De meetpunten zijn voor een belangrijk deel gebaseerd op de ervaringen en inschattingen van de professionals in de wijk.
- Verklaringen voor de effecten zijn: (1) de buurten komen van ver, het gaat niet zomaar anders of beter. (2) bewoners hebben wisselende ervaringen (positief en negatief) met de buurtaanpak. Actieve buurtbewoners ervaren dat er een (te) groot beroep op hen wordt gedaan. Wisselende beelden zijn er tussen buurten over snelheid van handelen van gemeente en professionals. Een risico is dat andere buurten en wijken onderbelicht blijven. Meerdere professionals geven aan dat zij signalen over zorgwekkende ontwikkelingen in andere buurten dan die van de buurtaanpak niet goed kwijt kunnen.

Hieronder worden deze samenvattende bevindingen onderbouwd door eerst in te gaan op de beleidspraktijk rondom de gekozen invalshoeken. Vervolgens worden het beleid, de maatregelen en de

effecten (en verklaringen daarvoor vanuit de interviews) besproken van het beleid op sociaaleconomisch beleid, welzijns- en zorgbeleid, beleid gericht op schoon, heel en veilig en de buurtaanpak.

3.2 Het gemeentelijk beleid in de wijken

Redenerend vanuit variabelen die zeggingskracht hebben de ontwikkelingen van de wijken zoals genoemd in hoofdstuk 2, is een analyse gemaakt van de beleidspraktijk van Zwijndrecht. In onderstaande tabel is per invalshoek aangegeven welk beleid (en maatregelen) de gemeente Zwijndrecht inzet in de wijken op de onderscheiden invalshoeken. De gemeente Zwijndrecht zet ook in op andere beleidsterreinen die van invloed zijn op de wijken. Bijvoorbeeld in het woonbeleid. Deze beleidsinzet wordt in dit onderzoek niet geanalyseerd op effectiviteit, maar wordt wel in een aparte paragraaf benoemd, zeker omdat de gemeente Zwijndrecht dit ook beschouwt als strategische keuzen die niet los gezien kunnen worden van de sociaaleconomische, welzijns- en leefomgevingsontwikkeling van de zeven wijken van Zwijndrecht.

Invalshoeken	Beleidspraktijk Zwijndrecht
Sociaaleconomisch	Begroting: Programma's Economie en Arbeidsmarkt en Welzijn en zorg (periode 2014-2018) en Bestrijden armoede (vanaf 2019) Geïntensiveerde aanpak armoede in Zwijndrecht (2017) Deltaplan Armoede Zwijndrecht 2019 – 2022 (2018) Transformatieplan "We zijn ervan en doen het samen" 2020 - 2021
Welzijn	Begroting: Programma Welzijn en zorg Beleidsplan Wmo (2015-2017) Lokaal uitvoeringsplan Wmo (2014) Nota gezondheidsbeleid (2019) Transformatieplan "We zijn ervan en doen het samen" 2020 - 2021
Leefomgeving	Begroting: programma's Veiligheid en Openbaar gebied (periode 2014-2018) en programma Veiligheid en leefomgeving (vanaf 2019) Actieprogramma Veilig 2014-2018 Integraal beheer openbare ruimte (IBOR-plan 2018 – 2021)
Buurtaanpak (heeft op alle drie de bovengenoemde invalshoeken betrekking) voor 10 kwetsbare buurten in drie wijken.	Buurtaanpak KAN (2015-2016) Vervolg buurtaanpak, actieplan buurtaanpak (2017) Nota leefbaarheid buurten, stand van zaken (april 2021) Procesvoorstel buurtaanpak 2021 en verder
Strategische keuzes die volgens de gemeente niet los kunnen worden gezien van bovengenoemde invalshoeken	Woonvisie Drechtsteden (2017) Raadsprogramma 2018-2022 Prestatieafspraken lange termijn 2018-2023 Woningbouwstrategie Zwijndrecht 2019-2031 Position paper Wonen met Zorg (2020)

Op deze wijze is gepoogd de beleidspraktijk van Zwijndrecht in beeld te brengen. Gekozen is om de volgorde van de clusters van variabelen te hanteren voor de beschrijving van beleid, maatregelen en effecten. Dit om zo dicht mogelijk aan te sluiten bij de gegevensopstelling in hoofdstuk 2.

3.3 Beleid gericht op sociaaleconomische versterking

3.3.1 Beleidsdoelen sinds 2014

Periode 2014-2018

In de programmabegrotingen 2014 tot en met 2018 zijn de beleidsdoelen voor sociaaleconomische versterking opgenomen in een tweetal programma's: welzijn en zorg (programma 2) en economie en

arbeidsmarkt (programma 5). Het betreft onderstaande doelen, die in deze periode grotendeels hetzelfde blijven:

Programma	Doelen 2014-2018
Welzijn en zorg, onderdeel 2.1 Minimabeleid / schuldhulpverlening en lokale aanpak armoedebestrijding.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Inwoners zijn financieel zelfredzaam of worden ondersteund bij het realiseren ervan. ▪ Aantal (dreigende) huisuitzettingen met kinderen in Zwijndrecht in 2015 neemt af. ▪ In 2017 en 2018 wordt daaraan toegevoegd: onze aanpak zal in lijn zijn met de buurtaanpak; intensief en op straat en complexniveau. Het plan zal bestaan uit drie pijlers: ondersteuning (voorlichting bij vinden en gebruik maken van de regelingen), preventie (voorkomen) en creëren van kansen (opleiding & werk)!
Economie en arbeidsmarkt	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Samen bouwen aan de bloeiende economie van Zwijndrecht en aan de werkgelegenheid voor haar inwoners. We dragen zorg voor mensen die niet kunnen werken of niet in hun levensonderhoud kunnen voorzien. ▪ Het aantal (niet-werkende) werkzoekenden is gelijk gebleven of gedaald.

Periode vanaf 2018

Vanaf 2019 wordt, onder invloed van het raadsprogramma 2018-2022, een nieuwe indeling in de programmabegroting gehanteerd. Onderstaande doelen gericht op sociaaleconomische versterking zijn opgenomen in het raadsprogramma:

Raadsprogramma 2018-2022	
Doelen en ambities: 1.2 Bestrijding van armoede	<p>Meedoen in de samenleving is voor iedereen van belang, van jong tot oud. Meedoen is niet voor iedereen vanzelfsprekend. Het wordt bemoeilijkt als iemand in armoede leeft. Steeds meer mensen leven onder de armoedegrens, onder wie een toenemend aantal kinderen. Leven in armoede (en het hebben van schulden) heeft een negatief effect op de leefsituatie van onze inwoners. De negatieve spiraal van armoede en een uitkering willen we doorbreken. Dat doen we door:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Een stevige inzet om in vier jaar tijd het aantal kinderen dat in armoede opgroeit te halveren. ▪ Ondersteuning te bieden aan mensen met financiële problemen. Met als indicator het aantal (dreigende) huisuitzettingen met kinderen in Zwijndrecht in 2015 neemt af ▪ Preventief te investeren in de financiële zelfredzaamheid van onze inwoners. ▪ Betere kansen te bieden richting werk.
Doelen en ambities 2.2 Economie (versterken)	<p>Het is belangrijk dat de onderkant van de arbeidsmarkt mee kan doen. Dat betekent dat Zwijndrecht zich ten doel stelt eind 2022 160 participatieplekken voor inwoners met een grote afstand tot de arbeidsmarkt gerealiseerd te hebben. Daarbij heeft de gemeente een voorbeeldfunctie. Bedrijfsleven en onderwijs werken goed samen. In dialoog met de ondernemers onderzoeken we mogelijkheden om de aansluiting op een reguliere baan voor jongeren en (langdurig) werklozen te verbeteren. We geven meer aandacht aan bestaande mogelijkheden zoals Baanbrekend Drechtsteden.</p>

In de periode vanaf 2014 is een tweetal aparte beleids- en uitvoeringsnota's opgesteld rondom armoede, waarin de volgende doelen zijn opgenomen.

Aanpak armoede	
Geïntensiverde aanpak armoede (2017)	We willen dat gezinnen die in armoede leven de ondersteuning krijgen die zij nodig hebben en dat er minder dan 1200 kinderen in een arm gezin hoeven opgroeien.
Deltaplan armoede (2019)	<p>Outcome-doelstellingen:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Halvering van het aantal kinderen dat opgroeit in armoede in Zwijndrecht binnen deze raadsperiode ▪ Betere kansen richting werk/ We behouden en verbeteren het ondernemersklimaat in Zwijndrecht/ Alle inwoners van Zwijndrecht doen mee

Aanpak armoede

- Negatieve effecten van armoede worden beperkt en zo veel mogelijk inwoners leven boven de armoedegrens/Ondersteuning bieden aan mensen met financiële problemen
- We vergroten de zelfredzaamheid van de inwoners van Zwijndrecht/ Preventief investeren in de financiële zelfredzaamheid van onze inwoners

Output-doelstellingen:

- Aantal uitkeringen daalt met 50 ten opzichte van 1085 per 1/1/2019, ondanks landelijke prognose stijging >2021
- Aantal participanten stijgt met 30% ten opzichte van 120 per 1/9/2019 uit het bestand van 604 potentiële klanten.
- Aantal werkloze jongeren tussen de 16 en 22 jaar hebben wij in beeld eind 2020 t.b.v. een sluitende aanpak. In 2021 gaan wij met hen in gesprek en zorgen wij voor een passend perspectief op werk, opleiding en/of dagbesteding.
- Onze inwoners ontvangen passende financiële begeleiding en minimaal 80% van de huishoudens met kinderen die onder de armoedegrens leven ontvangen professionele financiële begeleiding eind 2022.
- Financiële opvoeding is vast onderdeel van het lesprogramma in de bovenbouw basisonderwijs en in het voortgezet onderwijs.
- Het aantal kinderen dat in armoede opgroeit hebben wij in beeld in 2020. Wij richten onze preventieve voorzieningen op deze groep en faciliteren financiële begeleiding waar nodig.
- We zetten in op nieuwe samenwerking. Eind 2020 zijn alle ondernemers in Zwijndrecht op de hoogte van (de mogelijkheden van) het "werkpakket armoede [werktitel]". Eind 2021 maken minimaal 10 ondernemers in Zwijndrecht hiervan actief gebruik en eind 2022 zijn dit er minimaal 25.
- Eind 2022 maakt 90% van de gezinnen die recht heeft op het kindpakket en de kindpas hiervan actief gebruik.
- Eind 2020 zijn de 517 inwoners die op 01-01-2019 op basis van een betalingsachterstand bij de zorgverzekeraar zijn gemeld bij het CAK benaderd met een hulpaanbod.
- Samenwerking scholen als ingang. Alle medewerkers op scholen en kinderdagverblijven (OOGO) waar druk wordt ervaren door armoedeproblematiek zijn getraind in stress- sensitief werken voor eind 2020.
- Inzet op samenwerking met maatschappelijk middenveld. Met de partners uit de VIVERA keten zijn voor eind 2020 afspraken gemaakt over stress-sensitief werken in Zwijndrecht.
- Inzet op communicatie. We maken en houden armoede in Zwijndrecht bespreekbaar om het taboe rondom financiële problemen te doorbreken.

In de *programmabegroting van 2020* zijn de doelstellingen als volgt verwoord:

- Alle inwoners van Zwijndrecht doen mee.
- Betere kansen richting werk.
- Creëren van banen.
- In Zwijndrecht kennen we de mensen die leven rond de armoedegrens persoonlijk, we bieden hun perspectief dat bij hen past en ondersteunen hen bij het toewerken naar dat perspectief.
- Conform de regionale ambitie in de Groeiagenda van 30.000 banen in de regio in 2030, zetten we in op het creëren van extra banen in Zwijndrecht.
- Halvering van het aantal kinderen dat opgroeit in armoede in Zwijndrecht binnen deze raadsperiode
- Niet iedereen die in armoede leeft in Zwijndrecht is in beeld. We gaan op zoek naar deze stille doelgroepen en luisteren naar hoe we hen de ondersteuning kunnen bieden die ze nodig hebben. Het gaat hierbij onder andere om werkende armen, stille armoede onder ouderen en energiearmoede.
- Negatieve effecten van armoede worden beperkt en zo veel mogelijk inwoners leven boven de armoedegrens. We bieden ondersteuning aan mensen met financiële problemen

- Van arm naar warm: De neveneffecten van armoede voor onze inwoners willen we verlichten en de oorzaak aanpakken.
- We vergroten de zelfredzaamheid van de inwoners van Zwijndrecht. We investeren preventief in de financiële zelfredzaamheid van onze inwoners

3.3.2 Maatregelen sinds 2014

Beleidsdoelen zien in de regel toe op te behalen resultaten en maatschappelijke effecten (het WAT). De maatregelen gaan over de inzet om die doelen te bereiken (het HOE). Onderstaand zijn de maatregelen vanaf 2014, met name gebaseerd op de programmabegrotingen, op hoofdlijnen weergegeven.

Maatregelen welzijn/zorg voor het onderdeel financiële zelfredzaamheid

- Het intensiveren van het armoede- en schuldenbeleid door beschikbaarheid, coördinatie en samenhang van initiatieven te versterken.
- Het werken aan de vroegsignalering in sociaal wijkteams en jeugdteam om financiële problemen van inwoners te beperken
- Meer signaleren, vooral bij de gezinnen met kinderen, om groei van schulden in te perken

Maatregelen economie en arbeidsmarkt

- Via de Drechttraad en het Drechtstedenbestuur geven we sturing aan de Sociale Dienst Drechtsteden.
- Voor mensen met een grotere afstand tot de arbeidsmarkt ontwikkelen we samen met partners (leer)werkplekken in de eigen gemeente. We zoeken lokaal naar werkplekken voor mensen met een grotere achterstand op de arbeidsmarkt.
- We zoeken aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt. Jongeren zonder startkwalificatie worden door de DG&J gevolgd tot zij ofwel een startkwalificatie hebben ofwel de leeftijd van 23 jaar bereiken. Deze jongeren worden begeleid richting onderwijs of richting werk gecombineerd met opleiding.

Maatregelen aanpak armoede

Periode tot 2018:

- De gemeente werkt langs twee pijlers
 - ondersteuning (voorlichting bij vinden en gebruik maken van de regelingen)
 - preventie (voorkomen)
- De generieke aanpak wordt gecombineerd met de buurtaanpak; intensief en op straat en complexniveau. De buurtaanpak is momenteel al de werkwijze van de huidige professionals zoals straatcoaches, opbouwwerk, politie, Vivera wijkteams
- Inzet preventieteam schulden is in actie sinds eind 2015
- De samenwerking met de SDD wordt geïntensiveerd en er worden afspraken gemaakt met de regio/SDD

Periode vanaf 2018:

- Ondersteuning en preventie ineen door het samenstellen van een "erop af team" voor de negen KAN-buurtten (vanaf 2019 tien buurtten). Het "erop af team" is met een team getrainde vrijwilligers aan de slag in een buurt, (een intensieve, outreachende aanpak) om met inwoners in gesprek te komen, met name over de (financiële) vragen die bij hen leven.
- Ondersteunen van kinderen in armoede – aanvullend lokaal pakket dat extra middelen in natura biedt (fiets, voldoende kleding, laptop) aan de kinderen van 0 tot 18 jaar.
- Preventie: uitrol van scholen naar wijken
- Het voortzetten van de aanpak rond financiële zelfredzaamheid.
- Invoering van een lessenserie over omgaan met geld in het schoolcurriculum.
- Koppelen van taallessen aan aandacht voor 'omgaan met geld'.

3.3.3 Effecten sinds 2014 inclusief verklaringen vanuit de interviews

Toetsing effecten aan de hand van de indicatoren en gemeentelijke evaluaties

Vanaf 2014 hanteert de gemeente Zwijndrecht voor de betreffende programma's in de programmabegroting meerdere indicatoren. Uit de documentenstudie (jaarrekeningen en beschikbare data zoals gepresenteerd in hoofdstuk 2) blijkt dat op veel van de geformuleerde indicatoren vaak wel beschikt wordt over nulmetingen en ook over streefwaarden (doel), maar dat realisatiegegevens vaak niet meerjarig beschikbaar zijn. Dat laat zich mede verklaren door het feit dat in de loop der jaren de indicatoren veranderen en deels verdwijnen. Veelal wordt dan uitsluitend nog gerapporteerd over wat is gedaan om het doel te bereiken. Bij de introductie van het Deltaplan aanpak Armoede is een reeks van indicatoren en doelen benoemd. Een aantal indicatoren waren bestaande indicatoren en enkele zijn toegevoegd. Voor een aantal heeft de gemeente nog geen nulmeting gedaan, omdat gegevens ontbreken die één op één bruikbaar zijn. Voor ontbrekende indicatoren wordt uitgezocht hoe die in beeld kunnen komen. Onderstaand is per indicator weergegeven wat bekend is over de realisatie:

Indicator en streefwaarde	Nulmeting	Realisatie
Inwoners zijn financieel zelfredzaam of worden ondersteund bij het realiseren ervan. Met subindicatoren: <ul style="list-style-type: none"> Aantal trajecten schuldhulpverlening (daling) % huishoudens dat op de wachtlijst staat (0%) % huishoudens dat hulp krijgt van de voedselbank Aantal hulpvragen bij het wijkteam over financiële vragen 	156 (2016) 0% (2016) 98 (2016) 1.047 (2016)	Niet gehanteerd voor 2014-2015. In latere jaren wordt hier niet meer op gerapporteerd in de jaarrekeningen.
Aantal (dreigende) huisuitzettingen met kinderen in Zwijndrecht in 2015 neemt af.	7% (2013)	2016: 12 uithuiszettingen
Het aantal (niet-werkende) werkzoekenden is gelijk gebleven of gedaald. (vanaf 2017 niet meer opgenomen als indicator)	2,9% (2012)	2015: 5,1%
We realiseren lokale trajecten en leerwerkplekken voor mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt, streefwaarde 215 in 2018	70 (2014)	2015: 73 2017: 120 2018: 149 2020: circa 200
Netto arbeidsparticipatie als % van de beroepsbevolking neemt toe (vanaf 2017 opgenomen)	63,9% (2016)	Niet gebruikt voor 2014-2016. 2017: 64,1% 2018: 65,5%
Percentage inwoners met een bijstandsuitkering neemt af	2,3% (2014)	2015: 2,5% 2016: 2,7% 2017: 2,7% 2018: 2,8% 2019: 2,7%
Halvering aantal kinderen dat opgroeit in armoede in Zwijndrecht (opgenomen vanaf 2019) Eind 2022 maakt 90% van de gezinnen die recht heeft op een kindpakket / kindpas hiervan gebruik.	1200 (2012)	2019: 1295 kindpassen uitgegeven (92% gebruik)
Onze inwoners ontvangen passende financiële begeleiding en minimaal 80% van huishoudens met kinderen onder de armoedegrens ontvangen begeleiding (opgenomen vanaf 2019)	Niet bekend	2019: niet bekend.

Uit de hiervoor genoemde gegevens blijken de volgende effecten waarvoor meerjarig gegevens beschikbaar zijn:

- Het aandeel inwoners met een bijstandsuitkering neemt niet af, maar blijft stabiel.
- De netto-arbeidsparticipatie neemt toe, de gegevens over 2019 en 2020 ontbreken echter.
- Het aantal trajecten en leerwerkplekken voor bewoners met een grote afstand tot de arbeidsmarkt neemt toe en komt dicht in de buurt van de streefwaarde.

Over de afname van het aantal uithuiszettingen, de toename van de financiële zelfredzaamheid, de afname van het aantal kinderen dat opgroeit in armoede en het ontvangen van passende financiële begeleiding zijn geen meerjarige uitspraken te doen. De gegevens die dat moeten onderbouwen ontbreken daarvoor. Op onderdelen zijn wel outputgegevens beschikbaar, zoals het aantal inwoners dat schuldhulpverlening ontvangt of het aantal gezinnen dat gebruik maakt van het kindpakket, maar daar geldt in de regel dat meerjarige gegevens over de periode 2014-2020 ontbreken.

De gemeentelijke verantwoording kent in de loop der jaren steeds meer een verhalend en kwalitatief karakter over wat gedaan is. Het ontbreekt op de meeste beleidsdoelen echter aan feitelijke gegevens over de bereikte maatschappelijke effecten. De vraag of bijvoorbeeld de armoede onder kinderen afneemt, waar de gemeente ambitieuze doelen op heeft, kan niet goed onderbouwd worden beantwoord.

Duiding en verklaringen van effecten vanuit de interviews

Uit de interviews met bewoners, professionals en ambtelijk vertegenwoordigers komen de volgende beelden en verklaringen naar voren over de effecten van het gemeentelijk beleid:

- De gemeente Zwijndrecht heeft door de samenstelling van de woningvoorraad (relatief veel sociale huur, vaak in het goedkoopste segment en ook relatief veel goedkopere koopwoningen) inwoners die meer te maken hebben met kwetsbaarheid op het vlak van inkomen en werk. Meerdere professionals en bewoners geven aan dat door de woningtoewijzing, de aanpak van scheefwonen, regionale ontwikkelingen op de woonmarkt (met name herstructurering van de sociale huurvoorraad in andere omliggende gemeenten) sprake is van een verdere concentratie van kwetsbare inwoners in buurten en complexen in Zwijndrecht. Dat verklaart waarom de sociaaleconomische uitkomsten in die buurten en wijken weinig verbeteren en op onderdelen verslechteren.
- Sinds het raadsprogramma 2018-2022 is meer een besef dat het verbeteren van de sociaaleconomische uitgangspositie van de meest kwetsbare groepen een kwestie is van een lange adem. Met name ambtelijke respondenten geven aan dat de gemeente Zwijndrecht in het verleden over het algemeen erg ambitieus was, vervolgens nieuwe aanpakken en extra inzet pleegde, maar dit niet lang doorzette of te snel resultaat verwachtte. De noodzaak van het Deltaplan voor de aanpak van armoede wordt door respondenten onderschreven. Het monitoren van het effect daarvan is een aandachtspunt: de zoektocht naar indicatoren en gegevens is nog niet afgerond.
- De professionals in de wijk en de ambtelijk vertegenwoordigers geven aan dat de samenwerking tussen de verschillende disciplines wijkteam, Zwijndrecht Werkt en de Sociale Dienst Drechtsteden, goed is en ook steeds verder is verbeterd op het vlak van vroegsignalering, maar ook een gezamenlijke inzet rondom de ondersteuning van bewoners. Andere professionals actief in de wijken, die armoede signaleren (zoals opbouwwerk, corporaties, scholen), geven aan geen directe kennis van of betrokkenheid bij de aanpak van armoede te hebben. Net als bij het zorg- en welzijnsbeleid is volgens de betrokken partners in de aanpak van armoede sprake van een omslag naar meer brengfuncties op die plekken in de wijken waar dat nodig is. Dit wordt nader toegelicht in paragraaf 3.4.
- Bewoners herkennen dat in bepaalde buurten en complexen sprake is van lage inkomens en armoede. Bewoners geven aan dat ook een taboe op rust om over schulden en armoede te spreken. Kritiek is er ook: mensen worden slecht ingelicht over wat ze kunnen doen als ze in de schulden zitten en waar ze kunnen aankloppen voor hulp. Meerdere bewoners hebben de indruk dat in Zwijndrecht het goed is geregeld met een voedselbank en kledingbank. De inschatting van deze bewoners is dat het overgrote deel van de bewoners ook wel op de hoogte zijn van voorzieningen als de voedselbank en

kledingbank. Ook zijn in Zwijndrecht veel informele initiatieven, bijvoorbeeld voedselpakketten voor mensen die buiten de boot vallen. *“Maar je moet er wel op uitgaan als je iets wilt,”* zoals een van de bewoners het verwoordde.

3.4 Beleid gericht op versterking van welzijn en welbevinden

3.4.1 Beleidsdoelen sinds 2014

Periode 2014-2018

In de programmabegrotingen 2014 tot en met 2018 zijn de beleidsdoelen gericht op welzijn en welbevinden opgenomen in het programma welzijn en zorg (programma 2). Het betreft onderstaande doelen, die in deze periode grotendeels hetzelfde blijven:

Programma	Doelen 2014-2018
Welzijn en zorg	<p>Zwijndrechtenaren oud en jong participeren in de samenleving, zijn zelfredzaam door de eigen kracht van het netwerk nabij te benutten en leveren een actieve bijdrage aan de samenleving.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Het aantal inwoners met weinig eigen kracht is: 4% ▪ Het aantal inwoners dat actief is voor de eigen buurt neemt toe (nu 13%) ▪ Het aandeel dat mantelzorg verleent, is in 2017 toegenomen ten opzichte van nu (23%) ▪ Minder dan 15% van de bevolking ervaart zijn of haar eigen gezondheid als matig of slecht. ▪ Het aandeel dat spilzorger is, is hetzelfde gebleven (1%) ▪ Het aandeel dat in verenigingsverband of daarbuiten activiteiten doet is 2017 hetzelfde gebleven (72%) ▪ Het aandeel met onvoldoende contacten (eigen beleving) is afgenomen: nu 8% ▪ Het aandeel dat vrijwilligerswerk doet is toegenomen: nu 30% ▪ Het aandeel bewoners in sociaal isolement is gelijk gebleven: nu 8% ▪ Door goede algemene voorzieningen neemt de druk op de duurdere maatwerkvoorzieningen met 5% af ▪ We zetten in op 10% minder instroom in zware zorg (maatwerkvoorzieningen)

Periode 2019-2021

Bij aanvang van de nieuwe raadperiode is gestart met het opstellen van een raadsprogramma. Dat heeft geleid tot een verschuiving van de focus in het beleid. Allereerst zijn de relevante doelen uit het raadsprogramma weergegeven.

Raadsprogramma 2018-2022	
Doelen en ambities: 1.3 Welzijn en zorg	<p>Belangrijke aandachtspunten binnen het thema zorg en ondersteuning zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Cliëntondersteuning onafhankelijk georganiseerd. ▪ Ontschotting van middelen. ▪ Verdere versteviging van preventie. ▪ Kortere wachtlijsten voor jeugdzorg. ▪ Terugdringing van kindermishandeling. ▪ Samen met inwoners en organisaties dringen we eenzaamheid terug door: ▪ De aandacht voor elkaar in Zwijndrecht te versterken en het onderwerp bespreekbaar te maken. ▪ In te springen op de oorzaken van eenzaamheid. ▪ Laagdrempelige activiteiten te organiseren.

Dit is verder uitgewerkt in de programmabegroting vanaf 2019. Bij de meeste van onderstaande doelen zijn geen indicatoren of streefwaarden zijn benoemd. De indicatoren die zijn opgenomen, hebben voornamelijk betrekking op het gebruik van voorzieningen.

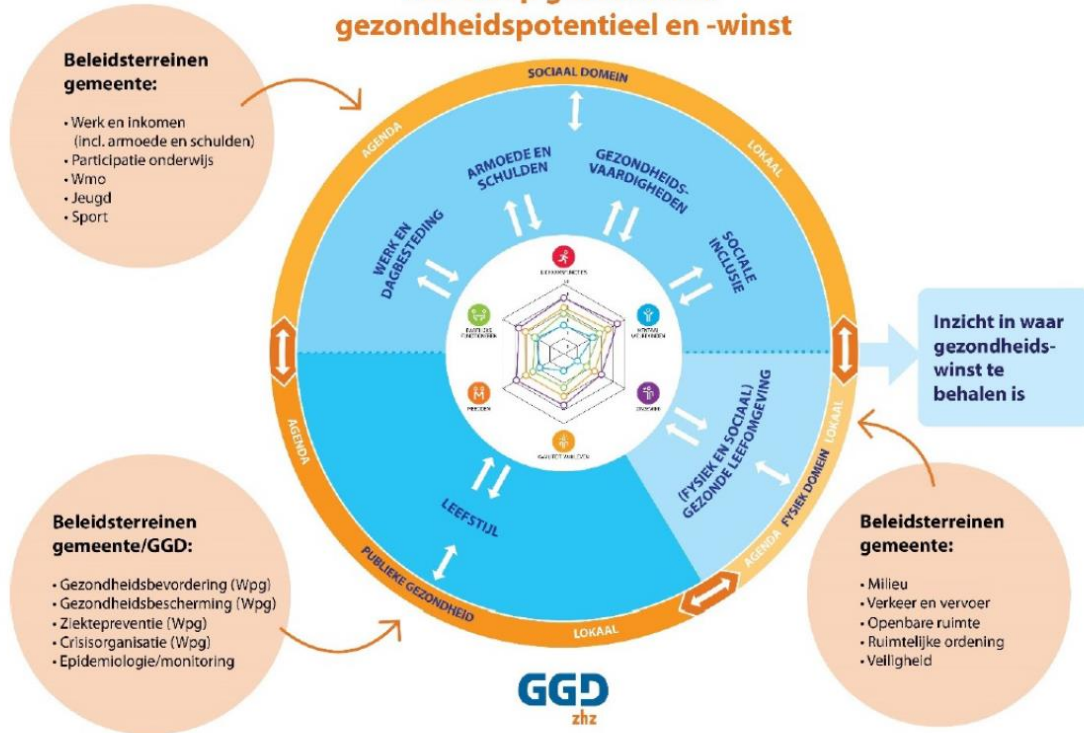
Programma	Doelen periode vanaf 2019
Welzijn en zorg	<p>Met goede basisvoorzieningen bieden we onze inwoners de kans om zich te ontplooiën en werken we aan het voorkomen van zwaardere zorg en ondersteuning (preventie).</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Met inzet op preventie, voorkomen we de inzet van zwaardere zorg en ondersteuning. ▪ Inwoners leven gezond, met voldoende aandacht voor sport en bewegen. ▪ Kinderen en jongeren hebben mogelijkheden om zichzelf te ontplooiën en (gezond te) ontwikkelen. ▪ Inwoners hebben een sociaal netwerk en doen mee in de samenleving. ▪ De leef- en woonkwaliteit in de meest kwetsbare buurten krijgt een stevige impuls. <p>We zien onze inwoners met een zorg- en of ondersteuningsbehoefte en zorgen dat zij de ondersteuning krijgen die nodig is om mee te kunnen doen in de samenleving. Zo licht als mogelijk, maar zo zwaar als nodig.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Inwoners kunnen terecht bij een centraal en laagdrempelig 0-100 team, met vragen over en ondersteuning in de volle breedte van het sociale domein, inwoners hebben zo één aanspreekpunt. ▪ Mantelzorgers en vrijwilligers(organisaties) voelen zich gesteund en gewaardeerd bij hun inzet voor een ander. ▪ Kwetsbare groepen (ouderen en mensen met GGZ-problematiek) wonen thuis en de overlast voor de directe omgeving blijft beperkt. ▪ Het aantal kinderen en inwoners dat te maken krijgt met huiselijk geweld neemt af en slachtoffers krijgen de juiste ondersteuning. ▪ Mensen die moeite hebben om zelfstandig mee te komen in de samenleving (licht verstandelijke beperking), krijgen gericht ondersteuning. Iedereen doet mee. <p>Inwoners met complexe zorg- en ondersteuningsvragen bieden we de ondersteuning die nodig is, een maatwerk aanpak, normaliseren en demedicaliseren staan daarbij centraal.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Inwoners die te maken hebben met de meest complexe problematiek, krijgen betere ondersteuning, dat leidt tot kostenbeperking. ▪ Ontschotting en integraliteit in de volle breedte van het sociaal domein, zorgt voor toenemende effectiviteit en efficiency.

Daarnaast is een tweetal beleidskaders verschenen in deze periode.

Nota gezondheidsbeleid 2020-2023

In de nota gezondheidsbeleid 2020-2023 wordt aan de hand van de pijlers van de positieve gezondheid weergegeven waar de gemeente met haar beleid invloed op de gezondheid van inwoners kan uitoefenen. Dit is onderstaande figuur schematisch weergegeven.

Sturen op gezondheid: gezondheidspotentieel en -winst

Het plan bevat vooral activiteiten en aanpakken die worden ingezet. Met name voor jeugdigen is een aantal doelstellingen geformuleerd rondom het terugdringen van overgewicht, sportdeelname en vermindering van middelengebruik. De lokale monitoring vindt eens in de vier jaar plaats en via landelijke monitoringsmomenten (ook eens in de vier jaar).

Transformatieplan “We zijn ervan en doen het samen” 2020 - 2021

In dit plan wordt geconstateerd dat “De transformatie die nodig is om een gezonde sociale basis voor iedereen te bereiken is niet voldoende van de grond gekomen en te langzaam gaat.” Door middel van vier sporen wil de gemeente Zwijndrecht ervoor zorgen dat het primaat van het Sociaal Domein weer lokaal komt te liggen:

- VIVERA Sociaal Wijkteam (0 – 100 aanpak) centraal: We pakken grip terug op de uitvoering, toegang en transformatie.
- Sturen op transformatie: We sturen mee in de uitvoering, jagen aan en versnellen de transformatie.
- Primaat van het Sociaal Domein ligt lokaal: We bepalen zelf het speelveld door de kaderstelling voor het beleid en de financiën weer naar Zwijndrecht te halen.
- Sturen op een evenwichtiger woningbestand: Zwijndrecht is aantrekkelijk om te komen wonen en te blijven wonen.

Concrete inhoudelijke doelstellingen zijn in dit plan niet geformuleerd, aangegeven wordt dat nagedacht wordt in 2021 en verder over:

- Wat de succesfactoren zijn van de inzet en wanneer we dan tevreden zijn (vertaling in concrete en haalbare doelstellingen);
- Welke data en cijfers we nodig hebben om te kunnen analyseren en sturen;
- Aan de hand van welke indicatoren we de resultaten voor onze inwoners van onze inzet zichtbaar kunnen maken;
- Hoe we deze gegevens in een handzaam en overzichtelijk dashboard real time kunnen volgen.

De gemeenteraad gaat per 2022 weer over de inhoudelijke en financiële kaderstelling die op afstand (regionaal) en gefragmenteerd georganiseerd was. Daarnaast zijn de proeftuinen gestart sinds dit jaar (2021) en zijn zorgmariniërs ingezet met als beoogd doel om doorbraken te realiseren waar het systeem van zorg en ondersteuning knelt. In de proeftuinen wordt gemonitord op aantallen, op effecten voor inwoners en hierbij zijn ervaringsdeskundigen betrokken. De effecten van de uitvoering van het transformatieplan zijn zichtbaar in de opbrengsten van de proeftuinen waarover inmiddels tussentijdse evaluaties hebben plaatsgevonden. De opbrengsten worden naar verwachting van de gemeente zichtbaar in de komende jaren doordat de gemeenteraad bepaalt wie toegang krijgt tot zorg en ondersteuning in de breedte van het sociaal domein (afbakening jeugdhulp, toegang tot minimaregelingen). Tot slot is in Zwijndrecht ook een verbinding met de huisartsen via de HAGRO. Met de huisartsen zijn samenwerkingsafspraken gemaakt en wordt nagedacht over de uitdagingen waar we voor staan (vergrijzing, langer zelfstandig wonen, betere inzet van voorliggende voorzieningen).

3.4.2 Maatregelen sinds 2014

Periode 2014-2018

De onderstaande genoemde maatregelen kennen als belangrijkste bron de programmabegrotingen uit deze periode. Hierin wordt op hoofdlijnen onder het kopje 'wat gaan we daarvoor doen' aangegeven met welke inzet en maatregelen de gemeente de doelen wil gaan bereiken. De maatregelen zijn onderstaand verkort weergegeven.

- Het steunen van verenigingen, organisaties en locaties die inwoners laten meedoen aan de samenleving, onder voorwaarden via het subsidiebeleid (koppeling gemeentelijke doelen aan activiteiten van aanvragers), het ondersteunen van vrijwilligers, het inzetten van www.zwijndrechtvoorelkaar.nl als instrument.
- Intensieve samenwerking tussen de welzijnsorganisaties (later leidt dat tot een fusie) om tot een integraal aanbod van welzijnsactiviteiten (waaronder o.a. informatiepunten) te komen.
- Het inzetten van het mantelzorgcompliment.
- De uitvoering van het uitvoeringsprogramma van het Wmo-beleidsplan 2015-2017
- Het realiseren van een multifunctioneel centrum in Kort Ambacht Zuid.
- Inzetten van vroegsignalering door de uitvoering van de pilot sociale wijkteams in Kort Ambacht en Noord (samenwerking tussen maatschappelijk werk, opbouwwerk en wijkverpleegkundigen),
- Het hebben van een Meldpunt Zorg en Overlast en het Lokaal Zorgnetwerk Zwijndrecht.
- De Sociale Dienst Drechtsteden (SDD) de toekenning van maatwerkvoorzieningen. De SDD en gemeente trekken samen op om ondersteuning dicht bij inwoners aan te bieden, door meer diversiteit in het maatwerkeraanbod met aanvulling van algemene voorzieningen
- Het versterken van de positie van kwetsbare ouderen in de gemeente Zwijndrecht door met partners waaronder vrijwilligersorganisaties uitvoering te geven aan een plan van aanpak 'ouderen in beeld'.
- Regionaal zetten we de schouders onder innovatieprojecten op het snijvlak van de Wet Langdurige Zorg (WLZ), Wmo en Zorgverzekeringswet (Zvw). De opgave is aan de ene kant de groeiende groep zorgvragers te bedienen en aan de andere kant de kostengroei te beperken.
- De Vivera wijkteams en CJG/Jeugd geven vanaf 2017 samen met gemeente invulling aan een buurt- en straatgerichte proactieve welzijns-aanpak op basis van analyse van 'big data', onderzoek, informatie uit het registratiesysteem en ervaringen van sleutelfiguren en professionals uit de wijken.
- Het realiseren van een GGZ-inloop in Noord.
- Inzetten op de gezonde school en genotmiddelen (DGSG) met inzet van gezondheidscoaches op de middelbare scholen.

Periode 2018-2020

In deze periode komt in de maatregelen het accent (nog) meer te liggen op preventie, verschuiving van maatwerkvoorzieningen naar algemene voorzieningen, zoals ook blijkt uit onderstaande maatregelen. Dit mede onder invloed van het nieuwe raadsprogramma, het nieuwe gezondheidsbeleid en het transformatieplan.

- Sturing via de subsidieverlening op een 'Brede Welzijnsaanpak' (0-100 aanpak) met inzet op algemene voorzieningen (preventief). We willen inwoners met zorg- en ondersteuningsvragen eerder signaleren en de juiste ondersteuning bieden (preventief), zodat de kosten van geïndiceerde zorg- en ondersteuning afnemen.
- Met de gemeenschappelijke regelingen DG&J (SOJ) en GRD (SDD) worden de mogelijkheden om onder de juiste condities te werken aan het verschuiven van geïndiceerde maatwerk-voorzieningen naar beschikingsvrije algemene voorzieningen onderzocht.
- De uitvoering van het lokaal plan 'Gezonde basis voor iedereen' 2020-2023, inzet daarvan is een goede basis zodat inwoners langer gezond blijven en op lange termijn mee kunnen blijven doen en minder (snel) (gezondheids)problemen krijgen. Daarbij passen verschillende interventies zoals De Gezonde School, de JOGG aanpak (Jongeren op Gezond Gewicht), de GIDS aanpak, een Rookvrije generatie en het versterken van de mentale weerbaarheid van jongeren.
- De deelname aan sportactiviteiten vergroten met de inzet van de VIVERA Sportcoaches en Toppie en Mattie coaches.
- Uitvoering van het 'Lokaal Plan Jeugd', het 'Onderwijsachterstandenbeleid', het 'Brede Schoolbeleid' en de Peuteropvang om de kansen van kinderen en jongeren te vergroten.
- Met een update van de aanpak Eenzaamheid voorkomen dat mensen sociaal geïsoleerd raken.
- Continueren De Buurtaanpak
- Het organiseren beschermd wonen, beschermd thuis en maatschappelijke opvang (inclusief vrouwenopvang) voor de inwoners die zich niet zelfstandig in de samenleving kunnen handhaven volgens het lokale plan 'Een plek voor iedereen'
- Met een Rijkssubsidie uitvoeren van pilots uit om inwoners die tijdelijk niet het vermogen hebben om zelfstandig deel te nemen aan de samenleving, effectiever te ondersteunen. Dit met de inzet van een waakvlamfunctie (laag-intensieve, maar langdurige ondersteuning) binnen de domeinen schulden en participatie (SDD) en binnen het speciaal onderwijs.
- Inzet van zorgmariniers voor de ondersteuning van de meest complexe gezinnen.
- Oprichting van het integrale team 0-100 komt er één aanspreekpunt dat de uitvoering van het één-gezin-één-plan-principe coördineert.
- Met de gemeenschappelijke regelingen DG&J (SOJ) en GRD (SDD), realiseren we de mogelijkheden

3.4.3 Effecten sinds 2014 inclusief verklaringen vanuit de interviews

Toetsing effecten aan de hand van de indicatoren en gemeentelijke evaluaties

Vanaf 2014 hanteert de gemeente Zwijndrecht voor het programma Welzijn en Zorg meerdere indicatoren. Uit de documentenstudie (jaarrekeningen en beschikbare data zoals gepresenteerd in hoofdstuk 2) blijkt dat op veel van de geformuleerde indicatoren vaak wel beschikt wordt over nulmetingen en ook over streefwaarden (doel), maar dat realisatiegegevens grotendeels niet beschikbaar zijn. Daarbij geldt dat in de loop der jaren de indicatoren ook veranderen en deels verdwijnen. Veelal wordt dan uitsluitend nog gerapporteerd over wat is gedaan om het doel te bereiken. Onderstaand is dit per indicator weergegeven:

Indicator en streefwaarde	Nulmeting	Realisatie
Het aantal inwoners met weinig eigen kracht is: 4%	4% (2013)	Niet bekend voor 2014-2016, daarna niet meer als indicator opgenomen.
Het aantal inwoners dat actief is voor de eigen buurt neemt toe (nu 13%)	13% (2013)	Niet bekend voor 2014-2016, daarna niet meer als indicator opgenomen.
Het aandeel dat mantelzorg verleent, is toegenomen ten opzichte van nu	14,1% (2012)	14,7% (2016)
Minder dan 15% van de bevolking ervaart zijn of haar eigen gezondheid als matig of slecht.	15% (2012)	72% ervaart de gezondheid in 2017 als goed en afname t.o.v. 2012 (77%)

Indicator en streefwaarde	Nulmeting	Realisatie
Het aandeel dat spilzorg is, is hetzelfde gebleven (1%)	1% (2013)	Niet bekend voor 2014-2016, daarna niet meer als indicator opgenomen.
Het aandeel dat in verenigingsverband of daarbuiten activiteiten doet is 2017 hetzelfde gebleven (72%)	72% (2013)	Niet bekend voor 2014-2016, daarna niet meer als indicator opgenomen.
Het aandeel met onvoldoende contacten (eigen beleving) is afgenomen: nu 8%	8% (2013)	Niet bekend voor 2014-2016, daarna niet meer als indicator opgenomen.
Het aandeel dat vrijwilligerswerk doet is toegenomen: nu 30%	30% (2013)	Niet bekend voor 2014-2016, daarna niet meer als indicator opgenomen.
Het aandeel bewoners in sociaal isolement is gelijk gebleven: nu 8%	8% (2013)	Niet bekend voor 2014-2016, daarna niet meer als indicator opgenomen.
Door goede algemene voorzieningen neemt de druk op de duurder maatwerkvoorzieningen met 5% af	Geen waarde voor nulmeting	In een aantal jaarrekeningen vanaf 2016 wordt aangegeven dat of cijfers nog niet betrouwbaar zijn of dat de cijfers duiden op een daling maar dat deze nog niet geduid kunnen worden
We zetten in op 10% minder instroom in zware zorg (maatwerkvoorzieningen)	Geen waarde voor nulmeting	

Vanaf 2017 komt een apart kopje in de programmabegroting (verplichte) beleidsindicatoren voor Welzijn en Zorg. Kenmerkend voor deze indicatoren is dat deze minder toezien op te behalen maatschappelijke effecten en meer op behaalde output. Bijvoorbeeld het aantal inwoners met een Wmo-voorziening, het aantal afgehandelde hulpvragen door de sociaal raadslieden, de cliëntervaring met de wijkteams en de bekendheid van de wijkteams en website. In 2019 wordt de set van (verplichte) beleidsindicatoren weer aangepast. De ontwikkeling naar meer indicatoren die inzicht bieden in het gebruik van voorzieningen neemt toe, bijvoorbeeld het gebruik van verschillende vormen van jeugdhulp. De verantwoording over het doelbereik wordt steeds kwalitatiever: aangegeven wordt wat gedaan is, wat de ontwikkelingen zijn en welke verwachtingen daarbij zijn.

Samenvattend zijn weinig feitelijke gegevens beschikbaar over de bereikte doelen en maatschappelijke effecten. De verantwoording wordt steeds meer outputgericht (wat hebben we gedaan) en gaat minder in op de bereikte effecten.

Duiding en verklaringen van de effecten vanuit de interviews

In de interviews met de ambtelijke organisatie wordt aangegeven dat voor welzijn en zorg, bij een gebrek aan gegevens door de ambtenaren vooral gestuurd wordt op basis van de feedback het onderbuikgevoel van de ambtenaren en van de professionals in de uitvoeringspraktijk. De gegevens die beschikbaar zijn, worden wel getoetst in het veld. Als de signalen uit de samenleving (bewoners, professionals) positief zijn, dan wordt de ingezette koers vervolgd. Meerdere gesproken ambtelijk vertegenwoordigers hebben hun hoop gevestigd op het dashboard sociaal domein dat sinds 2021 in ontwikkeling is met het Smart Data Centre. Met behulp van dit dashboard ontstaat een completer beeld, omdat de gemeente cijfers kan combineren en vergelijken met de informatie vanuit de uitvoeringspraktijk.

Uit de interviews met bewoners, professionals en ambtelijk vertegenwoordigers komen de volgende beelden en verklaringen naar voren over de effecten van het gemeentelijk beleid:

- Sprake is geweest van een terugtrekkende beweging van de gemeente (en de door de gemeente gefinancierde professionals) en de woningbouwcorporaties in alle wijken. Dit vanuit de gedachte dat bewoners meer zelf kunnen en moeten regelen. Alleen heeft een groep bewoners daar niet de 'tools' voor. Het ondersteuningsaanbod is georganiseerd als een 'haalfunctie' vanuit de gedachte dat bewoners als ze ondersteuning nodig hebben, die zelf komen vragen. Dat wordt door meerdere respondenten als een verklaring gezien waarom het met kwetsbare bewoners de afgelopen jaren eerder slechter dan beter lijkt te gaan in de beleving van de respondenten. Voor de bewoners die goed uit de voeten kunnen met de 'haalfuncties' werkt het aanbod van voorzieningen in de regel goed, zo is het beeld bij de respondenten. Inmiddels is de beweging naar meer outreachend werken en 'brengfuncties' wel gaande sinds ongeveer anderhalf tot twee jaar.
- In de gesprekken is het pilotproject Sociaal Scout meermaals genoemd als voorbeeld waarin school en zorg en ondersteuning op het gebied van armoede-gerelateerde problematiek) met elkaar worden verbonden. Uit de interviews blijkt dat de Sociaal Scout vooral incidentgedreven wordt ingezet: als de basisschool aangeeft dat er vraagstukken zijn waar zij onvoldoende capaciteit hebben om met kinderen of ouders hier uit te komen, wordt de Sociaal Scout ingezet. Beoogd is dat de Sociaal Scout vanuit school een (vertrouwens)band opbouwt met de ouders van kinderen waar zorgen om zijn, maar is ook beschikbaar voor alle ouders met vragen en betrokken bij (school)activiteiten waar ouders haar kunnen ontmoeten. Die Sociaal Scout kan ook bij de ouders en kinderen achter de voordeur komen. Door het opbouwen van persoonlijk contact met de Sociaal Scout blijken ouders in een kwetsbare situatie vaker bereid om over hun problemen te praten en stappen te zetten. Van een structurele samenwerking tussen basisschool (als belangrijke vindplaats van sociale vraagstukken) lijkt geen sprake. De jeugdprofessionals van het sociaal wijkteam zijn aanwezig op de scholen. Zowel voor het basis- als het voortgezet onderwijs is vanuit het sociaal wijkteam en het onderwijs het initiatief gekomen om een Vaste Schakel per school in te richten (teams van vaste contactpersonen). Waarbij onderwijs, jeugd(gezondheid)professionals en jongerenwerk betrokken zijn. Vooral voor het basisonderwijs betekent dit meer vaste gezichten, wat in het voortgezet onderwijs al gebruikelijker was. De uitvoering start in het schooljaar 2021/2022. Dit geldt wel voor het voortgezet onderwijs. Scholen in het basis- en voortgezet onderwijs hebben nauw contact met de jeugdprofessionals van het jeugd wijkteam van de gemeente, maar dan vooral op het niveau van individuele kinderen en gezinnen.
- Volgens de gemeente ligt in Zwijndrecht een stevige samenwerking tussen onderwijs, kinderopvang en de gemeente wat betreft de bestrijding van onderwijsachterstanden en de doorgaande ontwikkellijn 0-18 jaar. Wel wordt opgemerkt dat de interventies in en om het onderwijs niet het gewenste effect hebben. Daarom wordt naar voorbeeld van het VIVERA Sociaal Wijkteam een transformatie ingezet in de samenwerking. In het najaar van 2021 wordt een kwartiermaker aangesteld die een samenwerkingsagenda opstelt met korte en middellange termijn doelstellingen gericht op de samenhang en samenwerking in het veld van kinderopvang – onderwijs – jeugdhulp – gemeente.
- Bij gesproken professionals (partners en gemeente) is veel consensus over de te volgen strategie en de positieve te verwachten effecten daarvan op het vlak van welzijn en zorg.
 - Haalfuncties werken goed voor mondige bewoners. Voor de meest kwetsbare bewoners is een op af-aanpak nodig en effectief.
 - De focus in de aanpak van gezondheidsbeleid en welzijns- en zorgbeleid richt zich meer en meer op preventie bij de risicogroepen (bv rondom eenzaamheid bij ouderen, jongeren met een risico op overgewicht).
 - Intensieve lokale samenwerking tussen de sociale dienst, wijkteams, welzijnswerk, corporaties en leerwerkbedrijven.
- Bewoners die gesproken zijn geven aan dat zij merken dat de gemeente doet veel om mensen bij elkaar te krijgen. Of zoals een van de bewoners het zei: *"Je hoeft niet vervreemd te zijn als je je maar openstelt. Dat ligt niet aan de inzet van de gemeente maar deels door de mensen die hier wonen. Veel*

mensen moeten de trots opzij zetten, problemen als eenzaamheid, armoede en schulden moeten meer bespreekbaar zijn". Ook geven meerdere bewoners aan dat Diverz (de welzijnsorganisatie) door heel Zwijndrecht zit veel locaties heeft. In andere wijken missen bewoners soms wel een buurtcentrum.

3.5 **Beleid gericht op versterking van de kwaliteit van de directe leefomgeving**

3.5.1 Beleidsdoelen sinds 2014

Programma	Doelen periode vanaf 2019
Veiligheid	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wij willen dat Zwijndrecht een gemeente is die veilig is en waar de bewoners van wijken en buurten zich veilig voelen. Samen met de inwoners van onze gemeente en onze (veiligheids-) partners werken wij aan het verbeteren van het veiligheidsgevoel van onze burgers en heeft de veiligheid in de directe woon- en leefomgeving hoge prioriteit. ▪ Vermindering van het aantal woninginbraken en andere High Impact Crimes (geweld, straatroof en overvallen). <ul style="list-style-type: none"> – Afname van het aantal woninginbraken met 15% in 2018 t.o.v. 2013. – Afname van het aantal inbraken van en uit motorvoertuigen van 15% in 2018 t.o.v. 2013 – Afname van het aantal overlastmeldingen bij de politie van minimaal 25% in 2018 t.o.v. 2013 – Afname van het aantal overlastmeldingen bij de politie van minimaal 25% in 2018 t.o.v. 2013 – Minder dan 18% van de inwoners geeft aan dat zij "vaak overlast van jongeren ervaart ▪ Sociale veiligheid houdt onze aandacht, overlast in de wijken Noord en Kort Ambacht wordt zoveel mogelijk beperkt en problemen pakken we aan ▪ (Jongeren)overlast en criminaliteit nemen af ▪ Een positievere beleving van de leefbaarheid en veiligheid bij de inwoners van de wijken Noord en Kort Ambacht
Openbaar gebied	<ul style="list-style-type: none"> ▪ De openbare ruimte is het visitekaartje van Zwijndrecht. We maken er met z'n allen dagelijks gebruik van. De openbare ruimte is daarom schoon, heel, veilig en groen. ▪ Onderhoudskwaliteit trottoirs en fietspaden op B-kwaliteit ▪ Het aanplanten van 500 extra bomen ▪ Implementatie van gedifferentieerd beheer in samenwerking met de samenleving (buurtstrategieën)

De Rekenkamer van Zwijndrecht heeft in 2014 onderzoek laten doen naar de kwaliteit van de buitenruimte. Daarin is onder meer geconstateerd dat:

- Een derde inwoners Zwijndrecht ervaart een verbetering in kwaliteit van de openbare buitenruimte over de afgelopen 2 jaar
- Nog eens een derde ervaart geen verandering. Inwoners van Nederhoven zien de meeste verbetering, ongeveer 50% geeft aan dat de kwaliteit de afgelopen twee jaar is verbeterd. Inwoners van Heer Oudelands Ambacht zijn het minst tevreden over progressie van de kwaliteit van de openbare buitenruimte. Bijna een kwart (23%) geeft aan een verslechtering te ervaren.
- Wat betreft het onderhoud zijn de inwoners over het algemeen tevreden over de mate waarin het schoon, veilig en heel is. Inwoners van wijk Noord zijn iets minder tevreden dan de inwoners van de andere wijken, maar deze verschillen zijn marginaal.
- Inwoners van de gemeente Zwijndrecht zijn overwegend tevreden met de kwaliteit van de openbare buitenruimte in hun eigen buurt.

- Tussen de wijken zijn kleine verschillen. Gemiddeld wordt voor de kwaliteit van de openbare buitenruimte in de eigen buurt een rapportcijfer 6,3 gegeven.
- Tevreden zijn de inwoners met name over de kwaliteit van speeltuinen en speelmogelijkheden en verlichting. Over de bestrating zijn de inwoners minder tevreden, net als de hoeveelheid parkeerplaatsen.
- De meningen zijn verdeeld over de kwaliteit van de groenvoorzieningen. De inwoners van de gemeente Zwijndrecht zijn verdeeld over de kwaliteit van het groen/parken/plantsoenen. Enerzijds zijn veel inwoners hier tevreden over en anderzijds wordt dit aspect vaak genoemd als wordt gevraagd naar waarover men ontevreden is.

Hiermee lag een goede nulmeting om te kunnen sturen op de kwaliteit van de openbare ruimte. Uit de door de gemeente verstrekte documentatie is niet gebleken dat de gemeente zelf een vervolgmeting heeft laten uitvoeren.

Integraal beheer openbare ruimte (IBOR-plan)

De gemeente Zwijndrecht gaat bij het beheer en onderhoud van haar openbare ruimte al jaren uit van de principes van integraal beheer. Integraal beheer staat voor een aanpak waarin het beheer en onderhoud van de verschillende delen van de openbare ruimte in nauwe samenhang met elkaar worden voorbereid en afgewogen. De onderdelen van de openbare ruimte lopen uiteen van verharding, verlichting, riolering, groen, water, speelvoorzieningen tot en met straatmeubilair. Deze integrale aanpak kreeg voor het eerst vorm in 2009 met de "Integrale onderhoudsvisie openbare ruimte". Deze visie is in 2014 geactualiseerd voor de periode 2014-2017. In de praktijk spreekt de gemeente over het IBOR. Het IBOR plan 2018-2021 borduurt verder op het afgelopen IBOR plan.

De IBOR werkwijze is in Zwijndrecht de afgelopen jaren als gevolg hiervan verder doorontwikkeld en is inmiddels gebaseerd op drie pijlers:

- Het uitvoeren van efficiënt planmatig onderhoud
- Het creëren van een leefbare omgeving waarmee inwoners tevreden zijn
- Het realiseren van sociale doelstellingen in de openbare ruimte

Sinds kwartaal 3 van 2019 vindt ieder kwartaal een beleidsschouw plaats volgens het IBOR-plan. Om binnen de drie pijlers inzicht te hebben op de resultaten, maakt de gemeente gebruik van meetlatten voor 'beeldkwaliteit'. Deze meetlatten zijn het centrale instrument om vast te leggen welke onderhoudsniveaus gewenst zijn op de verschillende plekken van de Zwijndrechts openbare ruimte en ook om vast te stellen of die kwaliteiten daadwerkelijk buiten op straat worden gerealiseerd. Deze 'beleidsschouw' om de beeldkwaliteit vast te stellen, vindt plaats door het beoordelen van 120 meetlocaties verdeeld over de wijken van Zwijndrecht op diverse kwaliteitsbeelden voor de beheercategorieën Beplanting, Boom, Gras, Reiniging, Kunstwerken, Meubilair, Spelen en Water. De meetresultaten geven inzicht in het behaalde kwaliteitsniveau.

3.5.2 Maatregelen sinds 2014

De onderstaande genoemde maatregelen kennen als belangrijkste bron de programmabegrotingen uit deze periode. Hierin wordt op hoofdlijnen onder het kopje 'wat gaan we daarvoor doen' aangegeven met welke inzet en maatregelen de gemeente de doelen wil gaan bereiken. De maatregelen zijn onderstaand verkort weergegeven.

- Project "Veilig Wonen". Betreft integrale wijkgerichte aanpak met partners om veiligheid, leefbaarheid in de wijk te stimuleren (brandveiligheid, openbare verlichting, inrichting openbaar gebied)
- Donkere dagen offensief
- Uitrol van buurtpreventie over alle wijken
- Uitwerken mogelijkheden Burgernet om burgers meer te betrekken bij oplossen van zaken die in de woonomgeving plaatsvinden.
- Het verbeteren van de zichtbaarheid gemeente en politie

- Uitbrengen Veiligheidskrant
- Het deelnemen aan het buurtbemiddelingsproject (gemeente, politie, woningcorporaties) om overlast en conflicten in buurten tegen te gaan.
- Opleggen tijdelijk huisverbod om huiselijk geweld aan te pakken.
- Naar behoefte in samenwerking met uitvoerende partijen organiseren van bijeenkomsten over inbraakpreventie en/of overvalpreventie
- Het creëren van jongerenvoorzieningen in de openbare ruimte (Jong In Noord)
- Het creëren van extra activiteitenaanbod en ontmoetingsmogelijkheden in bestaande accommodaties (Jong in Noord)
- Het aanpakken van (jongeren-) overlast in de Wijk Noord, (Jong in Noord)
- Het continueren van de Beke aanpak, straatcoaches en wijkagenten.

3.3.3 Effecten sinds 2014 inclusief verklaringen vanuit de interviews

Toetsing effecten aan de hand van de indicatoren en gemeentelijke evaluaties

Vanaf 2014 hanteert de gemeente Zwijndrecht voor de betreffende programma's in de programmabegroting uitsluitend bij Veiligheid indicatoren en streefwaarden. Voor het programma Openbaar gebied zijn geen indicatoren of streefwaarden benoemd en zijn vooral kwalitatieve doelen benoemd waarop wordt verantwoord door aan te geven welke acties zijn uitgevoerd in het kader van de doelen. In enkele jaren is wel expliciet gerapporteerd over het aantal geplante bomen (in relatie tot het doel om 500 bomen te planten). Onderstaand per indicator weergegeven wat bekend is over de realisatie vanuit de gemeentelijke verantwoording en de gegevens zoals verzameld in hoofdstuk 2:

Indicator en streefwaarde	Nulmeting	Realisatie
Afname van het aantal woninginbraken met 15% in 2018 t.o.v. 2013.	202 (2013)	2015: 149 2016: 110 2017: 101 2018: 85
Afname van het aantal inbraken van en uit motorvoertuigen van 15% in 2018 t.o.v. 2013	307 (2013)	2015: 231 2016: 264 2017: 207 2018: 184
Verbetering veiligheidsbeleving	7,1 (2013)	2015: 7,0 2019: 7,3
Vanaf 2018 wordt ook indicator aangiftes van criminaliteit gebruikt bij het doel verbetering veiligheidsbeleving		2018: 1775 2019: 1721 2020: 1641
Afname van het aantal overlastmeldingen bij de politie van minimaal 25% in 2018 t.o.v. 2013	550 (2013)	2016: 22 meldingen eerste halfjaar Uit de gegevens verzameld in hoofdstuk 2 blijkt het volgende over het percentage registraties van overlast: 2014: 2,4% 2015: 2,4% 2016: 2,2% 2017: 2,2% 2018: 2,6% 2019: 2,3%

Indicator en streefwaarde	Nulmeting	Realisatie
Minder dan 18% van de inwoners geeft aan dat zij "vaak overlast van jongeren ervaart"	17% (2013)	2020: 3,4% Uit de gegevens verzameld in hoofdstuk 2 blijkt het volgende aandeel van meldingen overlast door jeugd: 2014: 44% 2015: 39% 2016: 39% 2017: 30% 2018: 26% 2019: 28% 2020: 38%
Vernielingen en beschadigingen in de openbare ruimte	5,7 (2014)	2016: 6,2 2019: 4,9

Uit de bovengenoemde gegevens blijken de volgende effecten waarvoor meerjarig gegevens beschikbaar zijn:

- Het aantal woninginbraken neemt in de onderzochte periode af net als het aantal inbraken uit en diefstal van motorvoertuigen.
- De veiligheidsbeleving verbetert licht en het aantal aangiftes van criminaliteit neemt af
- Het aandeel registraties van overlast is ongeveer hetzelfde in de periode 2014-2019, in 2020 is sprake van een forse toename.
- Het aandeel vernielingen en beschadigingen in de openbare ruimte neemt tot 2016 toe en neemt in 2019 weer af.

Duiding en verklaringen van effecten vanuit de interviews

Uit de interviews met bewoners, professionals en ambtelijk vertegenwoordigers komen de volgende beelden en verklaringen naar voren over de effecten van het gemeentelijk beleid:

- Het beeld (uit de feitelijke gegevens) van een geleidelijke verbetering van de veiligheid in de wijken wordt herkend. Bewoners merken, op (recente) incidenten na, dat de veiligheidsbeleving verbetert. Daarbij wordt opgemerkt dat veel situaties van onveiligheid zeer lokaal zijn en daardoor ook niet goed zichtbaar zijn als je een paar straten verderop woont. De meest kwetsbare buurten liggen onder het vergrootglas (ook als gevolg van recente incidenten) van de partners in de veiligheidsketen. Benoemd wordt dat criminele activiteiten zich als gevolg van meer repressie in de ene wijk zich verplaatsen naar andere wijken. Incidenten kunnen zich ook vertalen in een teruggang van de veiligheidsbeleving bij inwoners. Het voorbeeld dat hierbij genoemd wordt is de ervaren overlast door jongeren in Heerjansdam een jaar geleden. Inmiddels is volgens professionals en bewoners geen sprake meer van de mate van overlast zoals die in 2020 wel aanwezig was.
- In meerdere wijken zijn wijkpreventieteams waarbij bewoners actief de straten ingaan om te controleren of ramen, deuren en auto's gesloten zijn. Het blijkt wel lastig te zijn om bewoners hiervoor te werven, dat geldt volgens veel betrokkenen voor de meeste initiatieven waar bewoners een uitvoerende rol hebben. Bewoners en professionals in de veiligheidsketen zijn overwegend positief over de resultaten wijkpreventieteams. Wisseling van personeel bij de partners is voor de bewoners soms schakelen omdat elke professional net een iets andere invulling geeft aan de ondersteuning en betrokkenheid bij de wijkpreventieteams.
- De inrichting van jongerenontmoetingsplekken (JOP's) wordt eveneens gezien als een succesvolle aanpak. In sommige gevallen komen daar zoveel jongeren op af, dat het weer leidt tot klachten uit de buurt.

- Meerdere professionals geven aan de veiligheidsketen niet alleen het sluitstuk moet zijn, maar ook een startpunt kan zijn van meer preventievere interventies. Van de recente komst van de zorgmarinier wordt verwacht dat die mede de aansluiting tussen de zorg- en veiligheidsketen maakt.
- Een zorgpunt dat wordt benoemd is de relatief beperkte (ondanks uitbreiding) capaciteit van handhavers en BOA's (buitengewoon opsporingsambtenaar) bij de gemeente Zwijndrecht. Dat maakt het volgens partners mogelijk om dichter op de veiligheidsproblematiek te komen en actie te ondernemen.
- De gemeente is sinds 2010 bezig met het opnieuw fysiek inrichten van de wijken. Dit vanuit de gedachte dat de kwaliteit van de openbare ruimte heel bepalend is voor de ervaren leefbaarheid. De gemeente zet in de buurtaanpak buurten bewust eerst in op de aanpak van zwerfvuil, losliggende stoeptegels, opknappen openbaar groen omdat de ervaring heeft geleerd dat dit de eerste zaken zijn waarover bewoners beginnen als het gaat om de beleving van de straat, buurt of wijk. Door hier resultaat op te boeken, hoopt de gemeente ook bewoners te kunnen betrekken bij of te activeren op de sociale leefbaarheid in de buurt.
- In de meeste wijken wordt met de leefbaarheid aan de slag gegaan op basis van de technische kwaliteit (bijvoorbeeld de kwaliteit van de wegen, het riool) en de onderhoudsplannen. De gemeente betreft bewoners dan bij deze 'technische aanpassingen' via informatie- en inspraakbijeenkomsten. Meerdere respondenten geven aan dat het een gemiste kans is om op die momenten ook breder dan alleen de herinrichting van de straat op te halen bij bewoners op welke manier de leefbaarheid in de straat of buurt verbeterd kan worden.
- De Pak Aan! aanpak is bekend bij alle gesproken bewoners, maar ook professionals. De aanpak wordt gewaardeerd op de laagdrempelige toegang en het feit dat bewoners ook goed worden gefaciliteerd bij de initiatieven.
- De gemeente worstelt volgens bewoners, partners en ook ambtelijk vertegenwoordigers met de vorm waarin de burgerparticipatie, die zich vaak concentreert rondom leefbaarheid en veiligheid, gegoten moet worden. De gemeente heeft bijvoorbeeld bezuinigd op het budget van de wijkplatforms. Dat leidt tot ongemak bij de rolinvulling door wijkplatforms (doen we het wel goed), maar ook wordt niet duidelijk hoe de gemeente het dan anders zou willen. Bewoners geven aan dat zij goede ervaringen hebben met Pak Aan! maar dat het voor de andere inspraak- en participatiemomenten vaak niet duidelijk is wat met de inbreng van de bewoners gedaan is of wordt. Bewoners snappen in de regel heel goed dat niet alle (soms ook tegenstrijdige) wensen van bewoners gehonoreerd kunnen worden, maar een uitleg waarom de gemeente bepaalde keuzes maakt, wordt vaak gemist. Daarnaast is een aantal bewoners ook kritisch over het moment waarop de gemeente hen betreft. Het beeld is dat de gemeente bewoners pas in een vergevorderd stadium van planvorming betreft. Het gevolg daarvan is dat voor bewoners weinig ruimte voor inbreng is. Veel van de gesproken bewoners waarschuwen dat een goede omgang met actieve bewoners belangrijk is om ervoor te zorgen dat actieve bewoners blijven en bijkomen. De trend is dat het aantal wijkplatforms afneemt en ook het aantal actieve bewoners. Het lukt meerdere gesproken bewoners ook steeds minder makkelijk om andere bewoners actief te krijgen. Dat wordt versterkt door de onduidelijkheid over wat de gemeente nu wil met wijkplatforms en burgerparticipatie in brede zin. Ambtelijk wordt een heldere visie op burgerparticipatie gemist.

3.6 Beleid buurtaanpak

3.6.1 Beleidsdoelen sinds 2014

In 2015 is gestart met het project KAN (Actieplan wijken Kort Ambacht en Noord 2015 – 2017). In een aantal buurten in Zwijndrecht stond de leefbaarheid onder druk. Binnen het programma KAN lag de nadruk vanuit de gemeente op maatregelen in de buitenruimte en vanuit de corporaties op het bestrijden van overlast.

De Buurtaanpak is een vervolg op het project KAN in de wijken Kort Ambacht en Noord. Van 2015 tot en met 2017 is de leefbaarheid in Kort Ambacht en Noord intensief aangepakt. Daarvan is volgens de gemeentelijke evaluatie geleerd dat een wijkaanpak vaak niet effectief is en dat kleinschaligheid werkt. Daarom is de Buurtaanpak 2018-2019 toegespitst op de tien meest kwetsbare buurten en complexen in Zwijndrecht:

1. Planetenbuurt
2. Sterrenbeeldenbuurt
3. Schildersbuurt
4. BLTS
5. Kapiteinflats
6. Dichtersbuurt Midden
7. Meerdervoort
8. Kolonieënbuurt
9. Leeuwerik- en Fazantplein
10. Corridor Oost (toegevoegd eind 2019)

In de buurtaanpak 2018 is de volgende algemene (en verder uitgewerkt naar de verschillende buurten) analyse gemaakt:

- Jongeren vervelen zich en hangen rond op straat;
- De nieuwe gezinnen en alleenstaanden zitten vaak in een financiële of sociaal kwetsbare positie;
- Bewoners weten vaak niet waar ze terecht kunnen met vragen en voor advies en hulp;
- Bewoners kennen elkaar vaak niet en spreken elkaar niet aan;
- Een aantal huishoudens zorgt voor overlast;
- Bewoners hebben ideeën over kansen en oplossingen.

De doelstelling van de Buurtaanpak is samen met bewoners en professionals in de wijk de leefbaarheid in de tien kwetsbare buurten van Zwijndrecht te verbeteren. Binnen deze doelstelling streeft de gemeente in de tien buurten drie subdoelstellingen na:

- Woongenot voor bewoners. Mensen wonen duurzaam en met plezier in hun woning en de buurt. De buitenruimte is 'schoon, heel en veilig'. De uitstraling van de buurten is hierdoor netjes. Bewoners dragen zorg voor hun woonomgeving.
- Bewoners kennen elkaar en hebben contact. Ze weten elkaar (en ons) te vinden. Er is minder eenzaamheid en ontmoetingsplekken zijn bekend. Bewoners hebben zorg voor elkaar.
- Bewoners met perspectief. We bevorderen de integratie en participatie van bewoners en hebben zicht op hun persoonlijke problemen. Bewoners kunnen hun kwaliteiten benutten en inzetten. Ze weten de weg te vinden naar hulpverlening.

In de buurtaanpak worden de volgende te bereiken resultaten benoemd:

- Jongeren vervelen zich minder en geven minder overlast;
- Huishoudens met lage inkomens kunnen woonruimte vinden in meer wijken van Zwijndrecht;
- Bewoners vinden snel de weg naar de Vivera-wijkteams en andere advies-, zorg- en hulpverleners;
- Bewoners houden rekening met elkaar, spreken elkaar aan en vinden het makkelijker om burenhulp te bieden;
- 'Multiproblem' gezinnen krijgen de zorg en aandacht die nodig is om escalatie te voorkomen (huisuitzetting, overlast etc.);
- We maken meer gebruik van de ideeën en oplossingen van bewoners

3.6.2 Maatregelen sinds 2014

De maatregelen in het project KAN richtten zich vooral op het verbeteren van de buitenruimte (o.a. tegengaan van zwerfafval, het verbeteren van de verkeersveiligheid, onderhoud openbare ruimte, voorzieningen) en het verminderen van de overlast, werkloosheid en armoede. In de terugblik op het

KAN-project wordt door de gemeente geconstateerd dat de focus uiteindelijk sterk lag op fysieke maatregelen ter verbetering van de leefbaarheid en maatregelen gericht op het wegnemen van overlast.

In de buurtaanpak, als vervolg op het project-KAN, wordt een focus aangebracht op een negental buurten (vanaf 2019 tien buurten) en niet meer op de gehele wijken. Ook de maatregelen bestrijken een breder domein:

- Sturing op instroom van bewoners door huurprijsdifferentiatie
- Screening van nieuwe huurders in complexen met overlast- en veiligheidsproblemen
- Fysieke maatregelen gericht op vergroten van de veiligheid
- Voorkomen/bestrijden overlast (valt ten dele samen met thema 'Lang zullen we wonen' waar het overlast betreft van mensen met een psychiatrische stoornis)
- Vergroting van sociale en sociaal - economische weerbaarheid van zittende huurders
- Kennen en gekend worden. Achter de voordeur komen bij bewoners.
- Meer jongerenwerk inzetten;
- Voorlichting verbeteren via slim gekozen media over mogelijkheden van advies, zorg- en dienstverlening en om zorgen over en problemen met burens te melden;
- Ontmoeting en bewonersactiviteiten op buurtniveau worden gefaciliteerd; er komen extra wijkactiviteiten;
- Burens worden geïnformeerd over nieuwe burens met een rugzakje met problemen;
- Jongeren in probleemsituaties krijgen een coach;
- Vivera wijkteams worden gericht en outreachend ingezet; aandacht voor continuïteit van hulpverlening en opschaling van hulpverlening;

De focus verschuift in de buurtaanpak wat meer naar het aanpakken van sociale problematiek. De verbinding met het sociaal domein wordt ook expliciet gelegd in het plan Buurtaanpak.

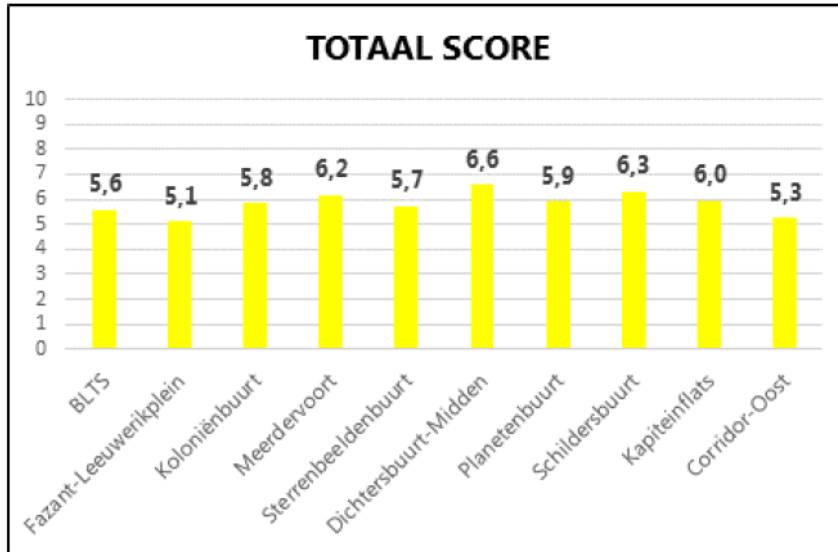
3.6.3 Effecten sinds 2014 inclusief verklaringen vanuit de interviews

Toetsing effecten aan de hand van de indicatoren en gemeentelijke evaluaties

De gegevens zoals weergegeven in hoofdstuk 2 zijn niet op buurtniveau maar wijkniveau en kunnen daarom niet worden gebruikt om de buurtaanpak op effect te beoordelen.

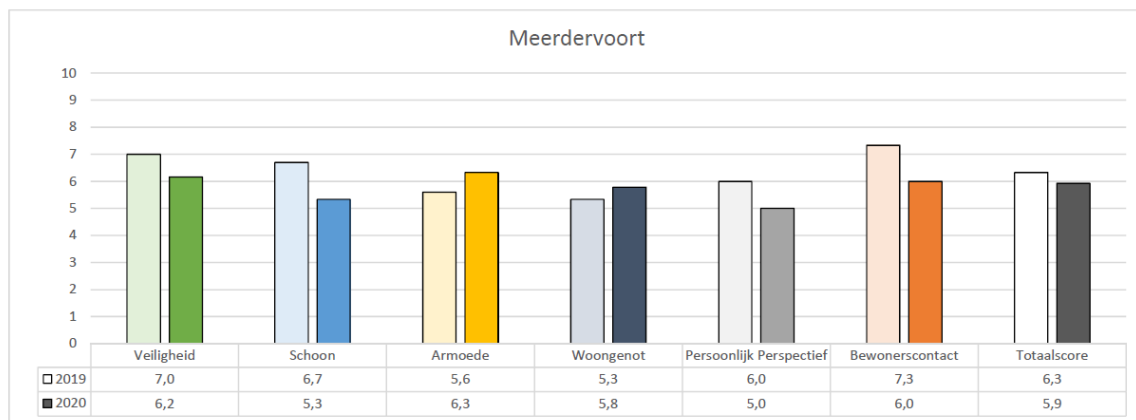
Voor de buurtaanpak is een meetinstrument ontwikkeld in 2017. In de opzet van het meetinstrument zijn 6 indicatoren geoperationaliseerd; 1) Veiligheid, 2) Schoon, 3) Armoede, 4) Woongenot, 5) Persoonlijk perspectief en 6) Bewonerscontact. Deze indicatoren zijn geformuleerd op basis van de doelstellingen in het actieplan. De bronnen die daarbij werden gebruikt, zijn o.a. de Leefbaarometer, Cbsinuwbuurt, Straatkubus, gegevens over huurachterstanden, aantallen mutaties (verhuizingen) en overlastsituaties. Na analyse van deze gegevens kwamen negen buurten of complexen naar voren, die onvoldoende of zwak scoren. De metingen worden gewaardeerd door de professionals in de wijken.

Uitkomsten van dit meetinstrument in de tijd zijn in de beschikbaar gestelde documenten alleen voor 2019 en 2020 naar voren gekomen. Op 19 maart 2019 wordt de raad in een informatiebijeenkomst geïnformeerd over de voortgang. In de presentatie aan de raad is de onderstaande totaalscore over alle indicatoren heen op dat moment per buurt opgenomen:

Uit de verdere toelichting blijkt vooral wat de gemeente heeft ingezet in de buurten, maar een oordeel over de ontwikkeling in de wijken (positief, neutraal, negatief) ontbreekt. Vermeld wordt dat het meetinstrument steeds in ontwikkeling is en dat vergelijkingen ten opzichte van eerdere jaren daardoor niet goed kunnen worden gemaakt.

In de nota Leefbaarheid in buurten (april 2021) wordt door de gemeente teruggekeken op de behaalde resultaten met de buurtaanpak. Bijgevoegd zijn gegevens over de ontwikkelingen in de buurten op de 6 indicatoren voor de periode 2019-2020. Dat levert het volgende beeld voor één van de buurten op:

Dergelijke beelden zijn voor alle buurten opgesteld. Bij Meerdervoort geldt dat op twee indicatoren (armoede en woongenot) dat de scores zijn verbeterd. Bij de vier andere indicatoren is een achteruitgang te zien. Hierbij moet worden opgemerkt dat de scores grotendeels tot stand komen op basis van oordelen van professionals. Het algemene beeld voor alle buurten is dat op het merendeel van de indicatoren sprake is van een verslechtering van de scores.

Dit wordt ook door de gemeente geconstateerd in de nota: *“De buurten zijn helaas op veel indicatoren achteruit gegaan. Vervelend maar wel begrijpelijk. De Buurtaanpak geeft voornamelijk actief impulsen in het voorjaar, zomer en nazomer. Helaas ging het grootste deel aan geplande acties vanaf maart 2020 niet door vanwege corona. De actieve bewonersgroepen gaven ons als terugkoppeling terug dat zij deze impulsen hebben gemist. Een telefoontje of een tuinbezoek is toch echt wat anders dan met zijn allen samen buiten*

werken aan de buurt. De onderlinge contacten in de buurt zijn sterk verminderd met als gevolg dat het actieve netwerk in de buurt is afgenomen. Ook de fysieke afwezigheid van de verschillende organisaties werkzaam in de aandachtsbuurten ontbrak de eerste maanden van corona. En de basis van de Buurtaanpak is laagdrempelig contact met bewoners”.

Deze beoordeling vindt plaats op basis van een ontwikkeld meetinstrument, waar in de nota het volgende over wordt aangegeven: *“Het meetinstrument bestaat voor bijna de helft uit vragen naar de ervaringen en het beeld dat betrokken professionals van een buurt hebben. Dit geeft naast de harde cijfers een beter en completer beeld hoe de buurt ervoor staat. Tegelijk is in de resultatenanalyse gebleken dat verschillen tussen de meting uit 2019 en 2020 ook liggen in de wijze waarop de vragen naar het professionele oordeel van de verschillende partners zijn gesteld en beantwoord. Gebleken is dat dit nu te veel vanuit persoonlijke perceptie is beoordeeld zonder eenduidige stappen mee te geven om tot een cijfer te komen. Op dit moment wordt met een dataspecialist de laatste hand gelegd aan een aangepast meetinstrument waarin de ervaring van professionals beter vergelijkbaar wordt uitgevraagd. Vanaf nu zal er worden gemeten volgens de vernieuwde meetmethode.”*

Duiding en verklaringen van effecten vanuit de interviews

Uit de interviews met bewoners, professionals en ambtelijk vertegenwoordigers komen de volgende beelden en verklaringen naar voren over de effecten de buurtaanpak:

- Bewoners herkennen in de meeste buurten dat de situatie in de buurt niet structureel verbetert of achteruitgaat. Het beeld per buurt wisselt. Veel genoemde verklaringen voor achteruitgang zijn de kwaliteit van de woningen (bijvoorbeeld woningen die inmiddels te klein zijn voor gezinnen, waar veel eenpersoonshuishoudens met kwetsbaarheid voor terugkomen), de instroom van kwetsbare bewoners uit regiogemeenten, het teruglopen van de onderlinge samenhang (vaak wordt de relatie gelegd met de verschillende culturen en achtergronden van bewoners die vooral in de eigen gemeenschappen actief zijn, maar niet specifiek voor de buurt), toegenomen overlast van jongeren die deels niet aangesproken worden en deels weinig perspectief hebben. Het beeld over de veiligheid in de buurt wisselt, sommige bewoners geven aan dat die verbeterd is, anderen ervaren een verslechtering.
- Bewoners zijn wisselend positief en negatief over de buurtaanpak. Een aantal bewoners is positief over de inzet die de gemeente doet. Zij geven aan dat voor bewoners veel meer beschikbaar is dan dat er gebruik van wordt gemaakt. Kritiekpunten zijn er ook. Het duurt soms lang voordat tot actie wordt overgegaan (bijvoorbeeld de realisatie van een Buurtlab) waardoor de betrokkenheid van de bewoners die er energie in hebben gestoken langzaam wegebt. De beperkingen door Covid-19 hebben hier een grote rol in gespeeld. De buurtaanpak was niet meer zichtbaar. Activiteiten en maatregelen werden gecancelld of uitgesteld. Ook zijn er slechte ervaringen met de opvolging van meldingen over de leefomgeving. Deze worden gedaan via het FIXI meldingen systeem en staat los van de Buurtaanpak. Tot slot is meermaals door bewoners aangegeven dat de gemeente soms erg veel van actieve wijkbewoners vraagt. Of zoals een van de bewoners het aangaf *“Er wordt door de gemeente niet goed geluisterd naar ons als actieve bewoners, maar er wordt wel continue gevraagd of we dingen kunnen doen. Ik wil best wel wat dingen oppakken, maar het houdt een keer op”*. Ook meermaals genoemd is de uitspraak *“Ik ben geen maatschappelijk werker”*, vaak in relatie tot een vraag van de gemeente of partners aan actieve bewoners om huisbezoeken in de buurt te doen.
- Professionals en ambtelijk vertegenwoordigers herkennen dat de buurtaanpak in termen van de beoogde effecten minder oplevert dan verwacht. De verklaringen daarvoor zijn divers: de terugtrekkende beweging van de gemeente en corporaties kan je niet in een paar jaar teniet doen. De corporaties zijn bijvoorbeeld weer gestart met het aanstellen van sociaal beheerders, de gemeente heeft extra middelen vrijgemaakt voor meer formatie van het opbouwwerk en wijkteam in de Buurtaanpak. Bovendien wordt de concentratie van kwetsbaarheid in de buurten in belangrijke mate verklaard door de samenstelling van de woningvoorraad. Dat is volgens de respondenten niet snel aangepast. Wel wordt nu meer gestuurd op woningtoewijzing om een stapeling van kwetsbaarheid te verminderen. De oplossingsrichting wordt vooral gezocht in het meer present zijn in de buurten.

Professionals zien veel potentie bij bewoners om zich in te zetten voor de buurt, maar zijn daar in de loop der jaren wel realistischer in geworden: de verwachtingen over de inzet van bewoners zijn naar beneden bijgesteld. De beleving van de soepelheid van de buurtaanpak onder professionals wisselt. In een aantal buurten is sprake van een goede samenwerking en snelle acties, in andere buurten duurt het lang voordat acties van de grond komen. Zeker als bewoners nauw betrokken zijn of bevraagd op wat nodig is, is het van groot belang dat ook snel een reactie of actie van de gemeente en partners komt. Dat duurt in een aantal gevallen te lang waardoor het momentum verloren gaat. Dit is dan ook een belangrijk argument om extra formatie te regelen in de vorm van opbouwwerk en wijkteam.

- De keuze voor de buurten is in nauwe samenspraak met de partners gemaakt. Een aantal partners vraagt zich wel of bij de gemeente een goed beeld is van de andere buurten en wijken op basis van feitelijke gegevens. Dit om ook snel te kunnen inspelen op negatieve ontwikkelingen in andere buurten en wijken. Professionals hebben ervaring in andere gemeenten dat voor alle wijken (niet alleen de meest kwetsbare) een aanspreekpunt bij de gemeente is. In Zwijndrecht ervaren ze dat niet. Het risico is dat niet vroeg genoeg wordt gehandeld op vraagstukken die zich in andere buurten voordoen. Dat betekent, aldus meerdere respondenten, niet dat je voor elke wijk of buurt een aanpak moet hebben, maar wel dat daar een aanspreekpunt en netwerk is waar signalen snel worden gemeld en opgepakt. De gemeente wil door de investering in een dashboard op buurt- en wijkniveau dit risico ondervangen.

3.7 Strategische keuzes die raken aan de invalshoeken

3.7.1 Strategische keuzes

De gemeente Zwijndrecht heeft een aantal strategische keuzes gemaakt, bijvoorbeeld waar het gaat om het wegnemen van de onevenredige bevolkingssamenstelling en het woonbeleid dat daar mede aan moet bijdragen. Deze worden in het raadsprogramma 2018-2022 als volgt omschreven:

“Om evenwicht in de bevolkingssamenstelling te krijgen, is het noodzakelijk de woningvoorraad te veranderen. Dit evenwicht zorgt er ook voor dat we voorzieningen in stand kunnen houden en waar mogelijk versterken. Dat lukt als er genoeg mensen zijn die financieel en/of qua inzet bijdragen. Daarnaast willen we voorkomen dat problemen uit andere gemeenten zich hier naartoe verplaatsen met als gevolg een onevenredige belasting van Zwijndrecht.”

Dat wil de gemeente vooral bereiken via het woonbeleid: *“Belangrijk zijn veranderingen aan beide kanten van het woningbouwspectrum. Om inkomenssterke bevolkingsgroepen te behouden of aan te trekken, is het nodig om nu woningen te bouwen in de midden- en dure sector. Hier hebben wij locaties voor nodig en versnelling van het proces. Aan de andere kant moeten we het evenwicht tussen sociale woningbouw en overige woningen verbeteren door vermindering van het aanbod van (met name verouderde) sociale huurwoningen. Sociale samenhang ontstaat door inclusiviteit van alle inwoners te bevorderen en de sociale mix te verstevigen.”*

Uit de interviews blijkt dat de strategische keuze om tot een meer evenredige bevolkingssamenstelling te komen, naar verwachting bij zal dragen aan het wegnemen van concentraties van kwetsbaarheid op het vlak van werk, inkomen, welbevinden, leefbaarheid en veiligheid. Daarbij wordt aangegeven dat ook kwetsbare bewoners gewoon hun plek in Zwijndrecht moeten kunnen hebben en vinden.

4

**INZICHTEN EN
HANDELINGSPERSPECTIEF**

4. Bevindingen inzichten en handelingsperspectief

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk staat de beantwoording van de volgende vragen centraal:

5. Waar moet je op sturen om tot een versterking van de wijken te komen?
6. Wat kan Zwijndrecht leren van andere gemeenten en onderzoeken waar het gaat om de wijkaanpak?
7. Wat kan Zwijndrecht leren van andere gemeenten waar het gaat om het slim gebruik maken van beschikbare data om te kunnen sturen op de ontwikkeling van wijken?

Gestart is met de samenvattende bevindingen als antwoord op de onderzoeksvragen. De navolgende paragrafen bevatten de onderbouwing.

Samenvattende bevindingen

Wat werkt bij versterking van de wijken op het vlak van sociaaleconomisch (werk en inkomen) en welzijn (zorg en participatie) en wat kan Zwijndrecht daarvan leren?

- Inkomensondersteuning zorgt voor de noodzakelijke rust om stappen naar inkomen vergroting via werk te maken.
- Scholing, taalbeheersing en werk boven uitkering vergroten de kans op toeleiding naar werk
- Wijk- of buurtspecifieke benadering van sociale en economische participatie kan effectief zijn mits vergezeld van langjarige financiële en professionele ondersteuning
- Gemeenten die meer inzet plegen op meer gebruik van informele inzet, kennen geen hogere inzet van informele hulp.
- Maatwerkvoorzieningen in de Wmo dragen bij aan redzaamheid, maar de ontvangers participeren minder dan mensen zonder beperkingen.
- Realisme over de redzaamheid en zorgzame samenleving: langdurige ondersteuning van structureel kwetsbare bewoners is nodig en onvermijdelijk.
- Focus maatregelen op het vlak van gezondheidsbevordering op buurten en wijken met een groot aandeel risicogroepen.
- Bovengenoemde elementen zijn onderdeel van het Zwijndrechts beleid en maatregelen. Waak echter voor een te hoog ambitieniveau, veel sociale problematiek vraagt een lange adem en structurele inzet. Het niet (snel) behalen van hoge ambities kan zorgen voor het weglekken van energie en inzet. Het is van belang rekening te houden met de toegankelijkheid van voorzieningen: veel bewoners komen de ondersteuning zelf 'halen', dit geldt niet voor de meest kwetsbare bewoners, voor hen dient de ondersteuning ook als een 'brengfunctie' te worden ingericht.

Wat werkt bij de versterking van de wijken op het vlak van leefomgeving (leefbaarheid en veiligheid) en wat kan Zwijndrecht daarvan leren?

- Een focus op 'prioriteitsbuurten en wijken' is zinvol, opgepast moet worden dat daarmee het idee bestaat dat alle wijken en buurten waar vraagstukken leven ook in beeld zijn.
- Bij herstructurering van de fysieke woonomgeving is het investeren in goed beheer (voor, tijdens en na de herstructurering) van belang.
- Wijkanalyses zijn nuttige instrumenten mits voorzien van feitelijke gegevens, ervaringsgegevens van bewoners en duiding.
- Bewonersparticipatie dient niet alleen als klankbordfunctie van de gemeente of partners te worden ingezet.

- De beleving van de leefbaarheid en veiligheid wordt door een groter deel verklaard door de sociale omgeving ofwel de ervaren kwaliteit van het contact tussen bewoners en een gevoel van saamhorigheid en buurtbetrokkenheid.
- Alhoewel het investeren in de sociale omgeving niet eenvoudig is, verklaart een negatieve beleving hiervan een groot deel van de ervaren leefbaarheid en veiligheid. Focus in de aanpak daarom op maatregelen die hieraan bijdragen. Dat vraagt ook dat de ervaringen van bewoners op het vlak van leefbaarheid en veiligheid structureel op wijkniveau gemeten worden.
- De gemeente Zwijndrecht zet in op alle elementen: fysieke woonomgeving, sociale omgeving en de mate van criminaliteit, overlast en veiligheid. Echter is nog winst te behalen op het nadrukkelijker investeren in het sociale aspect en het structureel ophalen van het bewonersoordeel over alle buurten. Dat gebeurt nu nog onvoldoende.

Wat werkt bij het wijk- en buurtgericht werken en wat kan Zwijndrecht daarvan leren?

- Bij buurten en wijken met een concentratie van kwetsbaarheid is een gecombineerde aanpak van zorg, participatie, leefbaarheid, veiligheid en bewonersinitiatief noodzakelijk. Succesfactoren binnen zo'n integrale aanpak liggen dominant op het bevorderen van sociale stijging, bestrijding van kansarmoede en gemengde wijken.
- Voor wijken en buurten zonder concentratie van kwetsbaarheid is het van belang dat daar een aanspreekpunt en netwerk van bewoners en professionals is waar signalen snel kunnen worden gemeld en opgepakt.
- Bottom-up benadering en bewonersinitiatief zijn belangrijk en effectief, maar moeten niet overschat worden in hun effect en bereik.
- De gemeente Zwijndrecht zet al in op een gecombineerde aanpak van verschillende domeinen. In de wijken of buurten zonder concentratie van kwetsbaarheid dient zij nog meer te investeren in een aanspreekpunt en netwerk van bewoners en professionals waar signalen samenkomen en opgepakt worden. Dit wordt, zo blijkt uit de interviews, gemist waardoor signalen mogelijk te lang blijven liggen.

Wat is bekend over datagedreven werken en wat kan Zwijndrecht daarvan leren?

- Datagedreven werken vraagt dat (1) het belang ervan is onderschreven door beslissers in de gemeente, (2) datagedreven sturing een algemene ambitie is die breed in de organisatie wordt toegepast en ontwikkeld en (3) een verankering in de wijze van werken, het aannamebeleid, het HR-instrumentarium en de wijze van sturing.
- Zonder gegevensverzameling (door de gemeente en partners) komt datagedreven werken niet van de grond.
- De gemeente Zwijndrecht bevindt zich met het dashboard sociaal domein momenteel in een experimentele fase. Door het leren duiden van die gegevens en het onderdeel maken van de beleidscyclus, kan datagedreven en datagestuurd een gerichte aanpak worden uitgevoerd, passend bij de problematiek in wijken en buurten. Dat is een positieve ontwikkeling, Belangrijk aandachtspunt daarbij is dat dit nu uitsluitend kan op basis van de gegevens die de gemeente en partners zelf in eigen registraties vastleggen (denk aan meldingen, betalingsachterstanden, verstrekte voorzieningen) en de gegevens die door het CBS worden vastgelegd. Belevingscijfers op wijkniveau (of verder gedetailleerd naar buurtniveau) van bewoners ontbreken voor een belangrijk deel in de gemeente Zwijndrecht.

In onderstaande onderbouwing heeft de Rekenkamer op basis van bestaande onderzoeken in beeld gebracht wat de (verwachte) effectiviteit van beleid en maatregelen is dat zich richt op de onderzochte invalshoeken.

4.2 Wat werkt in de aanpak van wijken op sociaaleconomisch, welzijns- en leefomgevingsgebied?

Het beleid, de maatregelen en de werkzame bestanddelen zijn gestructureerd langs de volgende lijnen:

- Het komen tot vergroten van de sociale en financiële zelfredzaamheid en veerkracht van bewoners (bijvoorbeeld aanpak van schulden, armoede, vergroten arbeidsdeelname en sociale activering, aanpak van gezondheidsverschillen, aanpak van onderwijsverschillen)
- Het versterken de leefbaarheid en veiligheid. Bij leefbaarheid gaat het niet alleen om schoon, heel en veilig, maar ook de inzet op het vergroten van de sociale binding en initiatieven van bewoners.
- Wijkgericht werken. Gemeenten verschillen in de wijze waarop zij wijkgericht werken. Zo zijn er gemeenten die integraal wijkgericht werken voor alle wijken toepassen, andere gemeenten kiezen hiervoor alleen voor de meest kwetsbare wijken of buurten. Binnen de wijkaanpak kan de focus liggen op leefbaarheid en veiligheid, of meer op zelfredzaamheid en veerkracht of meer op sociale samenhang en samenredzaamheid.
- Steeds meer gemeenten kiezen voor 'datagedreven werken'. Gemeenten zijn daarbij in verschillende ontwikkelstadia.

Op basis van verschillende onderzoeken, ervaringen van andere gemeenten is gekomen tot een analyse van de (vermoede) effectiviteit van strategieën en maatregelen. Daarmee wil de Rekenkamer inzicht bieden in te overwegen strategieën. Ter illustratie zijn voorbeelden uit andere gemeenten weergegeven. Hierbij moet opgemerkt worden dat elk van deze voorbeelden altijd tegen de specifiek Zwijndrechts context gewogen moeten worden.

4.3 Wat weten we over effectief zorg- en participatiebeleid?

Een belangrijk onderdeel in de aanpak het zorg- en participatiebeleid is het versterken van de hulpbronnen van inwoners op het vlak van opleiding, inkomen, gezondheid en kansen. In onderzoeken en praktijken naar de invloed van het zorg- en participatiebeleid komen vier strategieën dominant naar voren:

1. Het verbeteren van de sociaaleconomische positie van inwoners: terugdringen armoede en vergroten arbeidsdeelname
2. Het vergroten van de zelfredzaamheid van inwoners
3. Het bevorderen van een gezonde leefstijl
4. Het vergroten van de kansengelijkheid (onderwijs en bijscholing)

Voor elk van de strategieën is aangegeven wat uit onderzoeken blijkt over de effecten hiervan.

Effecten strategie 1: verbeteren sociaaleconomische positie van inwoners

In diverse publicaties (o.a. Kansrijk armoedebeleid, CPB, 2020 en Wat werkt bij armoede, Movisie, 2020) zijn de volgende gemeentelijke beleidsstrategieën zichtbaar in het terugdringen van armoede en het vergroten van de arbeidsdeelname door gemeenten:

- Inkomensondersteuning: waaronder beperking van de vaste lasten en bevorderen rondkomen en terugdringing niet-gebruik van voorzieningen (richt zich op volwassenen)
- Bevordering van participatie / arbeidsdeelname (richt zich op volwassenen en starters op de arbeidsmarkt)

Vermeld moet worden dat in Nederland weinig studies hebben plaatsgevonden die de effectiviteit expliciet hebben kunnen vaststellen. Het CPB stelt dit ook vast in haar recente publicatie Kansrijk Armoedebeleid (2020). Dat betekent niet dat zich geen effecten voordoen, maar dat alleen gesteld kan worden dat effecten zich waarschijnlijk voordoen. Hiermee kan de arbeidsmarktpositie van 'probleemgroepen' direct worden verbeterd en neemt de werkloosheid en armoede uiteindelijk af. Nagenoemde vermoede effecten van maatregelen komen uit verschillende studies en publicaties. In meerdere publicaties over de wijkenaanpak en herstructurering wordt echter wel aangegeven dat gezien de sociale aard van de meeste problemen in deze wijken het waarschijnlijk zinnvoller is om meer rechtstreeks te investeren in de sociale en economische pilaren van de wijkenaanpak, met name het creëren van meer banen aan de onderkant van de arbeidsmarkt en investeringen in onderwijs.

Inkomensondersteuning zorgt voor de noodzakelijke rust om stappen naar inkomensvergroting te maken
Onderzoek naar armoede en schaarste laat volgens het CPB zien dat door (langdurige) schaarste de mentale vermogens onder druk komen te staan. Inkomensondersteuning kan dan de noodzakelijke rust creëren zodat men beter in staat is een uitweg uit de armoede te vinden. Inkomensondersteuning kan bestaan uit het verminderen van vaste lasten (bijvoorbeeld een collectieve zorgverzekering voor minima), het voorzien in financiering van uitgaven (bijvoorbeeld school, sport of bijzondere bijstand), het verruimen van normen in de bijstandsregelingen en het inzetten op het terugdringen van niet-gebruik van toeslagen en regelingen. De focus op toeleiding naar werk levert meer op als (inkomens-)voorzieningen bestaan die ervoor zorgen dat in enige rust gezocht kan worden naar de juiste baan en scholing.

Effectieve generieke maatregelen gericht op toeleiding naar werk zien toe op een focus op kansrijke bijstandsgerechtigden, beroepsgerichte scholing, taalbeheersing en toepassen van werk boven uitkering
De Atlas voor gemeenten⁵ onderscheidt in 2016 vijf kansrijke strategieën waar positieve effecten van verwacht mogen worden. Van een strategie met een duurzaam effect is sprake als gemeenten direct bij de uitkeringsaanvraag alle aandacht richten op het vinden van werk. Ook de focus op kansrijke bijstandsgerechtigden, zoals jongeren en hoger opgeleiden, laat over het algemeen een positief effect zien. Evenals de aanpak Workfirst, die uitgaat van de filosofie 'werk boven uitkering' en waar nieuwe of bestaande klanten direct een vorm van werk krijgen aangeboden. Inzet op handhaving –controle gericht op de naleving van de plichten waaraan bijstandsgerechtigden moeten voldoen – kan effectief zijn. In de publicatie Creatief uit de bijstand⁶ wordt gewaarschuwd voor een overschatting van wat met 'een positief effect' wordt bedoeld. Het betekent niet dat de inzet van een instrument of strategie automatisch leidt tot een verdubbeling van de kans op werk, maar eerder tot een verhoging van de kans op werk met vijf tot tien procentpunt. Ook wordt breed onderschreven dat scholing als re-integratiemiddel de kans op een baan vergroot. Vooral langdurig werklozen beschikken over verouderde kennis en vaardigheden, vaak in combinatie met gezondheidsproblemen en laaggeletterdheid. Zonder scholing wordt de stap naar werk niet of nauwelijks gemaakt. Om sociaaleconomische ongelijkheid te verminderen moet volgens onderzoek⁷ geïnvesteerd worden in de beheersing van de Nederlandse taal.

Een andere relativering van de effecten van de genoemde generieke maatregelen volgt uit de landelijke evaluatie van de Participatiewet door het SCP. Hieruit komt naar voren dat de arbeidsdeelname van kwetsbaren op de arbeidsmarkt is afgenomen of niet of nauwelijks is toegenomen. Dat geldt het sterkst voor mensen die voorheen in de Wet sociale werkvoorziening (Wsw) onderdak vonden. Zij zitten nu veel vaker thuis dan voorheen. Voor de 'klassieke bijstandsgerechtigden' is de baankans slechts met 1 procentpunt verhoogd. Jongvolwassenen met een handicap hebben wel meer kans gekregen op werk. Maar dit is vaker minder goed werk, het is veelal deeltijdwerk en tijdelijk. De jongvolwassenen zeggen daar nauwelijks van rond te kunnen komen, laat staan er een leven mee te kunnen opbouwen.

Een wijk- of buurtspecifieke benadering van sociale en economische participatie kan effectief zijn, maar vraagt ook langjarige financiële en professionele ondersteuning.

In meerdere gemeenten (o.a. Groningen, Leeuwarden, Utrecht, Goes, Nijmegen) zijn zogenaamde wijkbedrijven ontstaan en opgericht. Deze wijkbedrijven hebben vaak tot doel de leefbaarheid en zelfredzaamheid van de wijk en haar wijkbewoners te vergroten door kandidaten in het kader van de participatiewet kansen te bieden, talenten te ontwikkelen en perspectief op werk te vergroten. Mensen die zonder ondersteuning weinig kans maken op het vinden van een baan, worden bij het wijkbedrijf weer geactiveerd. Ze kunnen daar tal van werkzaamheden verrichten, waaronder schoonmaken, in de tuin werken of fietsen repareren.

Uit diverse evaluaties van de wijkbedrijven blijkt dat sprake is van uitstroom naar betaald werk. Ook blijkt uit de evaluaties dat de wijkbedrijven kwetsbaar zijn op twee aspecten: (1) de (vaak vrijwillige) inzet van

⁵ Atlas voor gemeenten, Tien jaar WWB en Bijstandwijzer, 2016

⁶ Platform 31, 2016

⁷ Onderzoek Eenheid, Verscheidenheid en Binding Over concentratie en integratie van minderheden in Nederland (Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling)

betrokken bewoners en (2) de financiering. Meerdere wijkbedrijven zijn begonnen als een bewonersinitiatief en als actieve bewoners wegvallen komt het bestaansrecht van het wijkbedrijf sterk onder druk te staan. In een aantal gemeenten is dit ondervangen door het wijkbedrijf te laten ondersteunen door professionals of zelfs de opdracht te verstrekken aan een uitvoeringsorganisatie (bijvoorbeeld in Goes, waar Includio de opdracht heeft gekregen om het wijkbedrijf uit te voeren). Een tweede kwetsbaarheid zit in de financiering. Het streven naar een volledig financiële onafhankelijkheid op termijn, lijkt in veel gevallen niet haalbaar. Het is reëel om uit te gaan van een structurele financiering die zorgt voor rust en ruimte tot experimenteren.

Effecten strategie 2: vergroten zelfredzaamheid van inwoners door inzet van het eigen netwerk en niet-permanente ondersteuning

Het vergroten, bevorderen of behouden van de zelfredzaamheid van inwoners is het beleidsadagium achter de drie decentralisaties in het sociaal domein. De Wmo heeft dat ook als expliciet doel. Het is daarom een dominant beleidsdoel bij alle gemeenten. De strategie om dit te bereiken, namelijk via de inzet van het eigen netwerk en kortdurende ondersteuning, is werkwijze die eveneens door alle gemeenten wordt gehanteerd. De wijze waarop dit wordt georganiseerd, verschilt per gemeente. Kijkend naar effecten van deze strategie, wordt in verschillende onderzoeken en (wets)evaluaties het volgende geconstateerd:

Gemeenten die meer inzetten op het gebruik van informele zorg kennen geen hogere inzet van informele zorg

Uit de tweede evaluatie van de Wmo door het SCP blijkt geen invloed van het gemeentelijk beleid op het gebruik van informele hulp. Verwacht was dat in gemeenten die sterk op informele hulp inzetten, inwoners met een beperking ook vaker informele hulp gebruiken, maar een dergelijk verschil kon niet worden vastgesteld. Wel bestaat een relatie tussen zorggebruik en ernst van de beperking, leeftijd, huishoudensamenstelling, inkomen en het beschikbaar hebben van informele hulp. Ruim driekwart van de bevolking zegt dat er, indien nodig, een bekende is die hulp zou kunnen geven. Mensen met een matige of ernstige lichamelijke beperking, een langdurige psychische klacht, 75-plussers en alleenwonenden geven dit echter minder vaak aan dan anderen, terwijl juist zij degenen zijn die mogelijk hulp nodig hebben. Dit beeld wordt bevestigd in de meest recente publicatie (2020) van het SCP over de drie decentralisaties. Betrokkenen die de keukentafelgesprekken voeren, blijken lang niet altijd mogelijkheden te zien om een beroep te doen op de eigen kracht of het eigen netwerk. Belemmeringen liggen onder andere op het vlak van de toepasbaarheid van het begrip zelfredzaamheid bij bepaalde groepen (bv. mensen met psychische problematiek of dementie) en de grenzen aan de mogelijkheden van informele hulp. Dit laatste heeft bijvoorbeeld te maken met vraagverlegenheid van mensen die hulp nodig hebben, overbelasting van al aanwezige mantelzorgers of het ontbreken van een sociaal netwerk. De strategie van in principe tijdelijke hulp gericht op het gebruik maken van informele zorg lijkt met name voor chronisch kwetsbare groepen en groepen waar als gevolg van een beperking of ouderdom de zelfredzaamheid afneemt, niet afdoende. Een bevinding die ook door meerdere respondenten in het veldwerk dat uitgevoerd is, wordt onderschreven.

Maatwerkvoorzieningen in de Wmo dragen bij aan redzaamheid, maar de ontvangers participeren minder dan mensen zonder beperkingen

Uit dezelfde evaluatie van het SCP blijkt dat de meeste aanvragers vinden zichzelf, met alle ondersteuning die ze mogelijk hadden (inclusief de al ontvangen ondersteuning), (ruim) voldoende redzaam bij het voeren van een huishouden en de meesten vonden dat zij zich (ruim) voldoende in en om de woning en buitenshuis konden verplaatsen. Toch is 28% aan te merken als 'sociaal geïsoleerd' (dat is driemaal zoveel als bij de algemene bevolking). Het merendeel van de aanvragers (70%) ervaart voldoende mogelijkheden om activiteiten te doen. Maar een ongeveer even groot deel geeft aan dat zij belemmeringen ervaren bij het doen van (sommige) activiteiten.

De wekelijkse en maandelijkse participatie van aanvragers blijft achter bij die van mensen zonder beperkingen. Over het algemeen gaat de redzaamheid door de verkregen ondersteuning het meest vooruit bij relatief jonge aanvragers (18-55 jaar) vergeleken met oudere. Ook bij aanvragers met een lagere opleiding en bij aanvragers met een ernstige beperking gaat de redzaamheid door ondersteuning

meer vooruit dan bij hun tegenpolen. Aanvragers met psychosociale problemen hadden voor hun participatiemogelijkheden weinig baat bij ondersteuning in vergelijking met aanvragers zonder die problemen.

Wees realistisch over redzaamheid en de zorgzame samenleving en zet in op langdurende ondersteuning van kwetsbare groepen op het vlak van werk, inkomen, gezondheid en sociale participatie

Zoals het SCP in haar terugblik op de drie decentralisaties (2020) constateert is tussen de verwachtingen van de wetgever en de ervaringen van de uitvoeringspraktijk een discrepantie als het gaat om eigen kracht, (zelf- en samen-)redzaamheid en de zorgzame samenleving. Dit geldt voor cliënten, maar ook voor mantelzorgers. Voor een kwetsbare groep op de arbeidsmarkt, de doelgroep van de sociale werkvoorzieningen, zijn de baankansen gedaald sinds invoering van de Participatiewet. Voor groepen inwoners met een vermoedelijk langdurige kwetsbaarheid is een integrale aanpak op het vlak van alle hulpbronnen (inkomen, zorg, sociale participatie, veiligheid) noodzakelijk. In meerdere onderzoeken wordt geconstateerd dat deze integrale benadering niet voor alle inwoners nodig is. Het advies van het SCP is om dit vooral te focussen op de kwetsbare groepen.

Effecten strategie 3: Bevorderen gezondheid en leefstijl

Alle gemeenten hebben een wettelijk verplicht gezondheidsbeleid waarin ingezet wordt op het bevorderen van een gezonde leefstijl en het terugdringen van veel voorkomende gezondheidsproblemen zoals overgewicht. Hoe dit beleid in de praktijk uitvoering krijgt, verschilt per gemeente, maar kent in belangrijke mate grote overeenkomsten. De volgende effecten over maatregelen en aanpakken komen uit onderzoek en evaluaties naar voren:

Specifieke wijkgerichte aanpakken op het bevorderen van de gezondheid en leefstijlen kunnen effectief zijn

Uit het onderzoek⁸ naar effectevaluaties van de interventies op het vlak van leefstijl en gezondheidsbevordering blijkt dat voor een beperkt deel van de interventies een effectonderzoek met voldoende bewijskracht beschikbaar is. De geïntegreerde aanpak sinds 2006 in Overvecht (Gezonde Wijk Overvecht) wordt gezien als een voorbeeld voor andere wijken in Nederland. Het concept is ook in andere wijken en andere gemeenten toepasbaar. Sinds 2006 is de Gezonde Wijk Overvecht verschillende keren kwalitatief geëvalueerd. Naar nu blijkt, heeft de aanpak geleid tot een relatieve kostenreductie in de totale zorgkosten voor de wijk, vergeleken met andere Utrechtse wijken. De zorg en ondersteuning in Overvecht is echter nog steeds in ontwikkeling en echt effectonderzoek naar de methode is kostbaar en nog niet uitgevoerd. De gemeente Oosterhout kiest net als Utrecht voor een focus van het gezondheidsbeleid op wijken waar sprake is van slechtere gezondheidsscores. Het gezondheidsbeleid is onderdeel van de wijkspecifieke aanpak van armoede, zorg, participatie.

Effecten strategie 4: Vergroten kansengelijkheid

Kansengelijkheid onder jeugd en voorkomen van onderwijsachterstanden bij kwetsbare groepen is vaak verweven in het beleid van gemeenten, door vroeg- en voorschoolse educatie of andere programma's. Diverse studies tonen aan dat het voorkomen van onderwijsachterstanden loont en een schakel in bijvoorbeeld intergenerationele armoede wegneemt. Daarnaast lijken de effecten van aanpakken ter vermindering van onderwijssegregatie, onder voorwaarden, te leiden tot een meer gemengde samenstelling van de leerlingen op de scholen. De wijze waarop gemeenten zich inzetten op het vergroten van kansengelijkheid onder jeugd en onderwijssegregatie tegengaan, verschilt. Uit verschillende onderzoeken en (wets)evaluaties het volgende geconstateerd over de maatregelen die gemeenten hierop inzetten:

Investeren in onderwijs en het voorkomen van onderwijsachterstanden loont

Taal-, lees- en rekenvaardigheid zijn schakels in de causale keten die van armoede op jonge leeftijd naar die op latere leeftijd voert (en armoede onder de toekomstige kinderen tot gevolg heeft). Onderzoek wijst

⁸ Effecten van preventieve interventies voor lokaal gezondheidsbeleid, RIVM, 2010

uit dat kinderen die in armoede leven, significant minder taal-, lees- en rekenvaardig zijn dan leeftijdsgenoten die niet in armoede leven (National Academy of Sciences 2019). Deze achterstanden op jonge leeftijd leiden tot een lager opleidingsniveau op latere leeftijd en een verhoogd risico op armoede in het volwassen leven (Munn en Reason 2007). Interventies die als doel hebben deze achterstanden bij kinderen in armoede te verkleinen, verzachten de gevolgen van armoede voor kinderen, vergroten de kansen om later aan armoede te ontsnappen en onderbreken één kanaal waardoor armoede intergenerationeel overgedragen wordt. Het CPB verwacht daarom dat bij (jonge) kinderen het tegengaan van onderwijsachterstanden (o.a. voor- en vroegschoolse educatie) en het aanleren van een gezonde levensstijl loont: goed onderwijs vergroot hun kansen op de arbeidsmarkt en vermindert daarmee het risico dat zij als volwassene in armoede komen te verkeren.

Wat kan Zwijndrecht hiervan leren vanuit het perspectief van het participatie- en zorgbeleid?

Alle bovengenoemde strategieën worden door de gemeente Zwijndrecht op de een of andere wijze gehanteerd. Echter kunnen de gemeente Zwijndrecht en de partners in hun ambities en hun handelen wel leren van de (effecten van de) strategieën.

Waak voor een te hoog ambitieniveau. Zwijndrecht heeft met het programma Armoede in de programmabegroting en het Deltaplan aanpak Armoede een stevige ambitie neergelegd om in te zetten op een verbetering van de uitgangspositie van bewoners. Zowel vanuit de documenten, als vanuit de interviews met professionals en bewoners, blijkt dat in Zwijndrecht veel eensgezindheid is dat armoede een belangrijke onderliggende verklaring is voor bijvoorbeeld minder goede onderwijskansen, een slechtere gezondheid, een groter risico op schulden en ook achterliggende verklaringen kunnen zijn voor overlast en criminaliteit. Er is ook veel overeenstemming dat het beschikken over voldoende hulpbronnen (inkomen, werk, sociale contacten en een goede gezondheid) niet voor alle inwoners vanzelfsprekend is. Door meerdere respondenten wordt de stevige ambitie van de gemeente op dit vlak onderschreven, maar ook wordt gewaarschuwd voor een te hoog ambitieniveau. Een valkuil waar de gemeente Zwijndrecht volgens meerdere respondenten in het verleden in is gevallen. Als doelen en ambities niet gehaald worden, dan merken meerdere respondenten op dat de energie en inzet weg kan lekken. Gesproken wordt van een lange adem en daarbij behorende middelen. Daarbij wordt in de interviews het door het SCP aangeraden realisme over de hulp aan chronisch kwetsbare groepen extra benadrukt. Voor chronisch kwetsbare groepen is langdurige ondersteuning nodig al dan niet in de vorm van een waakvlam. Daarbij wordt benoemd dat met name de partners die nu zorg en ondersteuning vanuit een beschikking leveren, als gevolg van de beschikte tijdelijkheid van hun ondersteuning, zich weinig als netwerkpartner kunnen opstellen. De bekostiging helpt daarbij ook niet, deze is gebaseerd op tijdsinzet en niet op duurzame beschikbaarheid.

Haal- en brengfuncties in balans aanbieden. Veel respondenten signaleren dat meerdere partners, waaronder de gemeentelijke diensten, zich in de periode tot ongeveer 2018 zich hebben teruggetrokken uit alle wijken mede onder invloed van een algemene beleidsopvatting dat bewoners zelf de regie op hun leven (en daarmee hun hulpbronnen) moeten nemen en zelf actief om hulp moeten vragen als dat nodig is. Partners karakteriseren hun toenmalig organiseren van het aanbod van hulp en ondersteuning als een 'haalfunctie'. Die 'haalfunctie' wordt echter niet door een groep kwetsbare bewoners gevonden. Het besef dat zorg- en participatievoorzieningen niet uitsluitend door een haalfunctie kunnen worden aangeboden wordt breed gedeeld. Met het hernieuwd leggen van de verbindingen tussen wijkteams, sociale dienst, opbouwwerk en de veiligheidsketen is het de bedoeling dat het aanbod ook een 'brengfunctie' krijgt voor kwetsbare bewoners in alle wijken. Een aantal partners lijkt nog weinig preventief of signalerend ingezet te worden, met name waar het gaat om de verbinding tussen basisonderwijs, opbouwwerk en jeugd- en jongerenwerk. Ook lijkt de aanpak van armoede dominant in de keten van werk in inkomen te worden aangepakt, terwijl andere partners daar ook een signalerende rol in kunnen hebben.

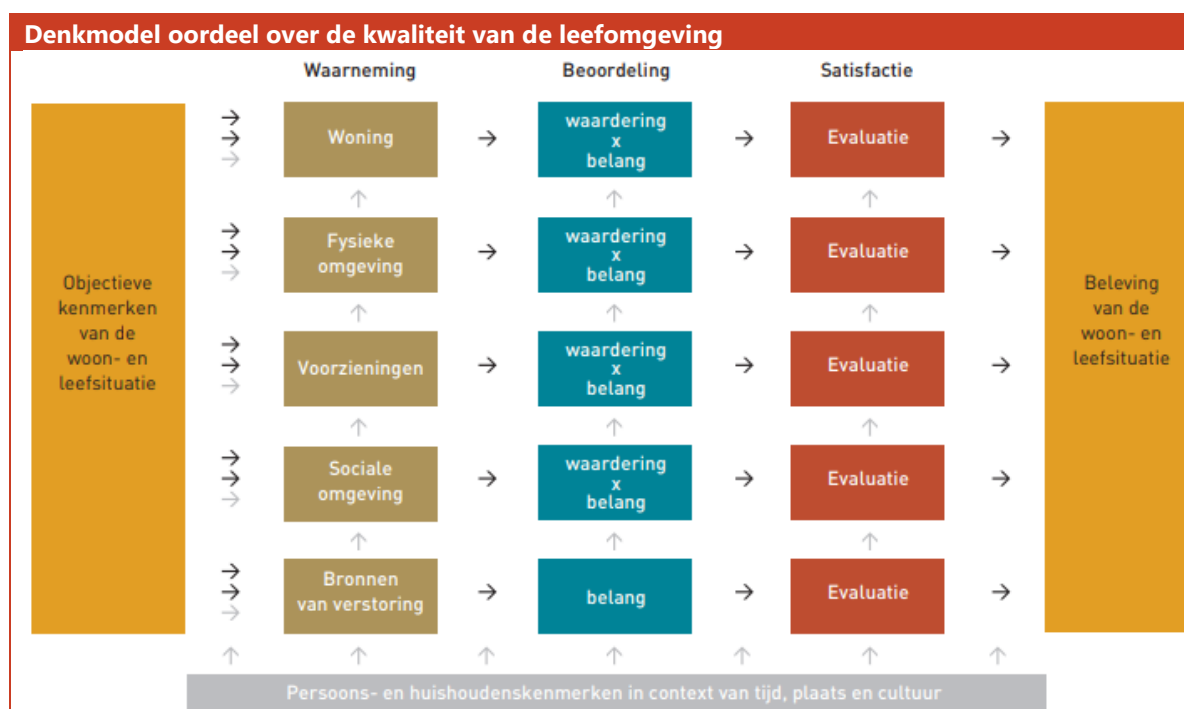
4.4 Leefbaarheid en veiligheid

Het rapport *Leefbaarheid van wijken*⁹ maakt onderscheid tussen drie hoofdthema's in de aanpak van de leefbaarheid en veiligheid in wijken:

1. De fysieke woonomgeving: gebouwen en voorzieningen.
2. De sociale omgeving: bewoners en hun interactie.
3. Criminaliteit, overlast en veiligheid.

Bij de beleving van de woonomgeving wordt onderscheid gemaakt tussen de fysieke omgeving, zoals het type bebouwing, de hoeveelheid groen op straat en voorzieningen, en de sociale woonomgeving, waaronder het contact tussen buurtbewoners, gevoelens van saamhorigheid en de bevolkingssamenstelling. Naast deze 'neutrale' aspecten van de fysieke en sociale leefomgeving komen vormen van overlast en criminaliteit apart aan bod als aspecten van de woonomgeving die de waardering in negatieve zin beïnvloeden. Overlast kan zowel sociaal zijn, voortkomend uit interactie met buurtbewoners, als fysiek, zoals verloedering en vervuiling. Daarnaast zijn er specifieke bronnen van overlast, zoals verkeersoverlast, geluidsoverlast en stankoverlast.

Het beschrijven van leefbaarheid wordt bemoeilijkt door het feit dat leefbaarheid niet zomaar een vast gegeven is, maar verschilt van persoon tot persoon en van plek tot plek. Wat voor de één leefbaar is, is dat voor de ander niet en andersom. In algemene zin gaat deze publicatie ervan uit dat het oordeel over de kwaliteit van de leefomgeving tot stand komt zoals weergegeven in onderstaand denkmodel.

Het rapport *Leefbaarheid van wijken* laat zien dat leefbaarheid vooral in het geding komt wanneer sprake is van een cumulatie van problemen van fysieke én sociale aard en van overlast en criminaliteit. Van alle

⁹ Leefbaarheid van Wijken, rapport van ministerie (2004). Ten behoeve van deze publicatie is aan de bewoners een groot aantal vragen gesteld over de kwaliteit van hun woonomgeving. In dit rapport wordt op basis van die vragen de manier waarop de bewoners de leefbaarheid ervaren in beeld gebracht.

zaken die te maken hebben met de leefbaarheid wegen de sociale omgeving en vormen van sociale overlast zwaarder dan fysieke aspecten. De samenstelling van de bevolking in een wijk en hoe men zich gedraagt - of er sociale interactie is, of men overlast ervaart, of de openbare ruimte verloedert, of mensen lastig worden gevallen op straat - bepaalt hoe leefbaar een wijk is. De 'sociale' overlast is vooral groot in de wijken met een hoge dichtheid, een groot aandeel bewoners met een niet-Westerse achtergrond, veel hoogbouw, veel jongeren en veel niet-actieven in de leeftijd tussen 25 en 44 jaar. De juiste aanpak van de leefbaarheid in probleemwijken is lastig. De sociale omgeving is beleidsmatig veel moeilijker te herstructureren dan de fysieke omgeving, waardoor veel gemeenten zich (eerst) lijken te richten op het laatste.

Zowel fysieke als sociale overlast kunnen de dagelijkse leefomgeving van mensen flink verstoren. Fysieke overlast zoals verloedering en sociale overlast door interactie tussen mensen, komen vaak voor in dezelfde buurten en versterken elkaar: men voelt zich vaker onveilig in buurten waar sprake is van vervuiling of vernieling. Het effect van overlast op het oordeel over de woonomgeving is vooral groot wanneer het gaat om sociale overlast waarbij men in bedreigende situaties terechtkomt, zoals lastiggevallen worden op straat of drugsoverlast. In verhouding tot overlast heeft criminaliteit - diefstal, inbraak en geweldsdelicten - een minder sterk effect, hoewel de waardering van de buurt er wel degelijk negatief door wordt beïnvloed. Dit heeft waarschijnlijk te maken met het feit dat mensen vaker worden geconfronteerd met overlast dan met criminaliteit. Criminaliteit is bovendien minder plaatsgebonden.

Een integrale aanpak is vooral noodzakelijk voor prioriteitswijken. Echter blijken prioriteitswijken lang niet de enige wijken waar leefbaarheid in het geding is. Ook in andere wijken in de grote steden, maar ook in wijken buiten de G30 doen zich situaties voor die duiden op leefbaarheidsproblemen. Hoewel het benoemen van prioriteitswijken op zich een zinvolle exercitie is die de voortgang van de herstructurering van die wijken kan bespoedigen, moet ervoor worden gewaakt dat het idee ontstaat dat daarmee ook alle probleemwijken zijn benoemd.

In probleemwijken liggen ook kansen. Zo zijn in de probleemwijken (*Rapport Leefbaarheid in wijken*) groepen bewoners te identificeren die bereid zijn zich actief in te zetten voor de wijk. Het zijn deze bewoners - bewoners in de gezinsfase, eigenaars van een woning en mensen die nog niet al te lang in de betreffende wijken wonen - waar het succes van het weer leefbaar maken van wijken in belangrijke mate van zal afhangen. Het activeren en behouden van deze groep(en) voor de probleemwijken zal prioriteit moeten krijgen.

De leefbaarheid van buurten heeft een effect op het woningmarktgedrag, maar dit geldt alleen voor de écht slechte buurten. Voor 'gemiddeld Nederland' blijkt de buurt slechts bij een klein deel van de verhuizingen een rol te spelen. Het individuele oordeel over de buurt telt uiteindelijk zwaarder dan de leefbaarheid van een buurt in objectieve termen. Ook in slechte buurten kan men zich thuis voelen.

Maatregelen en werkzame bestanddelen fysieke woonomgeving (gebouwen en voorzieningen)

Goed beheer: voor, tijdens en na herstructurering

Het is belangrijk om een wijk leefbaar te houden tijdens herstructurering. Bewoners in herstructureringswijken staan vaak onder aanzienlijke druk door de onzekerheid die herstructurering met zich meebrengt. De leefbaarheid is daar niet optimaal. Tijdens sloop, verbouw en nieuwbouw wordt die druk alleen maar groter. Extra inspanningen moeten worden geleverd om voor de bewoners de extra lasten zo veel mogelijk weg te nemen en de leefbaarheid in de wijk vast te houden. Naast de leefbaarheid is het ook van belang "de moed er bij de bewoners in te houden". Het is niet niks als de woning waar iemand jaren heeft gewoond wordt gesloopt. Hoogvliet gaf extra aandacht aan leefbaarheid tijdens herstructurering (zie onderstaand kader).

Hoogvliet: extra aandacht voor leefbaarheid tijdens herstructurering

In Hoogvliet tracht men de wijk leefbaar te houden in de fase van herstructurering. De introductie van zogenaamde "bewoonde onbewoonde woningen", toneel, kunst en de wijkconciërge is een succes. De corporatie hanteert in Hoogvliet een verhuurstop hetgeen betekent dat geleidelijk woonblokken grotendeels leeg komen te staan. Dit is normaliter de aanzet tot een versnelling in de verpaupering. De corporatie voorkomt dit door de leegstaande woningen er bewoond uit laten zien en te blijven investeren in schoon, heel en veilig. Bijvoorbeeld het brengen van lokale kunst in de wijk en het scheppen van laagdrempelige ontmoetingsplekken (door bijvoorbeeld een leegstaande woning beschikbaar te stellen als ontmoetingsruimte, oefenruimte of vergaderplek).

De wijkconciërge is een bekend en vertrouwd gezicht in de wijk. Deze weet wat er in de wijk speelt en kan problemen oplossen, bemiddelen en de grotere problemen doorspelen naar de juiste instanties. Belangrijk is ook dat de emotie in de wijk de gelegenheid krijgt om tot uitdrukking te komen. Niet alleen de negatieve aspecten daarvan, zoals het afscheid van de woning en de problemen met de instanties, maar ook het feest rondom het plaatsen van de eerste paal bij de nieuwbouw. In Hoogvliet worden toneelstukken opgevoerd door de bewoners waarmee de situatie waarin men zit wordt herbeleefd en gedeeld met een breder publiek. Men neemt kennis van elkaars probleem en ervaart niet alleen te staan.

Een ander opvallend aspect dat bewoners een goed gevoel geeft is het duurzame slopen. Zoveel mogelijk onderdelen worden héél uit de woningen verwijderd met het oog op hergebruik. Na verwijdering van het puin op de slooplocaties worden de velden ingezaaid met gras of bloemen.

Maatregelen en werkzame bestanddelen sociale omgeving (bewoners en hun interactie)

Maak wijkanalyses

Het is belangrijk om wijkanalyses te maken om inzicht te krijgen in de potenties, belemmeringen en (sociale en culturele) kwaliteiten in de wijk. Dat betekent sterkte- en zwakteanalyses. Belangrijk daarbij is om 'objectieve' gegevens uit te breiden met 'subjectieve' gegevens door een bewonersenquête uit te zetten. Dat kan ondersteund worden door het opbouwwerk en de gemeente.

Betrek bewoners

Het is belangrijk om bewoners in te zetten om de leefbaarheid in de wijk te verbeteren. Zij hebben rechtstreeks te maken met veranderingen in de wijk die effect hebben op hun dagelijkse leven. Vaak worden bewoners ten onrechte gezien als een partij die gebruikt kan worden als een klankbordgroep, maar die niet van doorslaggevend belang is. Het belang van de gemeente en corporaties wordt, onbewust misschien, vooropgesteld. Om een gelijkwaardige positie in te (kunnen) nemen, kunnen budgetten toegekend worden aan bewoners.

De projectopzet voor bewoners in Heuvel (Breda)

Het proces is in twee stappen verdeeld: een voorbereidingsfase en een uitvoeringsfase. De voorbereidingsfase omvat:

- 1. Het verzamelen van ideeën. Er wordt een brede campagne gevoerd om ideeën uit de wijk te genereren. De brede inzet van media (huis-aan-huis bladen, wijkkrant, regionaal dagblad, kabelkrant) vestigt de aandacht op het project. De beroepskrachten, zoals thuiszorg en opbouwwerkers, ontvangen informatie over het project, zodat zij bewoners kunnen attenderen op het project. Ideeën kunnen zich als voorbeeld richten op de inrichting van de openbare ruimte, jeugd en jongeren, samenleven, ontmoeten en het sociale leven in het algemeen in de wijk. De inzenders ontvangen na deze toets bericht of hun idee verkiesbaar is.*
- 2. Verkiezen van ideeën. Alle bewoners krijgen een uitnodiging voor een -feestelijke- verkiezingsavond in de wijk en een stembiljet om hun voorkeur kenbaar te maken. De indieners presenteren hier hun ideeën en plannen door middel van een fotocollage, maquettes, tekeningen e.d. de door de aanwezigen ingeleverde top 3 bepaalt de einduitslag. De stemmen van de indieners wegen in de stemming iets zwaarder dan die van de andere aanwezigen.*

De uitvoeringsfase omvat:

- 1. Een bijeenkomst met alle winnaars. Daar ontvangen zij een zogenaamde taakopdracht om een plan van aanpak op te stellen aan de hand van een aantal aandachtspunten. Het plan moet een begroting bevatten, en er moet blijken dat er draagvlak is in de buurt. Bewoners houden daarvoor een enquête of organiseren een bijeenkomst om de buurt te informeren. Bij het opstellen van het projectplan kunnen de bewoners assistentie krijgen van adviesbureaus die belangeloos hun medewerking verlenen.*

2. De projectplannen worden vervolgens door onder andere het uitvoeringsteam van het project "Heuvelbewoners aan zet" bekeken en wordt op een bijeenkomst de budgetverdeling bekend gemaakt. Nu kan men aan de slag.

Investeer in verkoopbaarheid

In veel gevallen blijkt dat het fysieke opknappen van wijken niet het beoogde resultaat bereikt. Na de oplevering van de gerenoveerde woningen steekt de verloedering weer de kop op. Het blijkt noodzakelijk dat ook gelijktijdig een investering in het sociale domein gedaan wordt.

'Fysiek' investeert in 'sociaal'

Een woningbouwcorporatie in een aangrenzende buurt van Beijum-Oost (gemeente Groningen) heeft de ervaring dat het opknappen van een winkelcentrum niet voldoende is, omdat vlak na de oplevering van de renovatie de verloedering alweer begint. In Beijum Oost wordt daarom nu (ook) wat aan de sociale aspecten gedaan door de corporaties. Het betreft het aanstellen van buurtconciërges, gericht in plaatsen van huurders, het onderzoeken of woningen boven een winkelcentrum zijn te verbouwen tot seniorenwoning met zorgpakket (daarna te verkopen aan een zorginstelling).

Maatregelen en werkzame bestanddelen criminaliteit, overlast, veiligheid

Inzetten op tegengaan (criminele) overlast

Het nadrukkelijk betrekken van jongeren kan vandalisme en vernieling doen verminderen. Dat kan ook door hen bewuster te maken van hun leefomgeving en de kosten van vandalisme. Een voorbeeld daarvan is Kids & Space en Geld voor geen Geld (zie onderstaand kader).

Het is niet altijd effectief en afdoende om problemen op het gebied van drugshandel en bijvoorbeeld prostitutie met het bestaande (regel) instrumentarium 'te lijf te gaan'. Aankopen van vastgoed om grip te krijgen op het gebruik of het voorkomen van ongewenst gebruik (prostitutie, drugshandel, koffieshop, etc.) is dan een betere strategie. Een structurele aanpak leidt vaak tot een Wijk Ontwikkelings Maatschappij (WOM).

Kids & Space

Doel van Kids & Space is potentiële hangjongeren in een vroeg stadium te betrekken en laten meedenken over hun eigen omgeving buiten. Door ze aan te spreken op hun kennis en ze als het ware ambassadeur te maken voor hun leeftijdsgenoten ontstaat een betrokkenheid die minder snel tot overlast zal leiden. Nevendoelstelling is de eigenwaarde van jongeren te vergroten.

Geld voor geen geweld (Venlo-Noord)

Het project Geld voor geen geweld (wijkoverleg Venlo-Noord) maakt jongeren bewust van de hoge kosten van de vernielingen die worden aangebracht en van alternatieve bestedingsmogelijkheden van dit bedrag. Vastgesteld wordt wat er gemiddeld aan vernielingen plaats vindt, en wat de herstelkosten daarvan zijn. Kinderen en jongeren kunnen de helft van dat bedrag verdienen als de wijk schadevrij blijft. Met een zandloper in de wijk wordt bijgehouden hoe de stand is. Kinderen bepalen zelf waar het geld dat zij 'verdienen' aan wordt besteed.

Richten op sociale veiligheid en verkeersveiligheid

Twee voorbeelden zijn *Veilige linten* en *Thuis op Straat*. *Veilige linten* staat voor veilige routes voor bepaalde gebruikers. Dat kan gericht zijn op ouderen, kinderen, minder validen en ook op verschillende soorten veiligheid (sociale veiligheid en verkeersveiligheid). *Thuis op Straat* (TOS) richt zich op het inzetten en het vergroten van de leefbaarheid in buurten en wijken door speel- en leefklimaat te verbeteren.

Veilige linten Spaarndammerbuurt Amsterdam

In Amsterdam, in de Spaarndammerbuurt in het stadsdeel Westerpark, is in maart 2006 begonnen met de aanleg van een kindlint (concept en begeleiding door SOAB, adviesbureau voor o.a. mobiliteit en ruimte, te Breda). Doel daarvan is, dat kinderen op een leuke, verkeersveilige en sociaal veilige manier over straat worden geleid. Het kindlint is een duidelijk gemarkeerde route, langs allerlei bestemmingen voor kinderen. Het is een combinatie van ruimtelijke inrichting, verkeersveiligheid, (verkeers)educatie en (speel)voorzieningen.

Thuis Op Straat (TOS)

Doel van TOS is het vergroten van de leefbaarheid in buurten en wijken door speel- en leefklimaat te verbeteren. TOS richt zich op de reductie van overlast en onveiligheid op straat en versterking van de sociale structuur. TOS is gericht op jongens en meisjes van 2 tot 19. TOS organiseert voortdurend activiteiten op pleinen op vaste tijden en op vaste plaatsen. TOS draait in o.a. Rotterdam, Gouda, Dordrecht en Leiden. TOS is gericht op:

- een duidelijker, gemoedelijker, fatsoenlijker en sportiever klimaat op de pleinen en straten;
- meer spelende kinderen op straat en minder overlast en vandalisme;
- eerder signaleren van situaties die uit de hand dreigen te lopen;
- maatwerk voor kinderen die dreigen te ontsporen;
- effectieve bestrijding van overlast;
- vergroten van de samenwerking met bewoners en wijkpartijen.

Wat kan Zwijndrecht hiervan leren vanuit het perspectief van leefbaarheid en veiligheid?

Focus op de kwaliteit van de sociale omgeving. Uit bovenstaande blijkt dat de kwaliteit van de leefomgeving van inwoners wordt bepaald door drie elementen: fysieke woonomgeving, sociale omgeving en de mate van criminaliteit, overlast en veiligheid. Zwijndrecht zet in op alle elementen. De gemeente is sinds 2010 bezig met het opnieuw fysiek inrichten van de wijken. Dit vanuit de gedachte dat de kwaliteit van de openbare ruimte heel bepalend is voor de ervaren leefbaarheid. Echter wegen de sociale omgeving en vormen van sociale overlast zwaarder op het oordeel van bewoners dan fysieke aspecten. Het is raadzaam om nadrukkelijker op het sociale aspect te investeren.

Metten is weten. Dat betekent ook structureel het oordeel van bewoners over alle buurten ophalen. Bijvoorbeeld door het verspreiden van een bewonersenquête. Op dit moment is het niet meetbaar of te monitoren hoe bewoners hun buurt beoordelen en of inzet van de gemeente daar verandering in teweeg brengt.

4.5 Wijk- en buurtgericht werken

Gemeenten verschillen in de wijze waarop zij wijkgericht werken invullen. Dit laat zich schematisch als volgt samenvatten.

	Alle wijken	Selectie van wijken
Alle domeinen	1	2
Beperkt aantal domeinen	3	4

In variant 1 werkt de gemeente aan integrale wijkprogramma's voor alle wijken. Een voorbeeld hiervan is de gemeente Arnhem. Vaak gaat dit gepaard met een sturingsfilosofie dat de wijk en de opgaven in de wijk leidend zijn en het stedelijk / gemeentebreed beleid daaraan ondersteunend is. Deze variant komt vooral voor in een beperkt aantal grote steden. Variant 2 is een 'afgeslankte' versie van 1. Daarin is gekozen voor een selectie van wijken waar de opgaven (vaak kwetsbaarheid) in die wijken dermate stevig zijn dat dit vraagt om een integrale aanpak. De sturingsfilosofie kan echter verschillen: (1) net zoals bij variant 1 of (2) de integrale aanpak is een plus op het bestaande gemeentebrede of stedelijke beleid. Deze variant komt het meest voor bij de G40-gemeenten. In de derde variant is het wijkgericht werken in de praktijk gericht op het beheer en onderhoud van de openbare ruimte. Het wijkgericht werken is dat meer een manier waarop het beheer en onderhoud is vormgegeven. In de vierde variant kiest de gemeente voor een selectie van wijken waar op een aantal domeinen een intensivering van de aanpak moet plaatsvinden. Het verschil met variant 2 is praktisch niet groot, dat heeft echter te maken met het volgende.

In meerdere gemeenten is de tweede variant van de wijkaanpak sinds het afschaffen van het grote stedenbeleid en de door het Rijk ondersteunde aanpak van krachtwijken verworpen tot een wijkspecifieke plus op het reguliere beleid rondom wonen, leefbaarheid en veiligheid en minder aandacht en oog voor

het sociale domein. Dit is wellicht de belangrijkste verschuiving die de afgelopen jaren heeft plaatsgevonden zoals ook blijkt uit onderstaand schema opgenomen in de publicatie Naar een wendbare wijkaanpak (Platform 31, 2018).

GSB/ISV (1995-2015)	Wijkaanpak >2015
Ideaal van de gemengde wijk	Ideaal van de inclusieve wijk
Bestrijding van kansarmoede	Voorkomen 'Parijs' en 'Molenbeek' (spookbeelden)
Stimuleren van sociale stijging	Hoge verwachtingen van bottom-up initiatief
Elke wijk naar het stedelijk gemiddelde	Woonmilieudifferentiatie (de buurt als jas)

Uit diverse onderzoeken blijken de volgende effecten van maatregelen in de wijkaanpak.

Wijkaanpak gericht op sociale stijging, gemengde wijken, bestrijding van kansarmoede is effectief als het een meerjarige integrale aanpak betreft met een focus op de meest urgente problemen

Wijkaanpak is voorrangbeleid, zo stelt Platform 31 in haar Wijkengids. Je kiest voor een integrale wijkgerichte aanpak in die wijken waar een cumulatie van problemen is en je legt de focus op de urgente problemen, die zich ook op wijkniveau laten oplossen. Kies je deze focus niet, dan mist het gevoel van urgentie en raakt de aanpak te versnipperd om verschil te kunnen maken. In een effectieve wijkaanpak is sprake van een gecombineerde inzet van maatregelen op fysiek-ruimtelijk vlak, het vlak van leefbaarheid en veiligheid, het stimuleren van de wijkeconomie, bewonersinitiatief en initiatieven gericht op het verminderen van de kwetsbaarheid van bewoners. Het sturen op meer gedifferentieerde wijken heeft aantoonbaar positieve effecten volgens de publicatie 'Naar een wendbare wijkaanpak' (Platform 31, 2018). Zo bracht het Krachtenwijkenbeleid in Den Haag dat de gemiddelde sociaaleconomische status in wijken verbeterde, het gemiddelde inkomen steeg en de kwaliteit van de woningvoorraad erop vooruit ging. De succesfactoren hierin waren dat de wijkaanpak zicht richtte op sociale stijging, gemengde wijken en bestrijding van kansarmoede als meerjarige integrale aanpak, met een focus op de meest urgente problemen. Het kwam bovendien ten goede aan de veiligheid, het wederzijds begrip tussen bevolkingsgroepen, de leefbaarheid, het draagvlak voor voorzieningen en de uitstraling en de reputatie van de wijk. Ook blijkt dat de huizenprijzen bovengemiddeld stegen in aandachtswijken waar tussen 2008 en 2012 extra is geïnvesteerd.

Uit onderstaande voorbeelden blijkt dat verschillende gemeenten steeds meer de nadruk leggen het versterken van de kansen, mogelijkheden en middelen van de bewoners van kwetsbare wijken. In Rotterdam gebeurt dat al sinds 2012 met het Nationaal Programma op Zuid (NPRZ), maar ook in andere gemeenten. Opvallend in Zaanstad is dat veiligheid en diversiteit van de woningvoorraad vooral worden gezien als randvoorwaarden bij de aanpak, terwijl ook daar de focus ligt op het versterken van de 'hulpbronnen' van de bewoners.

Voorbeeld Nationaal Programma op Zuid (Rotterdam): *In het eerste Uitvoeringsplan 2012-2014 (juni 2012) lag het zwaartepunt meteen op school, werk en hulpverlening op weg naar die eerste twee. Beter onderwijs, hogere leerprestaties en werk in plaats van een uitkering bieden de beste garanties voor een beter leven voor bewoners van Zuid. Deze lijn is in de latere jaren doorgezet en aangevuld door de Veiligpartners van het NPRZ zodat het mogelijk wordt niet alleen de goede weg te ondersteunen maar ook de foute weg af te sluiten. Het NPRZ kent een vijftal thema's waar het zich op richt: (1) onnodige achterstanden wegnemen, (2) school, (3) werk, (4) wonen en (5) veiligheid en ondermijning. In de voortgangsrapportages wordt Rotterdam-Zuid afgezet tegen de scores in de G4 en Rotterdam als geheel.*

Voorbeeld wijkaanpak Poelenburg en Peldersveld (Zaanstad): In deze wijken ligt de focus van de wijkaanpak op de centrale opgaven (1) jongeren, (2) opvoeding, (3) taal, (4) participatie, werk, armoede en (5) vuil. Twee randvoorwaarden zijn daarbij benoemd: (a) diversiteit in bewonerssamenstelling en woningvoorraad en (b) aanpakken van criminaliteit.

Onder druk van decentralisaties in het sociaal domein wisten gemeenten echter vanaf 2015 het ontstane gat op het sociale maatregelendeel van de wijkenaanpak niet volledig op te vullen. Sociale programma's zijn meestal in afgeslankte vorm voortgezet. Ook de fysieke vernieuwing kwam vrijwel tot stilstand en op het terrein van samenlevingsopbouw is fors gesaneerd. In het onderzoek Veerkracht in het corporatiebezit (2020) wordt geconstateerd dat in meerdere kwetsbare wijken de laatste jaren weer sprake is van een vergroting van de kwetsbaarheid en gesteld dat dit mede het gevolg is van een veranderende rolinvulling door corporaties en Rijk, maar ook de inzet van gemeenten.

In meerdere publicaties wordt gewaarschuwd voor de 'projectencarroussel'. Een groot aantal projecten en activiteiten heeft als keerzijde dat de onderlinge samenhang tussen de projecten uit het zicht raakt. Van veel projecten is het niet duidelijk of, en in hoeverre ze effectief bijdragen aan de ambities / doelstellingen waar de wijk in tien jaar tijd naar toe zou moeten groeien, of zou moeten staan. Een eenduidige sturing op welk terrein of welke problematiek met voorrang wordt ingezet en het aanbrengen van focus in het grote aantal activiteiten ontbreekt op dit moment nog in veel gemeenten. Dat vraagt meer eenduidigheid en gerichtheid in de projecten en activiteiten, en heldere keuzes met betrekking tot de vraag welke initiatieven moeten worden voortgezet, en welke beëindigd. Iedere wijk heeft zijn eigen profiel, tempo, problematiek en positie binnen een stad. De lange termijn doelen, het tempo en de aanpak zullen daarom verschillen.

Alleen gebiedsgerichte maatregelen zijn niet toereikend, ook mensgerichte maatregelen zijn nodig.

Uit onderzoek blijkt dat de mate van sociale samenhang bepalend is voor de ervaren overlast in een buurt. In veel aandachtswijken is de sociale samenhang slecht. De neiging kan bestaan om direct op het verbeteren van deze sociale samenhang te gaan investeren. Dat is geen zinvolle strategie. Het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) waarschuwt in De verdeelde triomf (2016) dat gebiedsgerichte maatregelen niet toereikend zijn om buurtverval te keren. Wat nodig is, is een combinatie van een mensgericht beleid en een gebiedsgericht beleid. Het eerste type beleid richt zich op het ondersteunen van mensen, onder meer via scholing, arbeidsmarkt- en integratiebeleid. Het tweede type beleid helpt mensen indirect via het verbeteren van hun leefomgeving. Gebiedsgericht beleid komt in beeld wanneer de plek – dat kan een wijk zijn, maar ook een regio – bijdraagt aan de economische ongelijkheid of de armoede. Volgens het PBL vraagt mensgericht beleid zowel om programma's die gericht zijn op het 'meetrekken' van de onderkant door de bovenkant te stimuleren (zo profiteren lager betaalde werknemers van innovatiemilieus op de arbeidsmarkt), als om beleid dat zich direct richt op het opstuwen van de onderkant ('duwen'). In het geval van gebiedsgericht gaat het concreet om mengingsbeleid en om gebiedsgerichte investeringen in leefbaarheid.

Voorbeeld wijkeconomie Groningen: Als starters en gevestigde ondernemers dankzij scholing en begeleiding goed blijven draaien, levert dat niet alleen een levendige wijkeconomie op, maar ook werk- en stageplekken voor wijkbewoners. Het ondersteunen van (startende) ondernemers en investeringen in het ondernemersklimaat hebben een positief effect op de wijk als vestigingsplaats: het leidt tot een beter imago en verbetering van de leefbaarheid in de wijk. De wijkeconomie dient op drie niveaus te worden benut: (1) De aanwezige bestedingskracht van bewoners binnen de wijk houden en beter inzetten (voor winkels, of het versterken van ondernemerschap). (2) Het beter benutten van de geldstromen van overheden, instellingen en bedrijven. (3) Programma's die gericht zijn op verbetering van de sociaaleconomische positie van de bewoners zelf (verbetering van de inkomenspositie, arbeidsmarktpositie, opleiding en het stimuleren van ondernemerschap)

Een voorbeeld van een mensgerichte aanpak in de wijkaanpak is de focus op talentontwikkeling bij 'risicjongeren'. Uit de Literatuurstudie van NJI '(Hoe) werkt talentontwikkeling bij "risicjongeren"?' (2011) blijkt dat de kwaliteit van de omgeving en de mate van supervisie/toezicht bepalen voor een groot deel de risico's waaraan kinderen en jongeren blootstaan, die als gevolg daarvan probleemgedrag kunnen

ontwikkelen. Zo wijzen meerdere onderzoeken uit dat sociaaleconomisch zwakke wijken (door een stapeling van problemen) een groot risico vormen voor probleemgedrag van jongeren. Door de focus te leggen op talenten, het in aanraking komen met professionals en een omgeving te creëren die bij talentontwikkeling hoort, is de kans groter dat jongeren positieve bindingen aangaan met mensen buiten hun eigen ('criminele') omgeving. Voor de specifieke groep jongeren die zich in criminele jeugdkringen ophoudt, kunnen de positieve ervaringen met talentontwikkeling tot gevolg hebben, dat zij afzien van delinquent gedrag. Eveneens kunnen succeservaring ertoe bijdragen dat het zelfbeeld van jongeren verandert naar een positief zelfbeeld, dat dan weer bevorderlijk is voor de sociale participatie.

Voorbeeld Young Leaders Amersfoort: *Young Leaders is een trainingsprogramma bedoeld voor jongeren die als positief rolmodel voor anderen in hun wijk fungeren. Ze peilen de behoefte aan activiteiten bij jongeren, activeren die en assisteren ze bij het organiseren. Jongeren krijgen zo betekenis voor hun wijk, leren verantwoordelijkheid te nemen en om zelfstandig te opereren. Zo worden ze weerbaarder en sterker. Het worden voorbeeldfiguren voor jongeren die aan de zijlijn staan, zich kansloos voelen in de maatschappij, hun tijd op straat doorbrengen en in crimineel gedrag kunnen vervallen. Die jongens zijn heel gevoelig voor rolmodellen, positieve én negatieve. Daar kijken ze tegen op, trekken ze zich aan op, en daar nemen ze alles van aan. In Amersfoort deze aanpak geresulteerd dat de onrust in de wijken Liendert en Kruiskamp-Koppel afneemt.*

Bottom-up benadering en bewonersinitiatief zijn belangrijk en effectief, maar moeten niet overschat worden in hun effect en bereik

In diverse evaluaties (o.a. eindrapport visitatiecommissie wijkenaanpak en eerder genoemde publicaties en onderzoeken) wordt ingegaan op een belangrijk kenmerk van de wijkaanpak: burgerparticipatie en het stimuleren van bewonersinitiatieven. Het LSA (netwerk van bewonersorganisaties) geeft in de reactie op het rapport Veerkracht in het corporatiebezit (2020) aan dat in de wijkaanpak nog te veel sprake is van een 'reddersmentaliteit'. Het verbeteren van wijken kan volgens het LSA krachtiger en duurzamer worden als de blik verschuift van het oplossen van problemen naar het ontdekken van overschotten in buurten en het ontwikkelen van collectieve perspectieven van binnenuit de buurten in plaats van buitenaf. Anderen zetten ook vraagtekens bij de bottom-up benadering.

De vraag is of het realistisch is om de regie in de stedelijke vernieuwing volledig bottom-up neer te leggen, zo stelt Platform 31 in haar publicatie 'Naar een wendbare wijkaanpak'. Wordt de burger daarmee niet overvraagd? Uiteraard moet in elke wijkgerichte aanpak de afweging worden gemaakt bij welke onderdelen het waardevol, wenselijk of noodzakelijk is om bewoners een actieve rol te geven. Tussen de wensen van bewoners en de opgaven die institutionele partijen in de wijk zien, dient een balans te worden gevonden. In wijken waar ondermijnende criminaliteit een prominente rol speelt, kunnen bewoners voor stagnatie zorgen, omdat ze juist belang hebben bij de instandhouding van bestaande structuren.

Wat kan Zwijndrecht hiervan leren vanuit het perspectief van wijkaanpak?

Buurtaanpak voor kwetsbare buurten, aanspreekpunt en netwerk voor alle wijken. De situatie in de meeste buurten uit de Buurtaanpak van Zwijndrecht lijkt niet de verbeteren, eerder te verslechteren. De belangrijkste verklaring is de samenstelling van de woningvoorraad (veel sociale huur) wat resulteert in een cumulatie aan kwetsbaarheid. Alleen gebiedsgerichte maatregelen zijn niet toereikend, ook mensgerichte maatregelen zijn nodig. Zowel fysiek als sociaal investeren. Meerdere professionals en bewoners geven aan dat met de focus op een aantal buurten, de signalen over andere buurten en wijken ondergesneeuwd kunnen raken. Op dit moment is geen netwerk van partners of aanspreekpunt bij de gemeente waar signalen van zorg over buurten of bewoners in alle wijken kunnen worden aangegeven. In andere gemeenten hebben professionals daar goede ervaringen mee.

4.6 Datagedreven werken

In de publicatie Datagedreven sturing bij gemeenten (VNG 2018) wordt een definitie gegeven van datagedreven sturing: datagedreven sturing is sturingshandelen gebaseerd op het systematisch verzamelen, beheren, analyseren en interpreteren van data. Het als zodanig een specifieke praktijk van informatiegestuurd handelen. In deze publicatie worden verschillende fasen in het komen tot datagedreven sturing in gemeenten onderscheiden:

- Agendering en coalitievorming: het belang van datagedreven sturing wordt geagendeerd en ook geadopteerd door beslissers in de gemeente, waarbij ook duidelijk is wat de relevantie is voor de gemeente.
- Experimenteren. In deze fase ontwikkelt de gemeente een aantal projecten rondom datagedreven sturing.
- Verbreden. In deze fase wordt datagedreven sturing een algemene ambitie met het doel dit breed in de organisatie te ontwikkelen en toe te passen.
- Verankeren. In deze fase verankert de gemeente de praktijk van datagedreven sturing in de wijze van werken, het aannamebeleid, het HR-instrumentarium en in de wijze van sturing.

Gemeenten in Nederland zitten in verschillende ontwikkelstadia als het gaat om datagedreven sturing. De koplopers zijn vooral de vinden bij grote gemeenten als Amsterdam, Utrecht en Zaanstad. Er worden programma's en projecten opgezet en gerealiseerd en men is risicobewust. Ook is een datastrategie en een leerstrategie ontwikkeld. Deze gemeenten zijn druk aan het experimenteren en proberen verder te komen met verankering van projecten. De 'early adaptors' bevinden zich in de fase van experimenteren. Ook hier gaat het overwegend om 100.000+ gemeenten zoals Den Haag, Enschede, Zwolle, Nijmegen, maar ook Dordrecht. Dan is er nog een groep voorlopers waar experimenten zijn, maar agenderen en coalitievorming vormt een uitdaging. De achterlopers en achterblijvers hebben vaak nog geen concrete projecten of experimenten opgestart. Vermoedelijk laat Zwijndrecht zich het beste tot de groep gemeenten indelen die zich in de fase van experimenteren bevindt. Recent is gestart met een dashboard op wijk- en buurtniveau met een ambitie om dit steeds verder te verbreden. In de meeste interviews met de ambtenaren van de gemeente wordt aangegeven dat het datagedreven sturen nog aan het begin staat en momenteel veelal op signalen uit het veld (bewoners, professionals) gestuurd wordt om de effectiviteit van de inzet te bepalen of om vroegtijdig signalen op te vangen. Het werken met data is nog niet zover ontwikkeld dat de gemeente dit krachtig kan combineren en vergelijken met de informatie vanuit de uitvoeringspraktijk, zodat een completer beeld ontstaat voor het vertrekpunt voor besluitvorming. Een datagedreven organisatie wil verbeteren en op basis van bewijsmateriaal of empirie gecombineerd met signalen uit de uitvoeringspraktijk.

Het zijn vaak de grotere (100.000+) gemeenten die op wijk- en buurtniveau monitors hebben ontwikkeld. Bijvoorbeeld Rotterdam met de zogenaamde Wijkprofielen. Het Wijkprofiel is de thermometer voor de stad en laat zien hoe de 14 gebieden en 71 wijken er voor staan op sociaal en fysiek gebied en qua veiligheid. De scores zijn gebaseerd op meetbare feiten en cijfers en de beleving van Rotterdammers: hun stem telt voor 50 procent. Een gemeente als Nijmegen heeft zogenaamde wijkanalyses die zich voornamelijk richten op leefbaarheid, veiligheid, buurtbeleving. Net als in meerdere andere grotere gemeenten wordt via enquêtes en panels het inwonersperspectief gemeten. Daarbij wordt niet alleen gevraagd naar de veiligheidsbeleving, maar ook wordt gevraagd of bewoners vinden dat hun buurt erop vooruit of achteruit is gegaan. Steden als Zaanstad en Roosendaal werken met wijkmonitors die opgebouwd vanuit de invalshoeken sociale binding, meedoen, leefomgeving en capaciteiten. In andere steden (o.a. Breda) vindt een verdere verfijning van deze gegevens plaats naar buurt- en straatniveau met zogenaamde 'vlekkenkaarten' waardoor op verder kan worden ingezoomd.

Wat kan Zwijndrecht hiervan leren vanuit het perspectief van datagedreven sturen?

Wijk- en buurtgericht sturen, vraagt gegevensverzameling op dat niveau. Het dashboard dat de gemeente Zwijndrecht in ontwikkeling heeft eenzelfde ambitie om op het laagste geografische niveau mogelijk op verschillende variabelen te kunnen signaleren. Belangrijk aandachtspunt daarbij is dat dit nu uitsluitend kan op basis van de gegevens die de gemeente en partners zelf in eigen registraties vastleggen (denk aan meldingen, betalingsachterstanden, verstrekte voorzieningen) en de gegevens die door het CBS worden vastgelegd. Belevingscijfers op wijkniveau (of verder gedetailleerd naar buurtniveau) van bewoners ontbreken voor een belangrijk deel in de gemeente Zwijndrecht. Noch de veiligheidsmonitor noch de gezondheidsmonitor (kunnen) worden gebruikt om deze gegevens op

wijkniveau vast te leggen. Waarschijnlijk omdat belevingsvragen onder een te kleine groep zijn uitgezet om daar per wijk ook uitspraken over te kunnen doen.

Duiding minstens zo belangrijk als data. Uit vele publicaties (o.a. de eerder genoemde van de VNG) blijkt dat het waarderen en interpreteren van de gegevens minstens zo belangrijk is als het verzamelen en geclusterd presenteren daarvan. Het goed waarderen van en sturen met hulp van informatie is een belangrijke stap. Uit de interviews met ambtelijk vertegenwoordigers als met de professionals in de wijken blijkt dat een toetsing van de betekenis van de informatie bij professionals en bewoners moet plaatsvinden. Een groter incident (meermaals werden veiligheidsincidenten genoemd) kan soms zwaar wegen in de veiligheidsbeleving van bewoners, maar soms ook de professionals. Een toetsing bij bewoners en professionals leidt in de regel tot een betere bepaling van het handelen naar aanleiding van de gegevens. De gegevens vormen daarmee een vertrekpunt van het gesprek en voorkomen moet worden dat daar zonder toetsing oplossingen aan worden verbonden en uitgevoerd.

BIJLAGE

Bijlage 1: Onderzoeksverantwoording

Interviews

Organisatie	Functie
Gemeente	Beleidsmedewerker Sociaaleconomisch (schulden)
Gemeente	Beleidsmedewerker Sociaaleconomisch (werk, inkomen)
Gemeente	Beleidsmedewerker Welzijn (gezondheid)
Gemeente	Beleidsmedewerker Welzijn (Wmo, sociale participatie)
Gemeente	Adviseur cluster Leefbaarheid (Initiatieven makelaar PAK AAN!) afdeling Realisatie
Gemeente	Coördinator cluster Leefbaarheid afdeling Realisatie
Gemeente	Adviseur Participatie, afdeling Realisatie
Gemeente	Beleidsmedewerker Leefomgeving/Veiligheid
Gemeente	Beleidsmedewerker Welzijn (buurtaanpak)

Organisatie	Functie	Wijk
Politie	Operationeel expert wijkagent	Wijkoverstijgend
Woonkracht 10	Huurdersraad	Kort Ambacht
Woonkracht 10	Gebiedsregisseur	Nederhoven
Trivire	Ketenregisseur	Noord
Trivire	Voorzitter Huurdersraad	Wijkoverstijgend
Leerwerkbedrijf Zwijndrecht Werkt!	Directeur	Wijkoverstijgend
Sociale Dienst Drechtsteden	Teamleider Zwijndrecht	Wijkoverstijgend
Diverz / Stichting de sociale basis	Ouderenwerker	Wijkoverstijgend
Diverz / Stichting de sociale basis	Jongerenwerker	Centrum
Diverz / Stichting de sociale basis	Opbouwwerker	Noord
Kindcentrum Margriet en de Bron	Directeur	Noord

Bewoners (aantal)	Woonachtig in
3	Kort Ambacht
4	Heerjansdam
3	Noord
2	Centrum
2	Nederhoven
2	Walburg
2	Heer Oudelands Ambacht

Geraadpleegde documenten gemeente Zwijndrecht

- Actieprogramma Veilig Zwijndrecht (2014 -2018).
- Addendum "Prestatieafspraken Lange Termijn (PALT) voor een krachtig, sociaal en duurzaam Zwijndrecht 2018-2023".
- Begroting van diverse jaren 2018, 2019, 2020, 2021.
- Buurtaanpak definitief. (2017-14655).
- Buurtaanpak 19 maart 2019. (2019-15313).
- Buurtaanpak format voor buurtoverzichten voor Raad Meerdervoort (2017 – 14410 bijlage 2).
- Buurtaanpak memo buurtaanpak proces voorstel (2017 – 14410).
- Buurtaanpak RIB: De Buurtaanpak van negen buurten in Zwijndrecht (2017 – 14410 bijlage 1).
- Buurtaanpak: samen maken we het verschil (algemene maatregelen) (2017 – 14410 bijlage 3).
- Buurtaanpak en sociaal domein. (2017 – 14410).
- Buurtaanpak en sociaal domein. (2017 – 14655).
- Buurtaanpak vragenlijst meetinstrument 1.0 en 2.0.
- Buurtaanpak grafieken per buurt, per thema, totaal.
- Buurtoverzichten BTLS, Dichtersbuurt-midden, Fazant-Leeuwerikplein, Kapiteinflats, Kolonienbuurt, Meerdervoort, Planetenbuurt, Schildersbuurt, Sterrenbeeldenbuurt, Zuiderkuis-Watermanstraat (2017 – 14410 bijlage 4 t/m 13).
- Buurtverslagen kwartaal 4 2018 herzien. (2019-15313 bijlage 1).
- Brief Bestuurders conceptcollegebesluit en een raadsinformatiebrief 19-5-21. (2021-0070601).
- Brief colleges en raden d.d. 12-07-2017 toezending Woonvisie (2017-14543 bijlage 2 Zaaknr. 1885817).
- Brief Drechtsteden inzake Zienswijze Woonvisie (18D19).
- Brief aan de Raad Voortgangsrapportage De Buurtaanpak 2018. (2019-15313).
- De contouren van een vernieuwde samenwerking in het Sociaal Domein Drechtsteden (2021).
- Deltaplan aanpak armoede Zwijndrecht. (2019-15679 bijlage).
- Deltaplan Armoede PPT 17 september 2019. (2019-15679).
- Factsheet Veiligheid Zwijndrecht t.o.v. Rotterdam.
- Gezonde basis voor iedereen: Nota volksgezondheid 2020-2023.
- Geïntensiveerde aanpak armoede in Zwijndrecht (2017-14429).
- Integraal Beheer Openbare Ruimte: IBOR-plan 2018-2021.
- (Concept) Jaarstukken 2015 t.b.v. raadsbehandeling 28 juni.
- Jaarstukken 2018, 2019, 2020.
- Jaarstukken (herzien) 2016 (2017 – 14421).
- Jaarstukken (herzien) 2017 (2018-14953).
- Krachtig Zwijndrecht: Raadsprogramma 2018 – 2022.
- Krachtig Zwijndrecht Raadsboekje (verkorte versie).
- Memo "Procesvoorstel voor De Buurtaanpak in 2021 en verder"
- Memo "Evaluatie E-team" (2020).
- Motie ABZ inzake woningbouwstrategie. (190514).
- Motie CDA woningbouwstrategie. (2019 05 14).
- Motivaction Onderzoek Openbare Buitenruimte Gemeente Zwijndrecht. Buitenruimte Zwijndrecht: burgerenquête. Rekenkamercommissie Gemeente Zwijndrecht. (2014).
- Nadere uitwerking uitgangspuntennotitie Drechtsteden. (2021-0070601).
- Notitie Uitwerking uitgangspuntennotitie 19 mei 2021. (2021-0070601).
- PALT lokaal 2018-2023 getekend. (2019-15877 bijlage 1).
- PALT addendum 2020 getekend. (2019-15877 bijlage 2).
- Pilot sociale wijkteams in Kort Ambacht en Noord. (2014 – 12241).
- Planning maatregelen Buurtaanpak 2020 (versie Corona).
- Position paper Wonen en Zorg: Wonen met zorg in Zwijndrecht.
- Programmabegroting gemeente Zwijndrecht 2015. (2014-12595)
- Programmabegroting gemeente Zwijndrecht 2016 – 2019. (2015 – 13338).
- Programmabegroting gemeente Zwijndrecht 2017 – 2020. (2016 – 14060)

- Programmabegroting gemeente Zwijndrecht 2019 – 2022.
- Raadbrief addendum 2020 bij PALT-Zwijndrecht 2018-2023. (2019-15877).
- Raadsinformatiebrief addendum PALT (2021).
- Raadsinformatiebrief De Buurtaanpak jan19. (2019-15313 bijlage 2).
- Raadsinformatiebrief voortgang 'Deltaplan aanpak Armoede 2019-2022'.
- Raadsvoorstel Het vaststellen van het Deltaplan Armoede. (2019-15679).
- Raadsvoorstel Beleidsplan Wmo 2015 – 2018. (2014 – 12414).
- Raadsvoorstel Transformatieplan Sociaal Domein. (2020-15971).
- Raadsvoorstel Woningbouwstrategie Zwijndrecht. (2019-15378).
- Rapportage stand van zaken uitvoering 'Deltaplan aanpak Armoede 2019-2022'.
- Sessie SDD presentatie Zwijndrecht lokale raad 19 maart 2019.
- Sociaal Maatschappelijk Bestuursakkoord Drechtsteden 2013.
- Stand van zaken leefbaarheid in buurten (19T14) (Bijlage 2).
- Transformatieplan Sociaal Domein ZWD 2020-2021 We zijn ervan en doen het Samen. (2020-15971 Bijlage 1).
- (PowerPointpresentatie) Stand van zaken uitvoering Deltaplan 2019 – 2022 (mei 2021).
- Veiligheidsmonitor Zwijndrecht (profieltaart). (2019).
- (PowerPointpresentatie) Woonvisie 2017 – 2030. (2017 – 14543).
- Woonvisie Drechtsteden 2017-2031. (2019-15378 bijlage 2 171026)
- Woningbouwstrategie Zwijndrecht (2019-15378 bijlage 1).
- (PowerPointpresentatie) Woningbouwstrategie raadsinformatieavond 11-12 maart 2019. (2019-15378).
- Zienswijze concept woonvisie Drechtsteden HERZIEN 20170830 (2017-14543 bijlage 1).
- Zienswijze conceptversie 0.2 Woonvisie Drechtsteden. (2017 – 14543).
- Zienswijze gewijzigd concept woonvisie Drechtsteden (2017-14543).

Geraadpleegde documenten kennisinstututen en andere gemeenten

- Atlas voor gemeenten. (2015). *Verschillen, ongelijkheid en segregatie Literatuurstudie.*
- Atlas voor gemeenten. (2015). *Maten van segregatie: achtergronden en verschillen.*
- DSP-groep. (2007). *40 voorbeelden van wijkinstrumenten op het gebied van veiligheid.*
- Gemeente Tilburg. (2017). *Gezond en Gelukkig in Tuilburg Bestuursakkoord 2018-2022.*
- In Fact & Circusvis. (2020). *Veerkracht in het corporatiebezit. De update: een jaar later, twee jaar verder...*
- In Fact, RIGO Research en Advies & Verwey Jonker Instituut. (2015). *Ontwikkeling van ruimtelijke verschillen in Nederland.*
- Han Steyaert, Laurens de Graaf en Johan Bodd. (2009). *Nederlands woonbeleid: van probleemwijk naar prachtwijk.*
- Landelijk Kenniscentrum Gemengde Scholen. (2012). *Meta-analyse van afstudeeronderzoeken naar onderwijssegregatie.*
- Landelijk Kenniscentrum Gemengde Scholen. (2019). *Quick scan toelatingsbeleid funderend onderwijs.*
- Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. (2019). *Evaluatie van de herziene Woningwet.*
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. (2018). *De staat van het onderwijs 2016-2017.*
- Movisie, (2020). *Wat werkt bij: de aanpak van armoede en schulden.*
- Munn, P. en R. Reason (2007). Arithmetical difficulties: Developmental and instructional perspectives. *In: Educational & Child Psychology, jg. 24, nr. 2, p. 5 -15.*
- Nederlands Jeugd Instituut. (2011). *Literatuurstudie (Hoe) werkt talentontwikkeling bij "risicojongeren"? Bouwstenen voor nader onderzoek.*
- Nouwen, W., Agirdag, O., Van Houtte, M., Van Avermaet, P., Vandenbroucke, A., & Mahieu, P. (2012). *Conclusies van vier jaar onderzoek naar segregatie. In Segregatie in het basisonderwijs: Geen zwart-wit verhaal (blz. 97- 111).* Antwerpen: Garant.
- O&I Management Consultants. (2018). (Whitepaper) *Een datagedreven organisatie worden: Bouwstenen om te beginnen en door te pakken.*

- Paco Lucassen. (2012). *Meta-analyse van afstudeeronderzoeken naar onderwijssegregatie*. Landelijk Kenniscentrum Gemengde Scholen
- Platform 31. (2016). *Creatief uit de bijstand: voorbeelden uit de praktijk eindrapportage*.
- Platform 31. (2018). *Naar een wendbare wijkaanpak: Het waarom en hoe van lokaal gestuurde wijkvernieuwing*.
- Platform 31. (2020). *Slotbeschouwing en samenvatting Gevolgen van 30 jaar volkshuisvestingsbeleid op sociaal wonen*.
- Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling. (2005). *Eenheid, verscheidenheid en binding: Over concentratie en integratie van minderheden in Nederland*.
- RIGO Research en Advies. (2018). *Veerkracht in het corporatiebezit: Kwetsbare bewoners en leefbaarheid*.
- RIVM. (2010). *Effecten van preventieve interventies voor lokaal gezondheidsbeleid*.
- Schouders Eronder. (2018). *Vroegsignalering schulden lessen uit de praktijk*.
- Sociaal en Cultureel Planbureau. (2020). *Blijvende bron van zorg: Ontwikkelingen in het geven van informele hulp 2014-2019*.
- Sociaal en Cultureel Planbureau. (2020). *Kansrijk armoedebeleid*.
- Sociaal en Cultureel Planbureau. (2018). *Maatschappelijke ondersteuning: keuzes van cliënten en beleid van gemeenten*.
- Sociaal en Cultureel Planbureau. (2020). *Sociaal domein op koers? Verwachtingen en resultaten van vijf jaar decentraal beleid*.
- Tilburg Universiteit & Politieacademie. 2014. *Wijkenaanpak en Ondermijnende Criminaliteit*.
- Universiteit Groningen. (2019). *Mechanismen van en interventies bij intergenerationele armoede*.
- Universiteit Utrecht, Movisie & Beter in Meedoen. (2011). *Activeren door participeren: De meerwaarde van de Wet maatschappelijke ondersteuning voor re-integratie van mensen in de bijstand*.
- Universiteit Utrecht. (2014). *Zelfredzaamheid in welzijnsbeleid: Een onderzoek naar de rol van sociaal kapitaal op het zelfredzaam vermogen van cliënten van een welzijnsorganisatie in een middelgrote stad in Nederland*.
- Universiteit van Amsterdam. (2015). *Evaluatie effecten Wet bijzondere maatregelen grootstedelijke problematiek ("Rotterdamwet") in Rotterdam*.
- VNG en Berenschot. (2018). *Datagedreven sturing bij gemeenten: Van data tot (gedeelde) informatie voor beter (samen) sturen*.
- Visitatiecommissie wijkenaanpak. (2011). *Toekomst van de wijkenaanpak deel 1: Eindrapportage*.
- VROM. (2004). *Leefbaarheid van wijken*.
- VROM. (2003). *Voorbeeldwijken: zes voorbeelden van sociaal- fysieke aanpak*.

Dataset (bronnen)

- Centraal Bureau voor de Statistiek (*kerncijfers wijken en buurten en geregistreerde misdrijven*)
- Politie (*Geregistreerde overlast; soort overlast, wijk en buurt*),
- de Leefbaarometer (*Ministerie Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties*),
- Het dashboard buurten en wijken dat gemeente Zwijndrecht zelf heeft ontwikkeld met OCD/ Smart Data Centre.

Bijlage 2: Gebruikte data alle wijken

Gestart is met de data op het niveau van de gemeente, daarna vindt de uitsplitsing per wijk plaats.

		Zwijndrecht							
		2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	ontwikkeling in tijd
Demografische gegevens									
Aantal inwoners	aantal	44545	44501	44454	44417	44586	44639	44737	Stabiel
Mannen	aantal	21640	21632	21623	21559	21643	21656	21694	Stabiel
Vrouwen	aantal	22905	22869	22831	22858	22943	22983	23043	Stabiel
0 tot 15 jaar	%	16%	16%	16%	16%	16%	16%	16%	Stabiel
15 tot 25 jaar	%	11%	11%	11%	11%	11%	11%	11%	Stabiel
25 tot 45 jaar	%	24%	24%	24%	23%	23%	23%	24%	Stabiel
45 tot 65 jaar	%	27%	27%	27%	27%	27%	27%	26%	Stabiel
65 jaar of ouder	%	21%	21%	22%	22%	22%	22%	23%	Groter
Nederlands	%	81%	80%	80%	79%	78%	77%	77%	Kleiner
Westers totaal	%	7%	7%	7%	8%	8%	8%	8%	Stabiel
Marokko	%	2%	2%	2%	2%	2%	2%	2%	Stabiel
Nederlandse Antillen en Aruba	%	2%	2%	2%	2%	2%	2%	2%	Stabiel
Suriname	%	1%	1%	1%	2%	2%	2%	2%	Stabiel
Turkije	%	3%	3%	3%	3%	3%	3%	3%	Stabiel
Overig niet-westers	%	4%	4%	5%	5%	5%	6%	6%	Groter
Huishoudens totaal	aantal	19790	19876	19900	19901	20040	20059	20162	Stabiel
Eenpersoonshuishoudens	%	33%	34%	34%	34%	34%	34%	34%	Stabiel
Huishoudens zonder kinderen	%	32%	31%	31%	31%	31%	31%	31%	Stabiel
Huishoudens met kinderen	%	35%	35%	35%	35%	35%	35%	35%	Stabiel
Gemiddelde huishoudensgrootte	aantal	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2	Stabiel
Sociaaleconomisch (incl. opleidingsniveau)									
Gemiddeld inkomen per inwoner	x 1 000 euro	22,9	23,7	24,1	25,1	25,1	.	.	Positief
Huish. onder of rond sociaal minimum	%	6,9%	6,0%	6,5%	6,3%	6,6%	.	.	Stabiel
Personen per soort uitkering; Bijstand	%	2,3%	2,5%	2,7%	2,7%	2,8%	2,7%	2,6%	Stabiel
Betalingsachterstanden: schulden	%	0,9%	0,7%	Stabiel
Opleidingsniveau laag 2013 = percentage van totaal 'opgeleiden'		35,0%	33,0%		Kleiner/Positief
Welzijn									
Stapeling (2 of meer voorzieningen per huishouden)	%	13,0%	13,4%	14,6%	Negatief
Jongeren met jeugdzorg	%	.	9,0%	10,0%	9,9%	10,2%	12,6%	10,4%	Negatief
Wmo-cliënten relatief	% van inwoners	7,4%	7,0%	Stabiel
Leefomgeving (leefbaarheid en veiligheid)									
Leefbaarometer (1: Zeer onvoldoende; 9: Uitstekend)		6	.	6	.	6	.	.	Stabiel
Percentage vermogen, vernieling en geweld	%	.	.	4,1%	3,3%	3,3%	.	.	Stabiel
Percentage registraties overlast	%	2,4%	2,4%	2,2%	2,2%	2,6%	2,3%	3,4%	Groter
Melding overlast jeugd	%	44%	39%	39%	30%	26%	28%	38%	Kleiner/Positief

Wijk 01: Walburg

Walburg ligt in het oostelijk deel van Zwijndrecht, begrensd door de wijken Centrum en Noord. Net iets minder dan de helft van de woningvoorraad bestaat uit koopwoningen (47%), 44% is sociale huur en 9% particuliere huur. Walburg is gebouwd in de jaren zeventig. Winkelcentrum Walburg is het winkelhart van Zwijndrecht.

Kenmerken inwoners

Het grootste deel van de inwoners in Walburg heeft een Nederlandse achtergrond (81%), 6% heeft een niet-westerse migratieachtergrond en 9% heeft een westerse migratieachtergrond. Sinds 2014 neemt het aantal bewoners met een Nederlandse achtergrond heel licht af (van 83% naar 81%) en blijft het aantal bewoners met een niet-westerse en westerse migratieachtergrond relatief. In Walburg zijn aanzienlijk meer inwoners van 65 jaar of ouder (35% t.o.v. 23% gemeente breed). Eenpersoonshuishoudens zijn relatief oververtegenwoordigd in de wijk (39% t.o.v. 34% gemeente breed). Huishoudens zonder kinderen (32% t.o.v. 31% gemeente breed) zijn redelijk vergelijkbaar ten opzichte van Zwijndrecht. De huishoudens met kinderen zijn ondervertegenwoordigd (29% t.o.v. 35% gemeente breed).

Sociaaleconomische situatie

Het gemiddelde inkomen in Walburg is sinds 2014 gestegen met 10% en ligt boven het Zwijndrechts gemiddelde (26.000 t.o.v. 25.100). Het percentage huishoudens onder het sociaal minimum ligt relatief gelijk met het Zwijndrechts gemiddelde (6,5% t.o.v. 6,6% gemeente breed) en is sinds 2014 nauwelijks gestegen of gedaald. Het percentage bijstandsuitkeringen in Walburg is sinds 2014 licht gestegen (van 1,9% naar 2,2%). Het percentage bijstandsuitkeringen ligt onder het Zwijndrechts gemiddelde (2,2% t.o.v. 2,6% gemeente breed). Het percentage bewoners met een laag opleidingsniveau is afgenomen in Walburg (van 36% naar 32%), maar ligt onder het Zwijndrechts gemiddelde (32% t.o.v. 33% gemeente breed).

Verklaringen en duidingen

Bewoners en professionals herkennen zich in de cijfers van de sociaaleconomische situatie in Walburg. Er zijn ook veel koopwoningen in de wijk aanwezig. Bewoners en professionals geven aan dat de problematiek in Walburg minder heftig is dan in andere wijken. Er zijn minder bewoners die een beroep (moeten) doen op schuldhulpverlening.

Welzijn & gezondheid

Tussen 2018 en 2020 is een stijging te zien in het percentage huishoudens dat gebruik maakt van meer dan 2 voorzieningen (van 16% naar 17,3%). Ook ligt dit percentage boven het Zwijndrechts gemiddelde (17,3% t.o.v. 14,6%). Het aantal jeugdigen met jeugdzorg neemt ook toe in de wijk tussen 2015 en 2020 (van 6,5% naar 9,3%). Dit percentage ligt onder het Zwijndrechts gemiddelde (9,3% t.o.v. 10,4% gemeente breed). Het percentage Wmo-cliënten blijft relatief stabiel tussen 2019-2020, maar wijkt sterk af van het Zwijndrechts gemiddelde af. (11,6% t.o.v. 7% gemeente breed).

Verklaringen en duidingen

In Walburg wordt herkend dat er veel ouderen wonen. Dit gaat daarmee ook gepaard met meer bewoners die gebruik maken van Wmo-voorzieningen dan gemiddeld in Zwijndrecht. Volgens bewoners en professionals is er ook veel eenzaamheid in de wijk, waar de huisartsen dan ook veel actief in zijn. Door het ouder worden van de doelgroep is het ook lastig om actieve bewoners te werven om activiteiten op te zetten in de wijk. De jongere doelgroep in de wijk is vaak niet te activeren voor activiteiten in de buurt.

Leefomgeving & veiligheid

Op de Leefbaarometer is de score van Walburg door de tijd veranderd van een 6 in 2014 naar een 7 in 2018. Hiermee scoort Walburg een punt hoger dan het Zwijndrechts gemiddelde (7 t.o.v. 6 gemeente breed). Het percentage registraties van meldingen rondom vermogen, vernielingen en geweld is stabiel gebleven in de tijd en wijkt weinig af ten opzichte van het gemiddelde in Zwijndrecht (3,7% t.o.v. 3,3% gemeente breed). Het percentage van registraties overlast blijft stabiel door de tijd heen (van 1,4% naar 2,0%) en is lager dan het gemiddelde in Zwijndrecht (2,0% t.o.v. 3,4% gemeente breed). Het percentage overlastmeldingen jeugd neemt toe door de tijd heen (van 50% naar 65%). Ten opzichte van het gemiddelde in Zwijndrecht valt het percentage meldingen overlast jeugd op (65% t.o.v. 38% gemeente breed).

Verklaringen en duidingen

De kleine criminaliteit is verminderd in de wijk volgens bewoners. Het is een rustige wijk. Ook is er een JOP geplaatst op de dijk om overlast te verminderen in het park. Daarnaast voert een groep actieve bewoners wijkpreventie rondes uit. Die schakelen onder andere met de wijkagent wanneer bijvoorbeeld de autodiefstallen de kop op steken.

Wijk 01 Walburg										
		2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	ontwikkeling in tijd	Afwijking t.o.v stad 2019
Demografische gegevens										
Aantal inwoners	aantal	9470	9400	9470	9435	9480	9480	9445	Stabiel	n.v.t.
Mannen	aantal	4325	4280	4330	4290	4325	4320	4310	Stabiel	n.v.t.
Vrouwen	aantal	5140	5115	5140	5145	5155	5160	5135	Stabiel	n.v.t.
0 tot 15 jaar	%	14%	14%	14%	14%	14%	14%	14%	Stabiel	n.v.t.
15 tot 25 jaar	%	9%	9%	9%	10%	9%	10%	10%	Stabiel	n.v.t.
25 tot 45 jaar	%	18%	18%	18%	17%	18%	18%	18%	Stabiel	n.v.t.
45 tot 65 jaar	%	25%	25%	24%	24%	24%	23%	23%	Kleiner	n.v.t.
65 jaar of ouder	%	34%	35%	35%	35%	35%	35%	35%	Stabiel	n.v.t.
Nederlands	%	83%	84%	83%	83%	82%	82%	81%	Kleiner	n.v.t.
Westers totaal	%	8%	7%	8%	8%	8%	8%	8%	Stabiel	n.v.t.
Marokko	%	1%	1%	1%	1%	1%	1%	1%	Stabiel	n.v.t.
Nederlandse Antillen en Aruba	%	1%	1%	1%	1%	2%	2%	2%	Stabiel	n.v.t.
Suriname	%	1%	1%	1%	1%	1%	1%	1%	Stabiel	n.v.t.
Turkije	%	1%	1%	1%	1%	1%	1%	1%	Stabiel	n.v.t.
Overig niet-westers	%	5%	5%	5%	5%	5%	5%	6%	Stabiel	n.v.t.
Huishoudens totaal	aantal	4435	4420	4460	4445	4505	4465	4455	Stabiel	n.v.t.
Eenpersoonshuishoudens	%	37%	38%	39%	38%	39%	39%	39%	Groter	n.v.t.

Wijk 01 Walburg										
		2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	ontwikkeling in tijd	Afwijking t.o.v stad 2019
Huishoudens zonder kinderen	%	35%	34%	34%	34%	33%	33%	32%	Kleiner	n.v.t.
Huishoudens met kinderen	%	28%	28%	28%	28%	28%	29%	29%	Stabiel	n.v.t.
Gemiddelde huishoudensgrootte	aantal	2,1	2,1	2,1	2,1	2,1	2,1	2,1	Stabiel	n.v.t.
Sociaaleconomisch (incl. opleidingsniveau)										
Gemiddeld inkomen per inwoner	x 1 000 euro	23,6	24,4	24,6	25,8	26	.	.	Positief	Neutraal
Huish. onder of rond sociaal minimum	%	6,8%	5,9%	6,2%	6,3%	6,5%	.	.	Stabiel	Neutraal
Personen per soort uitkering; Bijstand	%	1,9%	2,1%	2,2%	2,2%	2,4%	2,4%	2,2%	Stabiel	Negatief
Betalingsachterstanden: schulden	%	0,7%	0,6%	Stabiel	Positief
Opleidingsniveau laag 2013 = percentage van totaal 'opgeleiden'		36,0%	32,0%	.	Kleiner/Positief	Neutraal
Welzijn										
Stapeling (2 of meer voorzieningen per huishouden)	%	16,0%	16,5%	17,3%	Negatief	Negatief
Jongeren met jeugdzorg	%	.	6,5%	6,6%	6,7%	8,3%	12,2%	9,3%	Negatief	Stabiel
Wmo-cliënten relatief	% van inwoners	12,0%	11,6%	Stabiel	Negatief
Leefomgeving (leefbaarheid en veiligheid)										
Leefbaarometer (1: Zeer onvoldoende; 9: Uitstekend)		6	.	7	.	7	.	.	Positief	Positief
Percentage vermogen, vernieling en geweld	%	.	.	4,3%	3,7%	3,7%	.	.	Stabiel	Stabiel
Percentage registraties overlast	%	1,4%	1,3%	1,5%	1,6%	1,3%	1,3%	2,0%	Stabiel	Positief
Melding overlast jeugd	%	50%	50%	49%	41%	45%	55%	65%	Negatief	Negatief

Wijk 02: Centrum

De wijk Centrum is het historische deel van Zwijndrecht, begrensd door de wijken Walburg, Kort Ambacht en Noord. Ook het gemeentehuis met het oude Raadhuis zijn er gevestigd. Het is gunstig gelegen ten opzichte van uitvalswegen en het NS-station. Bij het Veerplein zijn diverse soorten horecagelegenheden en is de halte voor de Waterbus. Het grootste deel van Centrum bestaat uit koopwoningen (60%), 35% sociale huur en 4% particuliere huur.

Kenmerken inwoners

Het grootste deel van de inwoners in Centrum heeft een Nederlandse achtergrond (80%), 5% heeft een niet-westerse migratieachtergrond en 7% heeft een westerse migratieachtergrond. Sinds 2014 neemt het aantal bewoners met een Nederlandse achtergrond heel licht af (van 83% naar 81%) en blijft het aantal bewoners met een niet-westerse en westerse migratieachtergrond relatief gelijk. In Centrum zijn de meeste leeftijdsgroepen op dezelfde manier verdeeld als in het Zwijndrechts gemiddelde. Eenpersoonshuishoudens zijn oververtegenwoordigd in de wijk (37% t.o.v. 34% gemeente breed). Huishoudens zonder kinderen (33% t.o.v. 31% gemeente breed) zijn redelijk vergelijkbaar ten opzichte van Zwijndrecht. De huishoudens met kinderen zijn ondervertegenwoordigd (30% t.o.v. 35% gemeente breed).

Sociaaleconomische situatie

Het gemiddelde inkomen in Centrum is sinds 2014 gestegen met 8% en ligt boven het Zwijndrechts gemiddelde (25.600 t.o.v. 25.100). Het percentage huishoudens onder het sociaal minimum ligt relatief gelijk met het Zwijndrechts gemiddelde (6,0% t.o.v. 6,6% gemeente breed) en is sinds 2014 nauwelijks gestegen of gedaald. Het percentage bijstandsuitkeringen in Centrum is sinds 2014 licht gestegen (van 2,1% naar 2,6%). Het percentage bijstandsuitkeringen ligt gelijk aan het Zwijndrechts gemiddelde (2,6% t.o.v. 2,6% gemeente breed). Het percentage bewoners met een laag opleidingsniveau is afgenomen in Centrum (van 36% naar 34%) en ligt iets boven het Zwijndrechts gemiddelde (34% t.o.v. 33% gemeente breed).

Verklaringen en duidingen

Centrum wordt door respondenten herkend als een mooie wijk met veel krachtige bewoners. De kwetsbaarheid in centrum is een stuk minder dan in Noord of Kort Ambacht. Volgens professionals is het aantal bewoners in armoede niet opvallend hoog in Centrum. In een aantal complexen met goedkopere sociale huurwoningen zijn signalen van toenemende kwetsbaarheid.

Welzijn & gezondheid

Tussen 2018 en 2020 is kleine stijging te zien in het percentage huishoudens dat gebruik maakt van meer dan 2 voorzieningen (van 11,1% naar 12%). Dit percentage ligt onder het Zwijndrechts gemiddelde (12% t.o.v. 14,6%). Het aantal jeugdigen met jeugdzorg neemt ook toe in de wijk tussen 2015 en 2020 (van 7% naar 9%). Dit percentage ligt onder het Zwijndrechts gemiddelde (9% t.o.v. 10,4% gemeente breed). Het percentage Wmo-cliënten blijft relatief stabiel tussen 2019-2020, maar wijkt licht af van het Zwijndrechts gemiddelde af. (6,3% t.o.v. 7% gemeente breed).

Verklaringen en duidingen

Er zijn voorzieningen waar vooral jongeren met een rugzakje binnen komen. Professionals maken zich zorgen om deze groep als gevolg van Corona. Dit heeft onderliggende problemen verergerd. Kwetsbare bewoners zijn kwetsbaarder geworden of zijn uit beeld geraakt bij professionals.

Leefomgeving & veiligheid

Op de Leefbaarometer is Centrum door de tijd niet echt veranderd. Centrum scoort een punt hoger dan het Zwijndrechts gemiddelde (7 t.o.v. 6 gemeente breed). Het percentage rondom vermogen, vernielingen en geweld is afgenomen in de tijd en wijkt weinig af ten opzichte van het gemiddelde in Zwijndrecht (4,4% t.o.v. 3,3% gemeente breed). Het percentage van registraties overlast blijft stabiel door de tijd heen (van 1,8% naar 2,2%) en is lager dan het gemiddelde in Zwijndrecht (2,2% t.o.v. 3,4% gemeente breed). Het percentage overlastmeldingen jeugd neemt toe door de tijd heen (van 43% naar 38%). Dit is hetzelfde als het gemiddelde in Zwijndrecht (38% t.o.v. 38% gemeente breed).

Verklaringen en duidingen

Volgens professionals komen veel jongeren naar de jongerenlocatie dat een stedelijke functie heeft. De criminaliteit is sterk toegenomen, vooral onder jongeren. Daar waar incidenten zijn, worden deze als ernstiger ervaren.

Wijk 02 Centrum										Afwijking t.o.v stad
		2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	ontwikkeling in tijd	2019
Demografische gegevens										
Aantal inwoners	aantal	4740	4710	4730	4820	4895	4915	5050	Groter	n.v.t.
Mannen	aantal	2330	2300	2340	2365	2410	2425	2505	Groter	n.v.t.
Vrouwen	aantal	2410	2410	2390	2450	2480	2485	2545	Groter	n.v.t.
0 tot 15 jaar	%	17%	18%	18%	18%	18%	17%	16%	Stabiel	n.v.t.
15 tot 25 jaar	%	10%	10%	10%	10%	10%	11%	11%	Stabiel	n.v.t.
25 tot 45 jaar	%	26%	26%	25%	24%	24%	24%	24%	Kleiner	n.v.t.
45 tot 65 jaar	%	27%	27%	28%	27%	27%	27%	27%	Stabiel	n.v.t.
65 jaar of ouder	%	19%	20%	21%	21%	21%	22%	22%	Groter	n.v.t.
Nederlands	%	81%	82%	82%	81%	81%	80%	80%	Stabiel	n.v.t.
Westers totaal	%	8%	7%	7%	7%	7%	7%	7%	Stabiel	n.v.t.
Marokko	%	2%	2%	2%	2%	2%	2%	2%	Stabiel	n.v.t.
Nederlandse Antillen en Aruba	%	2%	1%	1%	2%	2%	2%	2%	Stabiel	n.v.t.
Suriname	%	2%	2%	2%	2%	2%	2%	2%	Stabiel	n.v.t.
Turkije	%	2%	2%	2%	1%	1%	1%	2%	Stabiel	n.v.t.
Overig niet-westers	%	3%	4%	4%	4%	4%	5%	5%	Groter	n.v.t.
Huishoudens totaal	aantal	2190	2180	2185	2205	2250	2285	2360	Groter	n.v.t.
Eenpersoonshuishoudens	%	36%	37%	37%	36%	36%	38%	37%	Stabiel	n.v.t.
Huishoudens zonder kinderen	%	32%	31%	30%	32%	32%	32%	33%	Stabiel	n.v.t.

Wijk 02 Centrum										
		2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	ontwikkeling in tijd	Afwijking t.o.v stad 2019
Huishoudens met kinderen	%	32%	32%	32%	33%	32%	31%	30%	Kleiner	n.v.t.
Gemiddelde huishoudensgrootte	aantal	2,2	2,1	2,1	2,1	2,1	2,1	2,1	Stabiel	n.v.t.
Sociaaleconomisch (incl. opleidingsniveau)										
Gemiddeld inkomen per inwoner	x 1 000 euro	23,7	24,7	24,5	26,5	25,6	.	.	Positief	Neutraal
Huish. onder of rond sociaal minimum	%	6,4%	5,5%	5,6%	5,8%	6,0%	.	.	Stabiel	Neutraal
Personen per soort uitkering; Bijstand	%	2,1%	2,3%	2,5%	2,5%	2,7%	2,6%	2,6%	Stabiel	Neutraal
Betalingsachterstanden: schulden	%	1,0%	0,6%	Stabiel	Positief
Opleidingsniveau laag 2013 = percentage van totaal 'opgeleiden'		36,0%	34,0%	.	Kleiner/Positief	Neutraal
Welzijn										
Stapeling (2 of meer voorzieningen per huishouden)	%	11,1%	11,3%	12,0%	Stabiel	Positief
Jongeren met jeugdzorg	%	.	7,0%	9,3%	9,3%	11,3%	11,2%	9,0%	Negatief	Positief
Wmo-cliënten relatief	% van inwoners	6,6%	6,3%	Stabiel	Stabiel
Leefomgeving (leefbaarheid en veiligheid)										
Leefbaarometer (1: Zeer onvoldoende; 9: Uitstekend)		7	.	6	.	7	.	.	Stabiel	Groter/Positief
Percentage vermogen, vernieling en geweld	%	.	.	5,8%	4,8%	4,4%	.	.	Kleiner/ Positief	Groter/Negatief
Percentage registraties overlast	%	1,8%	1,9%	2,7%	2,3%	2,0%	1,4%	2,2%	Stabiel	Kleiner/positief
Melding overlast jeugd	%	43%	45%	47%	41%	27%	31%	38%	Kleiner/ Positief	Stabiel

Wijk 03: Noord

De wijk Noord is een grote naoorlogse wijk dicht bij het centrum van Zwijndrecht. Net iets minder dan de helft van de woningvoorraad bestaat uit 55% koopwoningen, 38% sociale huur en 7% particuliere huur. Voor het grootste deel is de wijk gebouwd in de jaren '50 en '60. In de wijk staan veel portiekwoningen en gezinswoningen.

Kenmerken inwoners

Het grootste deel van de inwoners in Noord heeft een Nederlandse achtergrond (63%), 10% heeft een niet-westerse migratieachtergrond en 8% heeft een westerse migratieachtergrond. Sinds 2014 neemt het aantal bewoners met een Nederlandse achtergrond heel licht af (van 68% naar 63%) en blijft het aantal bewoners met een westerse migratieachtergrond relatief gelijk. Het aantal bewoners met een niet-westerse migratieachtergrond neemt licht toe (van 6% tot 10%). Huishoudens zonder kinderen zijn onder vertegenwoordigd in de wijk (26% t.o.v. 31% gemeente breed). De eenpersoonshuishoudens (37% t.o.v. 34% gemeente breed) en huishoudens met kinderen (37% t.o.v. 35% gemeente breed) zijn redelijk gelijk aan het stedelijk gemiddelde

Sociaaleconomische situatie

Het gemiddelde inkomen in Noord is sinds 2014 gestegen met 10%, maar ligt onder het Zwijndrechts gemiddelde (22.200 t.o.v. 25.100). Het percentage huishoudens onder het sociaal minimum ligt boven het Zwijndrechts gemiddelde (9,3% t.o.v. 6,6% gemeente breed) en is sinds 2014 nauwelijks gestegen of gedaald (van 9,6 naar 9,3%). Het percentage bijstandsuitkeringen in Noord is sinds 2014 licht gestegen (van 3,8% naar 4,2%). Het percentage bijstandsuitkeringen ligt een stuk hoger dan het Zwijndrechts gemiddelde (4,2% t.o.v. 2,6% gemeente breed). Het percentage bewoners met een laag opleidingsniveau is licht afgenomen in Centrum (van 38% naar 35%) en ligt iets boven het Zwijndrechts gemiddelde (35% t.o.v. 33% gemeente breed).

Verklaringen en duidingen

Relatief veel bewoners kampen met een sociaaleconomische achterstand, dit is ook geconcentreerd in een aantal buurten. Niet alle bewoners weten waar zij terecht kunnen, deels door taalachterstanden deels doordat niet alle voorzieningen laagdrempelig genoeg zijn. Veel bewoners vinden de weg niet. Bewoners en professionals geven ook aan dat er veel schaamte is rondom schulden en dat zij veel onderling en in de eigen kring proberen op te lossen. Daarnaast geven respondenten aan dat er relatief veel statushouders zijn in de wijk die van een uitkering moeten rondkomen en niet over Nederlandse diploma's beschikken.

Welzijn & gezondheid

Tussen 2018 en 2020 is het percentage huishoudens dat gebruik maakt van meer dan 2 voorzieningen stabiel gebleven (van 14,9% naar 14,5%). Dit percentage is vrijwel gelijk aan het Zwijndrechts gemiddelde (14,5% t.o.v. 14,6%). Het aantal jeugdigen met jeugdzorg neemt ook toe in de wijk tussen 2015 en 2020 (van 7% naar 10%). Dit percentage ligt maar iets onder het Zwijndrechts gemiddelde (10% t.o.v. 10,4% gemeente breed). Het percentage Wmo-cliënten blijft relatief stabiel tussen 2019-2020 en is een stuk lager dan het Zwijndrechts gemiddelde (5,3% t.o.v. 7% gemeente breed).

Verklaringen en duidingen

Professionals geven aan dat bewoners vaak een achterstand hebben op digitale en taalvaardigheden. Nieuwkomers, kwetsbare bewoners en verwarde personen in Noord kennen de weg niet vaak. Ook worden veel bewoners nog onvoldoende bereikt en speelt er veel achter de voordeur. Bewoners geven aan der mensen erg

sociaal zijn en voor elkaar open staan. Culturen gaan goed met elkaar samen, maar de autochtone bewoners mengen want minder goed. De sociale controle in de wijk is zeker aanwezig, mensen spreken ook elkaars kinderen aan op gedrag.

Leefomgeving & veiligheid

Op de Leefbaarometer is Noord licht verbeterd van een 5 in 2014 naar een 6 in 2018. Noord scoort daarmee gelijk met het Zwijndrechts gemiddelde (6 t.o.v. 6 gemeente breed). Het percentage rondom vermogen, vernielingen en geweld is afgenomen in de tijd en wijkt weinig af ten opzichte van het gemiddelde in Zwijndrecht (4,1% t.o.v. 3,3% gemeente breed). Het percentage van registraties overlast blijft stabiel door de tijd heen (van 3,4% naar 3,4%) en is gelijk aan het gemiddelde in Zwijndrecht (3,4% t.o.v. 3,4% gemeente breed). Het percentage overlastmeldingen jeugd blijft gelijk door de tijd heen (van 50% naar 50%). Dit ligt hoger dan het gemiddelde in Zwijndrecht (50% t.o.v. 38% gemeente breed).

Verklaringen en duidingen

De gesproken bewoners geven aan zich wel veilig te voelen, maar zien dat er steeds meer gekke dingen gebeuren. Zo is de indruk dat de ernst van de criminaliteit toe neemt, met bijvoorbeeld steekincidenten. Dit baart de bewoners wel zorgen. Wat bewoners en professionals ook aangeven is dat er veel afval naast containers wordt gezet.

Wijk 03 Noord										Afwijking t.o.v stad
		2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	ontwikkeling in tijd	2019
Demografische gegevens										
Aantal inwoners	aantal	6525	6605	6580	6490	6475	6550	6630	Groter	n.v.t.
Mannen	aantal	3260	3335	3330	3280	3270	3280	3315	Groter	n.v.t.
Vrouwen	aantal	3265	3265	3250	3210	3205	3270	3310	Stabiel	n.v.t.
0 tot 15 jaar	%	19%	19%	18%	18%	19%	19%	19%	Stabiel	n.v.t.
15 tot 25 jaar	%	13%	13%	13%	12%	12%	12%	12%	Stabiel	n.v.t.
25 tot 45 jaar	%	31%	31%	31%	30%	30%	30%	30%	Stabiel	n.v.t.
45 tot 65 jaar	%	23%	23%	23%	24%	23%	23%	23%	Stabiel	n.v.t.
65 jaar of ouder	%	14%	15%	15%	15%	16%	16%	15%	Stabiel	n.v.t.
Nederlands	%	68%	68%	67%	66%	64%	63%	63%	Kleiner	n.v.t.
Westers totaal	%	7%	7%	7%	7%	8%	8%	8%	Stabiel	n.v.t.
Marokko	%	5%	5%	5%	5%	5%	5%	5%	Stabiel	n.v.t.
Nederlandse Antillen en Aruba	%	2%	2%	2%	2%	3%	3%	3%	Stabiel	n.v.t.
Suriname	%	1%	2%	2%	2%	2%	2%	2%	Stabiel	n.v.t.
Turkije	%	11%	10%	11%	10%	11%	11%	10%	Stabiel	n.v.t.
Overig niet-westers	%	6%	6%	6%	7%	8%	9%	10%	Groter	n.v.t.

Wijk 03 Noord										
		2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	ontwikkeling in tijd	Afwijking t.o.v stad 2019
Huishoudens totaal	aantal	2925	2975	2990	2915	2940	2965	2965	Stabiel	n.v.t.
Eenpersoonshuishoudens	%	36%	37%	37%	36%	37%	37%	37%	Stabiel	n.v.t.
Huishoudens zonder kinderen	%	27%	27%	27%	28%	27%	26%	26%	Stabiel	n.v.t.
Huishoudens met kinderen	%	36%	36%	36%	36%	36%	37%	37%	Stabiel	n.v.t.
Gemiddelde huishoudensgrootte	aantal	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2	Stabiel	n.v.t.
Sociaaleconomisch (incl. opleidingsniveau)										
Gemiddeld inkomen per inwoner	x 1 000 euro	20,1	20,2	21,3	21,8	22,2	.	.	Positief	Negatief
Huish. onder of rond sociaal minimum	%	9,6%	8,8%	9,1%	8,5%	9,3%	.	.	Stabiel	Negatief
Personen per soort uitkering; Bijstand	%	3,8%	4,1%	4,3%	4,6%	4,8%	4,6%	4,2%	Stabiel	Negatief
Betalingsachterstanden: schulden	%	1,4%	1,1%	Stabiel	Negatief
Opleidingsniveau laag 2013 = percentage van totaal 'opgeleiden'		38,0%	35,0%	.	Kleiner/Positief	Neutraal
Welzijn										
Stapelning (2 of meer voorzieningen per huishouden)	%	14,9%	14,1%	14,5%	Stabiel	Stabiel
Jongeren met jeugdzorg	%	.	7%	8%	8%	10%	13%	10%	Negatief	Stabiel
Wmo-cliënten relatief	% van inwoners	6,1%	5,3%	Stabiel	Positief
Leefomgeving (leefbaarheid en veiligheid)										
Leefbaarometer (1: Zeer onvoldoende; 9: Uitstekend)		5	.	6	.	6	.	.	Groter/positief	Stabiel
Percentage vermogen, vernieling en geweld	%	.	.	4,7%	3,6%	4,1%	.	.	Stabiel	Groter/Negatief
Percentage registraties overlast	%	3,4%	3,6%	2,4%	2,4%	2,7%	2,6%	3,4%	Stabiel	Stabiel
Melding overlast jeugd	%	50%	40%	36%	32%	35%	40%	50%	Stabiel	Groter/Negatief

Wijk 04: Heer Oudelands Ambacht

Heer Oudelands Ambacht, in de volksmond ook Oudeland en HOA genoemd, is de jongste wijk van Zwijndrecht. Het is gebouwd in de jaren '80. De wijk grenst aan Nederhoven en Kort Ambacht. Het grootste deel van Heer Oudelands Ambacht bestaat uit koopwoningen (78%), 18% sociale huur en 4% particuliere huur.

Kenmerken inwoners

Het grootste deel van de inwoners in Heer Oudelands Ambacht heeft een Nederlandse achtergrond (85%), 2% heeft een niet-westerse migratieachtergrond en 9% heeft een westerse migratieachtergrond. Sinds 2014 neemt het aantal bewoners met een Nederlandse achtergrond licht af (van 87% naar 85%) en blijft het aantal bewoners met een niet-westerse en westerse migratieachtergrond relatief gelijk. In Heer Oudelands Ambacht is de leeftijdsgroep 45 tot 65 jaar oververtegenwoordigd (34% t.o.v. 26% gemeente breed). De groep van ouders dan 65 jaar is kleiner dan het Zwijndrechts gemiddelde (18% t.o.v. 23% gemeente breed). Deze groep is wel door de jaren heen gestegen (van 12% naar 18%). De huishoudens met kinderen zijn oververtegenwoordigd (42% t.o.v. 35% gemeente breed). Waar de eenpersoonshuishoudens zijn ondervertegenwoordigd in de wijk (20% t.o.v. 34% gemeente breed). Ten opzichte van Zwijndrecht zijn er iets meer huishoudens zonder kinderen (38% t.o.v. 31% gemeente breed).

Sociaaleconomische situatie

Het gemiddelde inkomen in Heer Oudelands Ambacht is sinds 2014 gestegen met 11% en ligt boven het Zwijndrechts gemiddelde (29.000 t.o.v. 25.100). Het percentage huishoudens onder het sociaal minimum is afgenomen tussen 2014 – 2019 (van 2,7% naar 1,8%) en ligt onder het Zwijndrechts gemiddelde (1,8% t.o.v. 6,6% gemeente breed). Het percentage bijstandsuitkeringen in Heer Oudelands Ambacht is sinds 2014 gelijk gebleven (van 0,5% naar 0,6%). Het percentage bijstandsuitkeringen ligt veel lager dan het Zwijndrechts gemiddelde (0,6% t.o.v. 2,6% gemeente breed). Het percentage bewoners met een laag opleidingsniveau is afgenomen in Heer Oudelands Ambacht (van 30% naar 27%) en ligt onder het Zwijndrechts gemiddelde (27% t.o.v. 33% gemeente breed).

Verklaringen en duidingen

Bewoners en professionals geven aan dat er veel koopwoningen in de wijk zijn en dat het daarom ook niet gek is dat veel mensen zich in goede sociaaleconomische posities bevinden. Ook zijn de koopwoningen behoorlijk duur en zijn de meeste inwoners tweeverdieners.

Welzijn & gezondheid

Tussen 2018 en 2020 is stijging te zien in het percentage huishoudens dat gebruik maakt van meer dan 2 voorzieningen (van 5,9% naar 8,3%). Dit percentage ligt onder het Zwijndrechts gemiddelde (8,3% t.o.v. 14,6%). Het aantal jeugdigen met jeugdzorg neemt ook toe in de wijk tussen 2015 en 2020 (van 5% naar 8%). Dit percentage ligt onder het Zwijndrechts gemiddelde (8% t.o.v. 10,4% gemeente breed). Het percentage Wmo-cliënten blijft relatief stabiel tussen 2019-2020, maar wijkt af van het Zwijndrechts gemiddelde af. (3% t.o.v. 7% gemeente breed).

Verklaringen en duidingen

Veel bewoners geven aan dat het erg prettig wonen is in de buurt. Mensen zijn best op zichzelf, maar spreken elkaar aan wanneer nodig. Als, bewoners zich prettig voelen, zorgt dat er mede voor het prettig blijft.

Leefomgeving & veiligheid

Op de Leefbaarometer is Heer Oudelands Ambacht door de tijd niet echt veranderd. Heer Oudelands Ambacht scoort hoger met het Zwijndrechts gemiddelde (7 t.o.v. 6 gemeente breed). Het percentage registraties van meldingen rondom vermogen, vernielingen en geweld is afgenomen in de tijd (van 2,5 naar 1,6) en wijkt weinig af ten opzichte van het gemiddelde in Zwijndrecht (1,6% t.o.v. 3,3% gemeente breed). Het percentage van registraties overlast neemt af door de tijd heen (van 2,1% naar 1,0%) en is lager dan het gemiddelde in Zwijndrecht (1,0% t.o.v. 3,4% gemeente breed). Het percentage overlastmeldingen jeugd neemt af door de tijd heen (van 84% naar 63%). Dit wijkt erg af van het gemiddelde in Zwijndrecht (63% t.o.v. 38% gemeente breed).

Verklaringen en duidingen

De gesproken bewoners geven aan weinig overlast te ervaren. Bewoners die meer in de uithoeken wonen van de wijk geven aan dat zij geen overlast ervaren van jeugd. Een van de bewoners zegt dat een verklaring kan zijn dat de gemiddelde leeftijd wat hoger ligt in de wijk de laatste jaren waardoor bewoners nu meer last ervaren dan vroeger.

Wijk 04 Heer Oudelands Ambacht										
		2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	ontwikkeling in tijd	Afwijking t.o.v stad 2019
Demografische gegevens										
Aantal inwoners	aantal	6500	6455	6385	6350	6300	6250	6235	Kleiner	n.v.t.
Mannen	aantal	3245	3225	3185	3170	3160	3125	3115	Kleiner	n.v.t.
Vrouwen	aantal	3255	3230	3200	3180	3140	3125	3120	Kleiner	n.v.t.
0 tot 15 jaar	%	16%	16%	16%	15%	15%	15%	15%	Stabiel	n.v.t.
15 tot 25 jaar	%	14%	14%	13%	13%	12%	12%	11%	Kleiner	n.v.t.
25 tot 45 jaar	%	22%	21%	21%	21%	22%	21%	22%	Stabiel	n.v.t.
45 tot 65 jaar	%	36%	37%	37%	36%	36%	35%	34%	Kleiner	n.v.t.
65 jaar of ouder	%	12%	13%	14%	15%	16%	17%	18%	Groter	n.v.t.
Nederlands	%	87%	87%	87%	87%	86%	85%	85%	Kleiner	n.v.t.
Westers totaal	%	8%	8%	8%	8%	8%	9%	9%	Stabiel	n.v.t.
Marokko	%	0%	0%	1%	1%	1%	1%	1%	Stabiel	n.v.t.
Nederlandse Antillen en Aruba	%	1%	1%	1%	1%	1%	1%	1%	Stabiel	n.v.t.
Suriname	%	1%	1%	1%	1%	1%	1%	1%	Stabiel	n.v.t.
Turkije	%	1%	1%	1%	1%	1%	1%	1%	Stabiel	n.v.t.
Overig niet-westers	%	2%	2%	2%	2%	2%	2%	2%	Stabiel	n.v.t.
Huishoudens totaal	aantal	2520	2525	2520	2540	2540	2525	2535	Stabiel	n.v.t.
Eenpersoonshuishoudens	%	19%	19%	19%	20%	20%	20%	20%	Stabiel	n.v.t.

Wijk 04 Heer Oudelands Ambacht

		2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	ontwikkeling in tijd	Afwijking t.o.v stad 2019
Huishoudens zonder kinderen	%	34%	35%	35%	36%	37%	37%	38%	Groter	n.v.t.
Huishoudens met kinderen	%	48%	47%	46%	44%	44%	43%	42%	Kleiner	n.v.t.
Gemiddelde huishoudensgrootte	aantal	2,6	2,6	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	Stabiel	n.v.t.
Sociaaleconomisch (incl. opleidingsniveau)										
Gemiddeld inkomen per inwoner	x 1 000 euro	26,1	27,6	27,8	28,8	29	.	.	Positief	Positief
Huish. onder of rond sociaal minimum	%	2,7%	2,1%	2,6%	2,0%	1,8%	.	.	Stabiel	Positief
Personen per soort uitkering; Bijstand	%	0,5%	0,6%	0,6%	0,6%	0,5%	0,5%	0,6%	Stabiel	Positief
Betalingsachterstanden: schulden	%	0,2%	0,3%	Stabiel	Positief
Opleidingsniveau laag 2013 = percentage van totaal 'opgeleiden'		30,0%	27,0%		Kleiner/Positief	Positief
Welzijn										
Stapeling (2 of meer voorzieningen per huishouden)	%	5,9%	6,3%	8,3%	Negatief	Positief
Jongeren met jeugdzorg	%	.	5%	6%	6%	7%	9%	8%	Negatief	Positief
Wmo-cliënten relatief	% van inwoners	3,2%	3,0%	Stabiel	Positief
Leefomgeving (leefbaarheid en veiligheid)										
Leefbaarometer (1: Zeer onvoldoende; 9: Uitstekend)		7	.	7	.	7	.	.	Stabiel	Positief
Percentage vermogen, vernieling en geweld	%	.	.	2,5%	1,9%	1,6%	.	.	Stabiel	Positief
Percentage registraties overlast	%	2,1%	1,2%	1,1%	1,0%	0,7%	0,8%	1,0%	Positief	Positief
Melding overlast jeugd	%	84%	78%	64%	36%	41%	38%	63%	Kleiner/positief	Negatief

Wijk 05: Kort Ambacht

Kort Ambacht is een wijk in het midden in Zwijndrecht. Het aantal inwoners in de wijk Kort Ambacht is relatief stabiel gebleven in de periode 2014-2020; van 7.200 naar 7.180. Meer dan de helft van de woningvoorraad bestaat uit koopwoningen (53%), 38% is sociale huur en 7% particuliere huur. Met uitzondering van een deel van Meerdervoort, zijn de meeste huizen in Kort Ambacht gebouwd na de Tweede Wereldoorlog. Het grootste deel van de woningen is gebouwd in de jaren '60.

Kenmerken inwoners

Het merendeel van de inwoners in Kort Ambacht heeft een Nederlandse achtergrond (66%), 9% heeft een niet-westerse migratieachtergrond en 10% heeft een westerse migratieachtergrond. Sinds 2014 neemt het aantal bewoners met een Nederlandse achtergrond licht af (van 71% naar 66%) en neemt het aantal bewoners met een niet-westerse migratieachtergrond licht toe (6% in 2014; 9% in 2020). In Kort Ambacht zijn aanzienlijk minder inwoners 65 jaar of ouder (17% t.o.v. 23% gemeente breed). Eenpersoonshuishoudens zijn oververtegenwoordigd in de wijk (38% t.o.v. 34% gemeente breed). Huishoudens zonder kinderen (27% t.o.v. 31% gemeente breed) en huishoudens met kinderen (35% t.o.v. 35% gemeente breed) zijn redelijk vergelijkbaar ten opzichte van Zwijndrecht.

Sociaaleconomische situatie

Het gemiddelde inkomen in Kort Ambacht is sinds 2014 gestegen met 8%, maar ligt onder het Zwijndrechts gemiddelde (21.900 t.o.v. 25.100). Het percentage huishoudens onder het sociaal minimum ligt hoger dan Zwijndrechts gemiddelde (9% t.o.v. 6,6% gemeente breed), maar is sinds 2014 nauwelijks gestegen of gedaald. Ook het percentage bijstandsuitkeringen in Kort Ambacht is sinds 2014 stabiel (van 3,8% naar 3,6%). Het percentage bijstandsuitkeringen ligt hoger dan het Zwijndrechts gemiddelde (3,6% t.o.v. 2,6% gemeente breed). Het percentage bewoners met een laag opleidingsniveau is afgenomen in Kort Ambacht (van 41% naar 39%), maar ligt boven het Zwijndrechts gemiddelde (39% t.o.v. 33% gemeente breed).

Verklaringen en duidingen sociaaleconomische situatie

Bewoners herkennen het beeld dat er veel bewoners zijn in de wijk met een lager inkomen of met een uitkering. De woningen zijn ook relatief goedkoop volgens de bewoners. Bewoners en professionals ervaren dat het aandeel bewoners met een laag inkomen of in armoede in de afgelopen jaren niet is afgenomen, eerder toegenomen. Zo is er onder bewoners schaamte rondom werkloosheid of armoede en vinden veel mensen vinden het vaak lastig om hulp te vragen. Respondenten geven aan dat de bewoners die een goede baan krijgen of in een betere sociaaleconomische positie komen vaak wegtrekken. Het imago van de wijk speelt daar in mee.

Welzijn & gezondheid

Tussen 2018 en 2020 is een stijging te zien in het percentage huishoudens dat gebruik maakt van meer dan 2 voorzieningen (van 14,9% naar 16,9%). Ook ligt dit percentage boven het Zwijndrechts gemiddelde (16,9% t.o.v. 14,6%). Het aantal jeugdigen met jeugdzorg neemt ook toe in de wijk tussen 2015 en 2020 (van 8% naar 10,7%). Dit percentage ligt redelijk gelijk met het Zwijndrechts gemiddelde (10,7% t.o.v. 10,4% gemeente breed). Het percentage Wmo-cliënten blijft relatief stabiel tussen 2019-2020 en wijkt ook niet van het Zwijndrechts gemiddelde af. (7,2% t.o.v. 7% gemeente breed).

Verklaringen en duidingen welzijn en gezondheid

De huizen zijn relatief klein en goedkoop. De mensen die hier komen wonen hebben vaak moeite met het hoofd boven water te houden. Bewoners geven aan dat dit een negatieve impact heeft op het welzijn. Daarnaast zien zij ook dat er een taalbarrière of achterstand is bij veel bewoners en dat niet iedereen weet waar zij kunnen

aankloppen voor hulp of ondersteuning. Er is veel eenzaamheid bij wat oudere alleenstaande autochtone Nederlandse bewoners waar de familie weinig langs komt. Ook geven bewoners en professionals aan dat er meer achter de voordeur vaak speelt dan bekend. Corona heeft veel roet in het eten gegooid, veel activiteiten zijn gestopt. Veel mensen hebben deze activiteiten echt gemist. Inmiddels bloeit het wijkgebouw nu wel weer op. De activiteiten zorgen zeker voor verbintenis in de wijk en een sterkere wijk.

Leefomgeving & veiligheid

Op de Leefbaarometer is door de tijd heen in Kort Ambacht weinig veranderd, wel scoort deze een punt lager (5 t.o.v. 6 gemeente breed). Het percentage rondom vermogen, vernielingen en geweld is stabiel gebleven in de tijd en wijkt weinig af ten opzichte van het gemiddelde in Zwijndrecht (3,8% t.o.v. 3,3% gemeente breed). De percentages van registraties overlast (van 2,3% naar 3,8%) en de overlastmeldingen jeugd (van 38% naar 51%) nemen toe door de tijd heen. Ten opzichte van het gemiddelde in Zwijndrecht valt vooral het percentage meldingen overlast jeugd op (51% t.o.v. 38% gemeente breed).

Verklaringen en duidingen leefomgeving en veiligheid

Bewoners krijgen signalen van burens dat zij zich onveilig voelen. De recente kofferbakmoord heeft daar een rol in gespeeld. De overlast van jeugd is ook toegenomen, volgens respondenten komen deze jongeren niet persé uit Kort Ambacht zelf en verplaatsen ze zich snel. Ook geven respondenten aan dat de vluchtwegen dicht bij de wijk zitten waardoor mensen makkelijk met dingen weggkomen.

Wijk 05 Kort Ambacht										
		2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	ontwikkeling in tijd	Afwijking t.o.v stad 2019
Demografische gegevens										
Aantal inwoners	aantal	7200	7200	7155	7165	7195	7215	7180	Stabiel	n.v.t.
Mannen	aantal	3535	3535	3505	3500	3510	3535	3520	Stabiel	n.v.t.
Vrouwen	aantal	3665	3665	3650	3660	3685	3675	3660	Stabiel	n.v.t.
0 tot 15 jaar	%	18%	18%	18%	18%	18%	18%	18%	Stabiel	n.v.t.
15 tot 25 jaar	%	12%	12%	12%	11%	12%	12%	12%	Stabiel	n.v.t.
25 tot 45 jaar	%	31%	30%	30%	29%	28%	28%	29%	Kleiner	n.v.t.
45 tot 65 jaar	%	23%	23%	24%	24%	25%	25%	25%	Groter	n.v.t.
65 jaar of ouder	%	16%	17%	17%	17%	17%	17%	17%	Stabiel	n.v.t.
Nederlands	%	71%	71%	71%	70%	68%	66%	66%	Kleiner	n.v.t.
Westers totaal	%	9%	9%	9%	9%	10%	10%	10%	Stabiel	n.v.t.
Marokko	%	4%	4%	4%	4%	4%	4%	4%	Stabiel	n.v.t.
Nederlandse Antillen en Aruba	%	3%	3%	3%	3%	3%	3%	3%	Stabiel	n.v.t.
Suriname	%	2%	3%	3%	3%	3%	3%	3%	Stabiel	n.v.t.

Wijk 05 Kort Ambacht

		2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	ontwikkeling in tijd	Afwijking t.o.v stad 2019
Turkije	%	5%	5%	5%	5%	5%	5%	5%	Stabiel	n.v.t.
Overig niet-westers	%	6%	6%	6%	6%	7%	8%	9%	Groter	n.v.t.
Huishoudens totaal	aantal	3295	3285	3255	3270	3255	3275	3280	Stabiel	n.v.t.
Eenpersoonshuishoudens	%	37%	37%	37%	38%	37%	38%	38%	Stabiel	n.v.t.
Huishoudens zonder kinderen	%	27%	27%	26%	25%	26%	27%	27%	Stabiel	n.v.t.
Huishoudens met kinderen	%	35%	36%	36%	37%	36%	36%	35%	Stabiel	n.v.t.
Gemiddelde huishoudensgrootte	aantal	2,1	2,2	2,2	2,1	2,2	2,2	2,1	Stabiel	n.v.t.
Sociaaleconomisch (incl. opleidingsniveau)										
Gemiddeld inkomen per inwoner	x 1 000 euro	20,2	20,8	21,1	21,4	21,9	.	.	Positief	Negatief
Huish. onder of rond sociaal minimum	%	9,3%	8,1%	9,2%	8,6%	9,0%	.	.	Stabiel	Negatief
Personen per soort uitkering; Bijstand	%	3,8%	4,2%	4,2%	4,0%	4,2%	3,9%	3,6%	Stabiel	Negatief
Betalingsachterstanden: schulden	%	1,4%	1,1%	Stabiel	Negatief
Opleidingsniveau laag 2013 = percentage van totaal 'opgeleiden'		41,0%	39,0%	.	Kleiner/Positief	Negatief
Welzijn										
Stapelning (2 of meer voorzieningen per huishouden)	%	14,9%	15,7%	16,9%	Negatief	Negatief
Jongeren met jeugdzorg	%	.	8,0%	8,5%	8,9%	11,1%	12,8%	10,7%	Negatief	Stabiel
Wmo-cliënten relatief	% van inwoners	7,8%	7,2%	Stabiel	Stabiel
Leefomgeving (leefbaarheid en veiligheid)										
Leefbaarometer (1: Zeer onvoldoende; 9: Uitstekend)		5	.	5	.	5	.	.	Stabiel	Negatief
Percentage vermogen, vernieling en geweld	%	.	.	4,8%	3,7%	3,8%	.	.	Stabiel	Negatief
Percentage registraties overlast	%	2,3%	2,4%	2,2%	2,5%	3,3%	3,3%	3,8%	Negatief	Negatief
Melding overlast jeugd	%	38%	38%	34%	31%	32%	33%	51%	Negatief	Negatief

Wijk 06: Nederhoven

De wijk Nederhoven ligt in het westelijke deel van Zwijndrecht, ingeklemd tussen Kort Ambacht, Heer Oudelands Ambacht, de industrie en het groen. Nederhoven is gebouwd in de jaren '60 en '70. Het grootste deel van Nederhoven bestaat uit 50% koopwoningen, 45% sociale huur en 5% particuliere huur.

Kenmerken inwoners

Het grootste deel van de inwoners in Nederhoven heeft een Nederlandse achtergrond (78%), 6% heeft een niet-westerse migratieachtergrond en 9% heeft een westerse migratieachtergrond. Sinds 2014 neemt het aantal bewoners met een Nederlandse achtergrond licht af (van 82% naar 78%) en blijft het aantal bewoners met een niet-westerse en westerse migratieachtergrond relatief gelijk. In Nederhoven zijn de leeftijdsgroepen op dezelfde manier verdeeld als door Zwijndrecht. Ook het type huishoudens zijn vergelijkbaar verdeeld als het gemiddelde van Zwijndrecht. Wel zit er een licht stijging in het percentage eenpersoons huishoudens (van 31% naar 34%) en een daling in het aantal huishoudens zonder kinderen (van 33% naar 31%).

Sociaaleconomische situatie

Het gemiddelde inkomen in Nederhoven is sinds 2014 gestegen met 6% en ligt licht onder het Zwijndrechts gemiddelde (24.100 t.o.v. 25.100). Het percentage huishoudens onder het sociaal minimum is stabiel gebleven tussen 2014 – 2019 (van 7,3% naar 7,7%) en ligt boven het Zwijndrechts gemiddelde (7,7% t.o.v. 6,6% gemeente breed). Het percentage bijstandsuitkeringen in Nederhoven is sinds 2014 stabiel gebleven (van 2,6% naar 3,2%). Het percentage bijstandsuitkeringen ligt hoger dan het Zwijndrechts gemiddelde (3,2% t.o.v. 2,6% gemeente breed). Het percentage bewoners met een laag opleidingsniveau is afgenomen in Nederhoven (van 35% naar 33%) en ligt gelijk met het Zwijndrechts gemiddelde (33% t.o.v. 33% gemeente breed).

Verklaringen en duidingen

Bewoners geven aan te weten dat er veel mensen zijn in de wijk die lastiger kunnen rondkomen. Volgens een bewoner zie je dit aan de huishoudens zelf, veel mensen zitten hele dagen thuis. Een deel hiervan zal arbeidsongeschikt zijn, maar een groot deel is wel in staat om te werken. Een bewoner geen aan dat mensen een stukje toekomstperspectief kunnen gebruiken. Als bewoners een stap kunnen maken in het leven, in welke vorm dan ook, dan voelen ze zich beter thuis in de eigen wijk.

Welzijn & gezondheid

Tussen 2018 en 2020 is stijging te zien in het percentage huishoudens dat gebruik maakt van meer dan 2 voorzieningen (van 15,6% naar 17,7%). Dit percentage ligt een stuk hoger dan het Zwijndrechts gemiddelde (17,7% t.o.v. 14,6%). Het aantal jeugdigen met jeugdzorg neemt ook toe in de wijk tussen 2015 en 2020 (van 7,6% naar 11,2%). Dit percentage ligt redelijk gelijk met het Zwijndrechts gemiddelde (11,2% t.o.v. 10,4% gemeente breed). Het percentage Wmo-cliënten blijft relatief stabiel tussen 2019-2020, maar wijkt licht af van het Zwijndrechts gemiddelde af. (7,8% t.o.v. 7% gemeente breed).

Verklaringen en duidingen

Vaak zijn dezelfde bewoners actief in de wijk en zij trekken dan ook de kar rondom activiteiten. Niet iedereen is makkelijk te activeren. Een van de actieve bewoners zet daar een kanttekening bij, hij geeft aan dat zorgen voor je wijk en je burens lastig is, zeker voor de kwetsbare doelgroep. Deze doelgroep heeft al moeite om het dagelijkse leven goed vorm te geven, zij hebben al veel zorgen om ook nog eens actief te zijn in de wijk. Hij geeft aan dat er veel van deze groep wordt verwacht, maar

dat werkt niet zo voor iedereen. Het is volgens respondenten ook onduidelijk wat er bij mensen allemaal achter de voordeur gebeurt. Een van hen geeft ook aan dat er veel eenzaamheid zou spelen, versterkt door de Corona-maatregelen.

Leefomgeving & veiligheid.

Op de Leefbaarometer is Nederhoven door de tijd niet veranderd. Nederhoven scoort gelijk met het Zwijndrechts gemiddelde (6 t.o.v. 6 gemeente breed). Het percentage rondom vermogen, vernielingen en geweld is stabiel gebleven in de tijd (van 2,5% naar 2%) en ligt lager dan het gemiddelde in Zwijndrecht (2% t.o.v. 3,3% gemeente breed). Het percentage van registraties overlast neemt toe door de tijd heen (van 2,1% naar 3,5%) en is vrijwel gelijk aan het gemiddelde in Zwijndrecht (3,5% t.o.v. 3,4% gemeente breed). Het percentage overlastmeldingen jeugd neemt af door de tijd heen (van 47% naar 17%). Dit ligt een stuk lager dan het gemiddelde in Zwijndrecht (17% t.o.v. 38% gemeente breed).

Verklaringen en duidingen

Bewoners geven aan een impact te hebben met de wijkpreventiegroep. Zij hebben goed contact met de politie en schakelen deze ook in als bewoners met bepaalde hulpvragen. In een opgeruimde wijk voelen mensen zich prettiger, zijn mensen trotser op de wijk. Door de buitenruimtes goed op orde te hebben krijg je een thuis/veilig gevoel in de wijk. Daarnaast herkennen de respondenten dat er weinig overlast is in de wijk door jongeren. Wel zijn er soms groepjes samen, maar er is geen sprake van overlast.

Wijk 06 Nederhoven										
		2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	ontwikkeling in tijd	Afwijking t.o.v stad 2019
Demografische gegevens										
Aantal inwoners	aantal	6160	6135	6155	6135	6195	6175	6170	Stabiel	n.v.t.
Mannen	aantal	2960	2945	2950	2950	2960	2950	2940	Stabiel	n.v.t.
Vrouwen	aantal	3200	3185	3205	3185	3235	3220	3225	Stabiel	n.v.t.
0 tot 15 jaar	%	16%	16%	16%	16%	17%	17%	16%	Stabiel	n.v.t.
15 tot 25 jaar	%	11%	11%	11%	11%	10%	10%	11%	Stabiel	n.v.t.
25 tot 45 jaar	%	22%	22%	21%	22%	21%	22%	22%	Stabiel	n.v.t.
45 tot 65 jaar	%	27%	27%	27%	27%	27%	27%	27%	Stabiel	n.v.t.
65 jaar of ouder	%	24%	25%	25%	25%	25%	25%	25%	Stabiel	n.v.t.
Nederlands	%	82%	81%	80%	79%	79%	79%	78%	Kleiner	n.v.t.
Westers totaal	%	8%	8%	9%	8%	9%	9%	9%	Stabiel	n.v.t.
Marokko	%	1%	2%	2%	2%	2%	2%	2%	Stabiel	n.v.t.
Nederlandse Antillen en Aruba	%	2%	2%	2%	2%	2%	2%	2%	Stabiel	n.v.t.
Suriname	%	1%	1%	1%	1%	1%	1%	1%	Stabiel	n.v.t.

Wijk 06 Nederhoven										
		2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	ontwikkeling in tijd	Afwijking t.o.v stad 2019
Turkije	%	2%	2%	2%	2%	2%	2%	2%	Stabiel	n.v.t.
Overig niet-westers	%	4%	4%	5%	5%	6%	6%	6%	Groter	n.v.t.
Huishoudens totaal	aantal	2750	2785	2785	2775	2790	2770	2785	Stabiel	n.v.t.
Eenpersoonshuishoudens	%	31%	33%	33%	33%	33%	33%	34%	Groter	n.v.t.
Huishoudens zonder kinderen	%	33%	33%	32%	32%	31%	31%	31%	Kleiner	n.v.t.
Huishoudens met kinderen	%	35%	35%	35%	35%	36%	36%	36%	Stabiel	n.v.t.
Gemiddelde huishoudensgrootte	aantal	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2	Stabiel	n.v.t.
Sociaaleconomisch (incl. opleidingsniveau)										
Gemiddeld inkomen per inwoner	x 1 000 euro	22,8	23,2	23,4	24,4	24,1	.	.	Positief	Neutraal
Huish. onder of rond sociaal minimum	%	7,3%	7,0%	7,3%	7,4%	7,7%	.	.	Stabiel	Negatief
Personen per soort uitkering; Bijstand	%	2,6%	3,1%	3,4%	3,7%	3,6%	3,2%	3,2%	Stabiel	Negatief
Betalingsachterstanden: schulden	%	1,1%	0,8%	Stabiel	Negatief
Opleidingsniveau laag 2013 = percentage van totaal 'opgeleiden'		35,0%	33,0%		Kleiner/Positief	Neutraal
Welzijn										
Stapelings (2 of meer voorzieningen per huishouden)	%	15,6%	16,6%	17,7%	Negatief	Negatief
Jongeren met jeugdzorg	%	.	7,6%	9,6%	8,8%	11,3%	13,5%	11,2%	Negatief	Stabiel
Wmo-cliënten relatief	% van inwoners	8,1%	7,8%	Stabiel	Negatief
Leefomgeving (leefbaarheid en veiligheid)										
Leefbaarometer (1: Zeer onvoldoende; 9: Uitstekend)		6	.	6	.	6	.	.	Stabiel	Stabiel
Percentage vermogen, vernieling en geweld	%	.	.	2,5%	1,9%	2,0%	.	.	Stabiel	Positief
Percentage registraties overlast	%	2,1%	1,6%	1,4%	1,3%	1,3%	1,3%	3,5%	Negatief	Stabiel
Melding overlast jeugd	%	47%	50%	54%	35%	23%	13%	17%	Positief	Positief

Wijk 07: Heerjansdam

Heerjansdam is een dorp ten noorden van de Oude Maas in de Zwijndrechts Waard. Heerjansdam was een zelfstandige gemeente totdat het op 1 januari 2003 onderdeel werd van de gemeente Zwijndrecht.

Kenmerken inwoners

Het grootste deel van de inwoners in Heerjansdam heeft een Nederlandse achtergrond (92%), 3% heeft een niet-westerse migratieachtergrond en 4% heeft een westerse migratieachtergrond. Sinds 2014 neemt het aantal bewoners met een Nederlandse achtergrond licht af (van 94% naar 92%) en blijft het aantal bewoners met een niet-westerse en westerse migratieachtergrond relatief gelijk.

In Heerjansdam is de leeftijdsgroep 45 tot 65 jaar oververtegenwoordigd (33% t.o.v. 26% gemeente breed). De huishoudens met kinderen zijn oververtegenwoordigd (42% t.o.v. 35% gemeente breed). Waar de eenpersoonshuishoudens zijn ondervertegenwoordigd in de wijk (27% t.o.v. 34% gemeente breed). Ten opzichte van Zwijndrecht zijn er iets meer huishoudens zonder kinderen (34% t.o.v. 31% gemeente breed).

Sociaaleconomische situatie

Het gemiddelde inkomen in Heerjansdam is sinds 2014 gestegen met 6% en ligt ruim boven het Zwijndrechts gemiddelde (32.350 t.o.v. 25.100). Het percentage huishoudens onder het sociaal minimum is afgenomen gebleven tussen 2014 – 2019 (van 6,1% naar 2,8%) en ligt ver onder het Zwijndrechts gemiddelde (2,8% t.o.v. 6,6% gemeente breed). Het percentage bijstandsuitkeringen in Heerjansdam is sinds 2014 wel toegenomen (van 0,3% naar 0,6%), maar ligt onder het gemiddelde in Zwijndrecht (0,6% t.o.v. 2,6% gemeente breed). Het percentage bewoners met een laag opleidingsniveau is afgenomen in Heerjansdam (van 32,5% naar 29%) en ligt onder het Zwijndrechts gemiddelde (29% t.o.v. 33% gemeente breed).

Verklaringen en duidingen

Respondenten herkennen bovengenoemd beeld. In Heerjansdam zijn veel nieuwbouwhuizen bijgekomen, deze zijn relatief duur, dus hier zijn mensen met hogere inkomens gaan wonen. Wel geeft een van de bewoners aan dat er mogelijk wat verborgen armoede speelt in Heerjansdam. Dit is ook niet zichtbaar, want er zitten geen voorzieningen in Heerjansdam zoals een voedselbank, men kan daardoor relatief anoniem in de armoede zitten.

Welzijn & gezondheid

Tussen 2018 en 2020 is stijging te zien in het percentage huishoudens dat gebruik maakt van meer dan 2 voorzieningen (van 9,56% naar 11,8%). Dit percentage ligt een stuk lager dan het Zwijndrechts gemiddelde (11,8% t.o.v. 14,6%). Het aantal jeugdigen met jeugdzorg neemt ook toe in de wijk tussen 2015 en 2020 (van 6,3% naar 8%). Dit percentage ligt onder het Zwijndrechts gemiddelde (8% t.o.v. 10,4% gemeente breed). Het percentage Wmo-cliënten blijft relatief stabiel tussen 2019-2020, maar wijkt licht af van het Zwijndrechts gemiddelde af. (5% t.o.v. 4,8% gemeente breed).

Verklaringen en duidingen

Bewoners geven aan de sociale samenhang als erg goed te ervaren. Zo zijn vrijwilligers makkelijk te vinden, bijvoorbeeld voor een woonvoorziening voor ouderen. Ook is er veel sociale controle. Bewoners regelen veel informeel en onderling. Een van de bewoners geeft aan dat dit een reden kan zijn dat men weinig bij de gemeente aanklopt voor hulp. De bewoners geven aan wel het idee te hebben dat er veel sprake is van mantelzorg in Heerjansdam, mensen zorgen in eerste instantie voor elkaar.

Leefomgeving & veiligheid.

Op de Leefbaarometer is Heerjansdam door de tijd niet veranderd. Heerjansdam scoort hoger dan het Zwijndrechts gemiddelde (7,5 t.o.v. 6 gemeente breed). Het percentage rondom vermogen, vernielingen en geweld is toegenomen in de tijd (van 2,1% naar 4,2%) en ligt hoger dan het gemiddelde in Zwijndrecht (4,2% t.o.v. 3,3% gemeente breed). Het percentage van registraties overlast neemt toe door de tijd heen (van 0,7% naar 4,8%) en is ligt ook hoger dan het gemiddelde in Zwijndrecht (4,8% t.o.v. 3,4% gemeente breed). Het percentage overlastmeldingen jeugd neemt toe door de tijd heen (van 38% naar 64%). Dit ligt een stuk lager dan het gemiddelde in Zwijndrecht (64% t.o.v. 38% gemeente breed).

Verklaringen en duidingen

Een van de bewoners geeft aan dat volgens haar de jeugd van Heerjansdam het bovengemiddeld goed doet. Wel is er een klein groepje waarbij het minder goed bij gaat. In Heerjansdam is een paar hangplekken en daar hebben een aantal buurtbewoners last van. Bewoners geven aan dat er veel groen en ruimte is in Heerjansdam, dit heeft een aanzuigende werking. Hier komen veel jongeren van buiten Heerjansdam een Zwijndrecht op af, dit veroorzaakt soms overlast.

Wijk 07 Heerjansdam										
		2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	ontwikkeling in tijd	Afwijking t.o.v stad 2019
Demografische gegevens										
Aantal inwoners	aantal	3730	3755	3735	3785	3800	3805	3785	Stabiel	n.v.t.
Mannen	aantal	1865	1875	1850	1870	1870	1880	1855	Stabiel	n.v.t.
Vrouwen	aantal	1865	1880	1880	1915	1925	1920	1920	Groter	n.v.t.
0 tot 15 jaar	%	16%	15%	14%	14%	15%	14%	14%	Kleiner	n.v.t.
15 tot 25 jaar	%	13%	13%	13%	13%	13%	13%	12%	Stabiel	n.v.t.
25 tot 45 jaar	%	19%	19%	18%	18%	18%	19%	19%	Stabiel	n.v.t.
45 tot 65 jaar	%	34%	33%	33%	34%	33%	32%	33%	Stabiel	n.v.t.
65 jaar of ouder	%	20%	21%	22%	21%	22%	22%	22%	Groter	n.v.t.
Nederlands	%	94%	92%	93%	93%	92%	92%	92%	Kleiner	n.v.t.
Westers totaal	%	4%	4%	3%	4%	4%	4%	4%	Stabiel	n.v.t.
Marokko	%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	Stabiel	n.v.t.
Nederlandse Antillen en Aruba	%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	Stabiel	n.v.t.
Suriname	%	1%	1%	1%	1%	1%	1%	1%	Stabiel	n.v.t.
Turkije	%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	Stabiel	n.v.t.
Overig niet-westers	%	2%	2%	2%	2%	3%	2%	3%	Stabiel	n.v.t.
Huishoudens totaal	aantal	1585	1600	1605	1650	1660	1660	1670	Groter	n.v.t.
Eenpersoonshuishoudens	%	24%	26%	25%	25%	24%	26%	27%	Groter	n.v.t.

Wijk 07 Heerjansdam										
		2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	ontwikkeling in tijd	Afwijking t.o.v stad 2019
Huishoudens zonder kinderen	%	37%	37%	37%	37%	35%	35%	34%	Kleiner	n.v.t.
Huishoudens met kinderen	%	40%	42%	40%	41%	43%	43%	42%	Groter	n.v.t.
Gemiddelde huishoudensgrootte	aantal	2,4	2,45	2,4	2,45	2,45	2,45	2,4	Stabiel	n.v.t.
Sociaaleconomisch (incl. opleidingsniveau)										
Gemiddeld inkomen per inwoner	x 1 000 euro	25,6	26	27,25	32,35	.	.	.	Positief	Positief
Huish. onder of rond sociaal minimum	%	6,1%	3,2%	2,6%	2,3%	2,8%	.	.	Positief	Positief
Personen per soort uitkering; Bijstand	%	0,3%	0,3%	0,6%	0,6%	0,6%	0,6%	0,6%	Stabiel	Positief
Betalingsachterstanden: schulden	%	0,4%	0,3%	Stabiel	Positief
Opleidingsniveau laag 2013 = percentage van totaal 'opgeleiden'		32,5%	29,0%		Positief	Positief
Welzijn										
Stapelings (2 of meer voorzieningen per huishouden)	%	9,5%	9,4%	11,8%	Negatief	Positief
Jongeren met jeugdzorg	%	.	6,3%	6,5%	6,0%	7,7%	10,6%	8,0%	Negatief	Positief
Wmo-cliënten relatief	% van inwoners	5,0%	4,8%	Stabiel	Positief
Leefomgeving (leefbaarheid en veiligheid)										
Leefbaarometer (1: Zeer onvoldoende; 9: Uitstekend)		7,5	.	7	.	7,5	.	.	Stabiel	Positief
Percentage vermogen, vernieling en geweld	%	.	.	2,1%	3,2%	4,2%	.	.	Negatief	Negatief
Percentage registraties overlast	%	0,7%	1,5%	1,2%	1,9%	0,9%	1,2%	4,8%	Negatief	Negatief
Melding overlast jeugd	%	38%	63%	86%	65%	69%	65%	64%	Negatief	Negatief